

Településfejlesztés

/Gyakorlati jegyzet/

Településfejlesztés

/Gyakorlati jegyzet/

Szerző:

Bali Lóránt

Pannon Egyetem Georgikon Kar

Lektor:

Pap Norbert

Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar

Debreceni Egyetem
Gazdálkodástudományi és
Vidékfejlesztési Kar

Pannon Egyetem
Georgikon Kar

Debreceni Egyetem, AGTC • Debrecen, 2013
© Bali Lóránt, 2013

Kézirat lezárva: 2013. április 30.

ISBN 978-615-5183-72-0
DEBRECENI EGYETEM AGRÁR- ÉS GAZDÁLKODÁSTUDOMÁNYOK CENTRUMA

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszachenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a TÁMOP-4.1.2.A/1-11/1-2011-0029 projekt keretében készült.

Tartalomjegyzék

Előszó

1.	Határfalu és Svábfalu természetföldrajzi sajátosságai és erőforrásai	6
2.	Társadalmi-gazdasági alapok	10
3.	Mikrotérségi térszerkezeti alapösszefüggések	11
4.	A történeti örökség, térszerkezeti átalakulásának előtörténete Határfalu és Svábfalu vonatkozásában (1945-től az 1990-es évek végéig).....	17
5.	A határokon átnyúló kapcsolatok és a helsinki korridorok viszonyrendszere	20
6.	A határtérség jelenlegi struktúrái	22
7.	A határátkelőhelyek befolyása és áteresztő képessége különös tekintettel Határfalura és Svábfalura.....	24
8.	A térség közigazgatási alapösszefüggései és sajátosságai különös tekintettel Határfalura és Svábfalura.....	26
9.	Határon átnyúló kapcsolatok a horvát-szlovén-magyar hármashatár mentén	29
	(Általános jellemzők)	29
10.	Határfalu etnikai és társadalmi-gazdasági specifikációi.....	31
11.	Interetnikus kapcsolatok.....	34
12.	A határon átnyúló és a határ menti kapcsolatok kialakulásának elméleti sajátosságai	36
13.	Svábfalu.....	39
14.	MELLÉKLETEK	44
	A helyi önkormányzatok, szerveik és működésük.....	45
	A helyi önkormányzatok társulásai	56
	Területszervezés.....	59
	A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai.....	60
15.	Irodalomjegyzék.....	66
1.	Határfalu és Svábfalu természetföldrajzi sajátosságai és erőforrásai	72
2.	Társadalmi-gazdasági alapok	77
3.	Mikro térségi, térszerkezeti alapösszefüggések	78
4.	A történeti örökség, térszerkezeti átalakulásának előtörténete Határfalu és Svábfalu vonatkozásában (1945-től az 1990-es évek végéig).....	84
5.	A határokon átnyúló kapcsolatok és a helsinki korridorok viszonyrendszere	87

6.	A határtérség jelenlegi struktúrái	90
7.	A határátkelőhelyek befolyása és áteresztő képessége különös tekintettel Határfalura és Svábfalura	92
8.	A térség közigazgatási alapösszefüggései és sajátosságai	96
9.	Határon átnyúló kapcsolatok a horvát-szlovén-magyar hármashatár mentén (Általános jellemzők)	100
10.	Határfalu etnikai és társadalmi-gazdasági specifikációi.....	102
11.	Interetnikus kapcsolatok.....	105
12.	A határon átnyúló és a határ menti kapcsolatok kialakulásának elméleti sajátosságai	107
13.	Svábfalu.....	110
14.	MELLÉKLETEK	118
	A helyi önkormányzatok, szerveik és működésük.....	119
	A helyi önkormányzatok társulásai	130
	Területszervezés.....	133
	A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai.....	134
15.	Irodalomjegyzék.....	141

Előszó

A napjainkban az önkormányzati, közigazgatási kompetencia rendszer átalakulása jelentős feladatot ró a településfejlesztést oktatók és a diszciplinát hallgatók számára egyaránt. A szerző legfőbb célja, hogy a települést ne egy statikus különálló egységként kezelje, hanem a településhálózat tagjaként. Ezért a kialakított mintatanulmányban nagy hangsúlyt fektetünk a településeket körülvevő mikrotér sajátosságainak bemutatására, és ebben értelmezzük a szerepüket. Célunk a hallgató innovativitásának, gondolkodásának a fejlesztése. Ezért több esetben az a cél, hogy a „száraz” statisztikai adatokat mellőzve a települést, mint a tér „klasszikus értelemben vett csomósodási pontját értelmezzük”. E keretek között a településhálózat tagjaiként fogjuk őket értelmezni, jelentős hangsúlyt fektetve a történelmi, kulturális, gazdasági és a földrajzi helyzetből adódó sajátosságaikra. A hallgatóknak a gyakorlat vezető oktató segítségével egy-egy minta projektet kell kidolgoznia, a projekt ötletek igazodnak a települési sajátosságokhoz. Két határ menti község fejlesztési elképzelését fogjuk megvalósítani. A példák megvalósult projektek alapján készültek, kisebb módosításokkal. A valóságtartalmuk közel 100 %-os.

A mintatanulmány egy oktatói és egy hallgatói változatban készül el. Az oktatói teljesen megoldott. A hallgatói csak a tanulmányt és a kérdéseket, valamint a segédleteket tartalmazza. A mintatanulmányok megoldására négy-négy szeminárium áll rendelkezésre. Négy szemináriumon az elméleti alapok lefektetése, térség ismertetése (ismétléssel) történik meg a társégi mintatanulmányra alapozva. A maradék szemináriumok a számonkérést szolgálják.

Keszthely, 2013.

a Szerző

1. Határfalu és Svábfalu természetföldrajzi sajátosságai és erőforrásai

Egy-egy település kialakulását és fejlődését nagy mértékben befolyásolja a földrajzi fekvése, geomorfológiai, geológia jellemzői. Az ebből adódó előnyöket a tudomány helyi energiáknak nevezi, amelyek „alatt a térnek csak bizonyos pontjain rendelkezésre álló kedvező természeti tényezőket értjük, amelyek előnyösek a települések kialakulása és fejlődése szempontjából. A helyi energiák köre rendkívül széles” (Kovács, 2007, 123p.), az alábbiakban csak a legfontosabbak, a minta települések szempontjából relevánsak kerülnek bemutatásra. Azok, amelyek legerősebben befolyásolják a térség településeinek fejlődését! A domborzati adottságok rendkívül fontosak, a folyóteraszok, a réteglépcsők (különböző térszintípusok találkozása) esetünkben is jelentős befolyást gyakorolnak az esettanulmányokban vizsgált Svábfalu, Határfalu szempontjából.

A vizsgált települések tulajdonképpen a Kelet-Zalai dombság és Mura-mente határvidékén helyezkednek el. Svábfalu az Egerszeg-Letenyei dombság délkeleti csücskében, a Principális völgye mellett. Letenye és Tótszerdahely a Mura-Bal Parti síkon található. A geológiai és geomorfológia kutatások jelenlegi állása szerint a térség az újpleisztocén (riss-würm, würm) időszakában alakult ki. A folyómedrek végleges kialakulása a holocénben fejeződött be (Lovász és Majoros, 1997.)

Az Egerszeg-Letenyei dombság déli részén jelentősen lealacsonyodnak a dombhátak, a dombhátak ennek ellenére erodáltak és szabdaltak. A mélyszerkezeti viszonyokat illetően annyit érdemes megemlíteni, hogy az újpaleozós és mezozós alapzatra települt alsó-pannon homok- és homokkő rétegekre települt a talaj. Svábfalu környékén az anyagbemosódásos barna erdőtalajok a jellemzőek, néhány homok folttal vegyítve (Dövényi, 2010.).

A Mura-Bal Parti sík aljzatát mezozós és újpaleozós képződmények alkotják, Letenye térségében pedig eocén szubvulkáni testek vannak. Letenye és Határfalu esetében tulajdonképpen a Mura szerkezeti árkanak a hazánkban található baloldali pereméről van szó. Mindkettő település a Mura Kerka torkolatától a Molnáriig, Letenyei-dombság D-i pereméig húzódó újpleisztocén teraszain (II/a, II/b) és óholocén árterén található (Dövényi, 2010.).

A térség éghajlata mérsékelt hűvös és nedves. A napsütötte órák száma 1950 körül van. Az évi középhőmérséklet 9-10 C. A fagymentes időszak hossza 195 nap körül mozog, a tavaszi határnapja április közepe, az őszi határnapja október 20. körül van. A maximum átlaghőmérséklet 33 C, a minimum -17 C. Az éves csapadék mennyiség 750 mm körül mozog. A téli félévben 35-40 hótakaró nappal számolhatunk, az átlagos maximális hóvastagság 20 cm felett van.

A későbbiek megértése végett lényeges kitérni a Mura vízjárására, vízhozam ingadozására. A folyó az Alpok központi területeiről érkezik. A legnagyobb víztömeget májusban vezeti le, amelyet még a júniusi jelentősen megközelít. Az alpi vízgyűjtőn májusban van a hóolvadás, a gyenge másodlagos őszi maximumot pedig a mediterrán ciklonok okozzák.

A későbbi minta projektek megértése és alkalmazhatóság szempontjából rendkívül fontos a Dráva-Mura vízrendszerének a szlovén-horvát-magyar szakaszra vonatkozó vízjárási sajátosságainak a megismerése. A fluvialitásra alapozott fenntartható energiatermelés és egyéb ökofejlesztések természeti környezetének az értékelése és megismerése követeli meg ezt. Csak a magyar szakaszra vonatkozó ismeretek átadására fogom megtenni (Lovász, 1972):

Az Alpok keleti előterében a legnagyobb közép vízhozam áprilisban van, a belsőbb magashegységi területeken viszont ugyanez júliusban alakul ki. A két szélső időpont közötti értékek kialakulását a helyi domborzati és az által befolyásolt klimatikus viszonyok befolyásolják. A legfőbb a vízrendszert érintő tényező a kitavasodás időszakának szakaszossága. A keleti részen előbb érkezik a tavasz az óceáni légtömegek hatására, míg a nyugati területeken a magasság növekedésével és a hegyvidéki területek térnyerésével késik a hóolvadás. A két tényező összeadódásával jön létre a májusi és júniusi maximum. Az októberi és novemberi mellékmaximumok elsősorban az őszi csapadék maximumokkal magyarázhatók.

A Kárpát-medencében a magasvíz kialakulásának az első jellegzetes időszaka március, amikor a vékony hótakaró teljesen elolvad. Ez a vízjárás teljes mértékben a pannon területekre jellemző. A két folyó vízrendszerére jelentős hatást gyakorol a számunkra érdekes mura-menti területeken a mellékfolyók vízjárásának a változása. A Kerkán és a Principális-csatornán a tavaszi maximumok elsősorban márciusban alakulnak ki, amelyeket egy júniusi másodmaximum is követ. Ez elsősorban a helyi eredetű, lokálisan kialakuló bőséges záporok hatását mutatja.

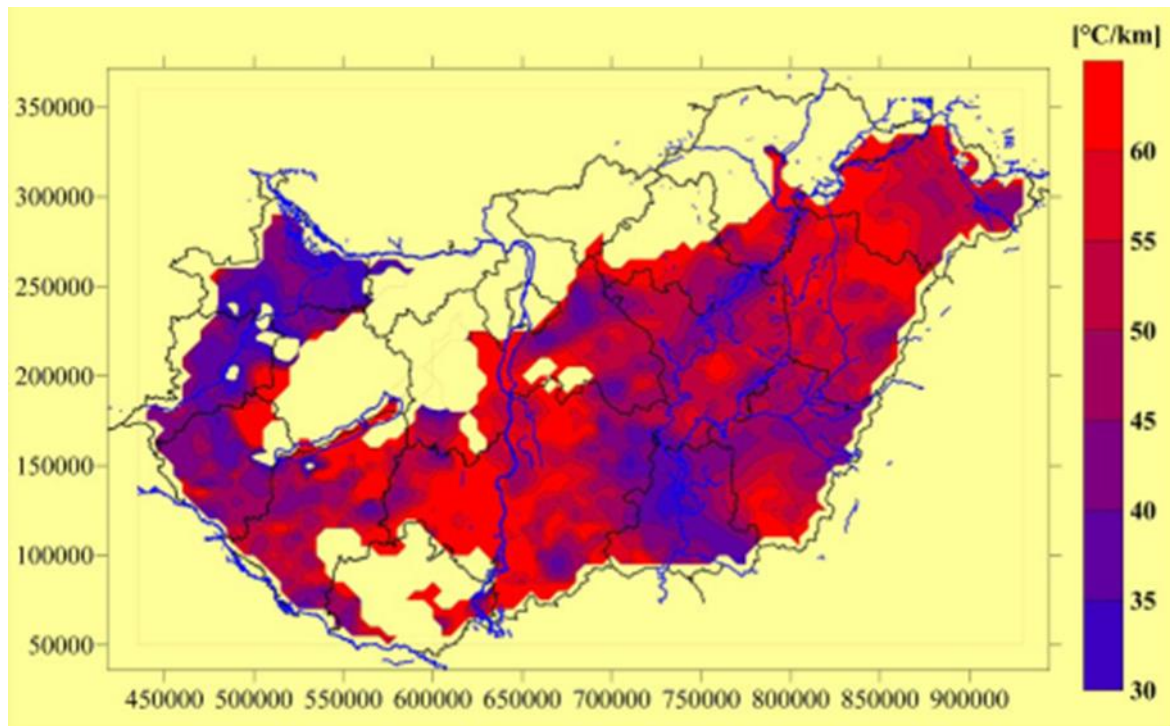
A taljvíz szint Svábfalu környékén 4-6 méter mélységben áll, míg a másik két településen a Mura közelsége miatt 2-4 méteren. A kutak vize jó minőségűnek mondható. A település álló vize a mesterségesen felduzzasztott Berki-patakon létesített jóléti víztározó. A Mura vize általában II. osztályú, azonban ez kisvízkor II. osztályúra csökken. A folyó magyarországi szakaszán 7 tó található. Emellett a legnagyobb összefüggő vízfelület a Holt-Mura Határfalunál.

A növényzet sajátos kistáji képet mutat. Közvetlen a folyópartot fűz-nyár ligetek követik, amelyet a parttól távolodva tölgy-kőris-szil társulások váltanak fel. A Dráva-Mura torkolatánál Szentmihály-helynél bükkös erdőfoltok színesítik a faállományt. Azonban a földművelés térnyerésével az erdők csak foltokban fordulnak elő, a gyepgazdálkodás is erősen teret veszített. Az autópálya építésekkel intenzifikálódó kavicsbányászat pedig több helyen jelentős tájsebeket, élőhely megsemmisüléseket eredményez. A térségben a Mura teraszmaradványain különböző mennyiségű és minőségű hordalékok fedezhetőek fel, általában kavics és homok formájában. Közvetlenül a folyómentén az öntéstalajokon kialakult réti öntés talajok alakultak ki. Ezek víztározó képessége jó, de humuszban szegények.

Az általunk vizsgált térség északi részén, Svábfalu környékén a természetes növényzetet a bükkösök, tölgyesek, a völgyaljakban pedig a gyertyános, égeres letek. Jellemzőek a települések, zártkertek (magyarázni, miaz, külterülettel együtt) környékén a gyümölcsösök. Az antoropogén beavatkozások csökkenésével a völgyalji kaszálók, nem állnak kezelés alatt és több helyen beerdősültek. A térségben a táj eróziós-deráziós völgyekkel erősen tagolt, ahol több helyen a periglaciális vályogra homok települt, ez Svábfalutól északra fordul elő. „A legjellemzőbb talaj az agyagbemosódásos erdőtalaj, amelynek a mechanikai

összetétele a talajképző közettől függően a vályogtól a homokig változik”(Dövényi, 2010 p. 412).

Az alábbi ábrából már megállapítható, hogy a társég magas geotermikus grádienssel rendelkezik¹. Több esetben 50-60%-kal haladja meg a Földön lévő átlag adatokat.

1. ábra. Geotermikus gradiens a pannóniai képződmények fekéjéig

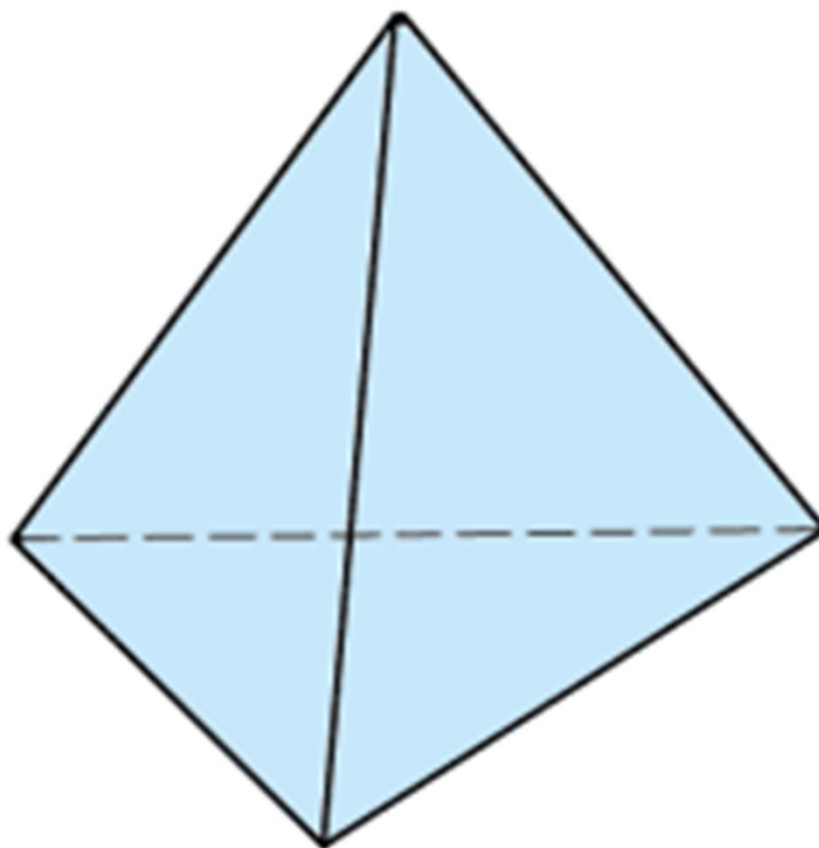
(Forrás: <http://www.mfk.unideb.hu/userdir/juhasz/kornyezettechnika/Geo-hoszivattyu.pdf>)

¹ A geotermikus gradiens, a földmelegségi mélységi fokozat. A Föld belseje felé haladva területenként változó mértékben a hőmérséklet 10-100 méterenként emelkedik 1 C-kal, a kontinentális átlag 33m/C.

2. Társadalmi-gazdasági alapok

Az elméleti tudás hasznosítása és alkalmazása miatt három minta településen szemléltetve fogjuk bemutatni, illetve a hallgatókkal gyakoroltatni az elméleti jegyzetből elsajátított ismereteket. A három minta településünk a horvát-magyar szlovén határ háromszöghöz közel elhelyezkedő Letenye, Határfalu és Svábfalu lesz.

Ahhoz, hogy a későbbiekben a hallgatók megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek lényeges, hogy az elméleti ismereteiket gyakorolni tudják. A három település a Délnyugat régióban Háromszög megyében helyezkedik el. Mindegyikük sajátos jellemzőkkel bír. A településfejlesztés szempontjait nem csupán gazdasági oldalról fogjuk megközelíteni, hanem társadalmi (szociálgeográfiai, szociológia), gazdasági, műszaki és nem utolsósorban a természeti erőforrások összefüggésrendszerében. A négy szervesen kapcsolódik egymáshoz, ha ezeket egy tetraéder lapjainak vennénk, akkor azt tapasztalnánk, hogy bármelyik lap (tényező) változása maga után vonja a másik három változását is. Tehát a település nem más, mint egy dinamikusan változó egész. A minta települések fejlesztési kihívásait bemutató példák ezt fogják illusztrálni.

3. ábra. Tetraéder

Tóth J. 1981.

3. Mikrotérsgégi térszerkezeti alapösszefüggések

Határ megye területe mintegy 3 784 km², lakossága 310 000 fő, ami a hazai népesség 3%- a. A Trianon előtti Határ vármegye jelentős területekkel rendelkezett a mai Szlovénia és Horvátország területén, az alsólendvai, čakoveci (Csáktornya), és a prelogi (Perlak) járás tartozott hozzá és a nagykanizsai járásban a Mura torkolatánál fekvő Légrád. Ezek a területek Magyarország részét képezték, és jelentős magyar nemzetiségű népességgel is rendelkeztek. 1891-ben a megye lakosság 73%-a magyar volt. 1920-ban „Az államhatár-változások következtében lényegileg megváltozott az ország település struktúrája” (Hajdú, 1996 p. 149.) és térszerkezete. E változások jelentős mértékben érintették Zala társadalmi-gazdasági helyzetét is. Az új magyar állam periferiájára került, a délnyugati határa egyben államhatár is lett. Ez a két világháború között csekély akadályt jelentett a kétoldalú kapcsolatok szempontjából, az államszocializmus idején viszont az elmérgesedett államközi viszony miatt a megyei kapcsolatok is stagnáltak. Csak a szocializmus utolsó harmadában éledt újra az egymás iránt való érdeklődés. Az 1990-es évek végén indult el újból a megyei és mikroregionális kapcsolatok élénkítése.

A tradicionális magyar közlekedési tengelyek a nyugat-kelet, északnyugat-délkelet, valamint az északnyugat-délnyugat irányt követik. Az általam vizsgált terület szempontjából a jelenlegi magyar szakirodalom az „Adria-folyosót” mint kommunikációs-közlekedési tengelyt tartja legfontosabbnak (Pap, 2005). A tenger felé az V/B korridor Rijeka és Velence irányában szinte teljesen kiépült, néhány felépítmény befejezése várat még magára. A térség szempontjából a legfontosabb, hogy az M7-es autópálya elérte a horvát határt, akárcsak az M70-es a szlovént. Egy jelentős vasútfejlesztésre is sor került, megépült Magyarország első vasúti kapcsolata Szlovénia felé, amely éppen a megyeszékhelyet, Zalaegerszeget kapcsolta be a nemzetközi vérkeringésbe. Nem szabad megfeledkeznünk még a Rajka és Rédcics között húzódó „Borostyánkő-út” korridorról sem, amely nagy közúti forgalommal terheli Lenti és környékét Bécs felől Szlovénia és az Adria irányába.

A térszerkezet és a közlekedési rendszer változásainak hatására egy multikulturális (háromnyelvű), periférián elhelyezkedő terület került vissza a társadalmi-gazdasági vérkeringésbe, amelynek a perifériális jellege jelentősen mérséklődött. Az egykori Jugoszláviában a Muraköz, hazánkban a Mura mente az államszocialista időszakban a tőkeelvonás színtere volt, az ebből fakadó lemaradását a 1990-es években pedig nem tudta érdemben csökkenteni.

Napjainkban a határ Szlovénia felé teljesen átjárható, a vonalas infrastruktúra kiépült, Horvátország felé Letenyén át szintén autópálya- összeköttetésünk van. Ez hátrányosan érintette a közvetlen határ menti területeket, mert a régi közúti határátkelő helyet csak időlegesen nyitották meg. Több esetben kerülőre kényszerítették ezzel a környék lakosságát. Jelenleg mindkét átkelő üzemel.

A régióépítés gyakorlatilag egy Lenti központú, projektorientált stratégiával indult. Az integrált gazdaságfejlesztés elősegítése céljából született a komplex gazdaságfejlesztési terv a 2003-as Horvát-Magyar Kísérleti Kisprojekt Alap keretében. Az együttműködés keretében 2003. szeptember 26-án Lenti együttműködési szándéknyilatkozatot írt alá az ausztriai Bad Radkersburggal, a szlovén Lendavával (Lendva) és a horvát Mursko Središčével (Muraszerdahely) a Mura menti régió fejlesztését illetően. A horvátországi partnerek között kiemelkedő a non-profit „REDEA”, amely Graničmurska (Határköz) megye regionális fejlesztési ügynöksége, jelenleg a megye az egyik résztulajdonosa szervezetnek. A szándéknyilatkozatot aláírók az együttműködés következő területeit jelölték ki:

- hagyományok felkutatása
- nyelvtanulás, nyelvoktatás
- közös rendezvények szervezése
- önkormányzatok, civil szerveződések közötti együttműködés erősítése

Gazdasági élet:

- hazai és nemzetközi kapcsolatok fejlesztése
- turizmusfejlesztés
- rendezvények, vásárok szervezése
- EU-pályázati lehetőségek keresése

A Stratégia Terv kiemelt fejlesztési elemeinek tükrében pár gondolat a horvát-magyar, Lenti-Mursko Središće (Muraszerdahely) kapcsolatok fejlesztési elképzeléseiről. Az együttműködő felek a következő három fő prioritást nevezték meg:

- Iparfejlesztés és logisztikai központ létrehozása

- Turizmusfejlesztés
- Muránia expocenter

A három fejlesztési pont mindegyike tartalmaz fejlődési lehetőségeket, amelyek elsősorban a már említett infrastrukturális fejlesztéseknek köszönhetőek. A város perifériális jellege jelentősen csökkent, elérhetősége pedig számottevően javult. Emellett az általános gazdasági tényezők és a település korlátozott központjellege is jelentősen segíti a turizmus fejlesztését és a megcélzott vásárközpont funkció kialakítását.

A határon átnyúló kapcsolatok tekintetében már sikeres projekt is született, bár csak szlovén-magyar relációban. A már megvalósult „MURÁNIA” Multikultúra projekt leírásából láthatjuk, hogy a legfontosabb prioritás a turizmusfejlesztés: „A határ menti térségek idegenforgalmi övezetének létrehozása a közös innovatív idegenforgalmi termékek fejlesztésére, integrált idegenforgalmi termékek hálózatának kiépítése a közös promóció és értékesítés érdekében. A térség felismerhetőségének fokozása a határ menti térségek közös "MURÁNIA" Idegenforgalmi Övezetének kialakításával”.

Jelenleg Lendva, Letenye és Lenti tagjai az együttműködésnek. A 2007-2013-as költségvetési ciklusban rendelkezésre álló IPA-forrásokból már horvát területek is bevonhatók az együttműködésbe, az „eurégióban” erre meg is van a szándék Mursko Središćét illetően is. Így gyakorlatilag a Prekmurje területeken létrejövő egyesülről lenne szó, amely napjainkban egyre erősebb társadalmi-gazdasági kohézióval rendelkezik. Lenti, Lendva és Mursko Središće (Muraszterdahely) társadalmi-gazdasági kapcsolatainak elmélyítésében mutatkozik a legtöbb lehetőség az egymáshoz való közelségük miatt. A határ menti területekhez hasonlóan ez a térség is mindhárom országban perifériális helyzetben van. Mindegyik város tulajdonképpen csak egy-egy mikrotérség központja, korlátozott központi funkciókkal.

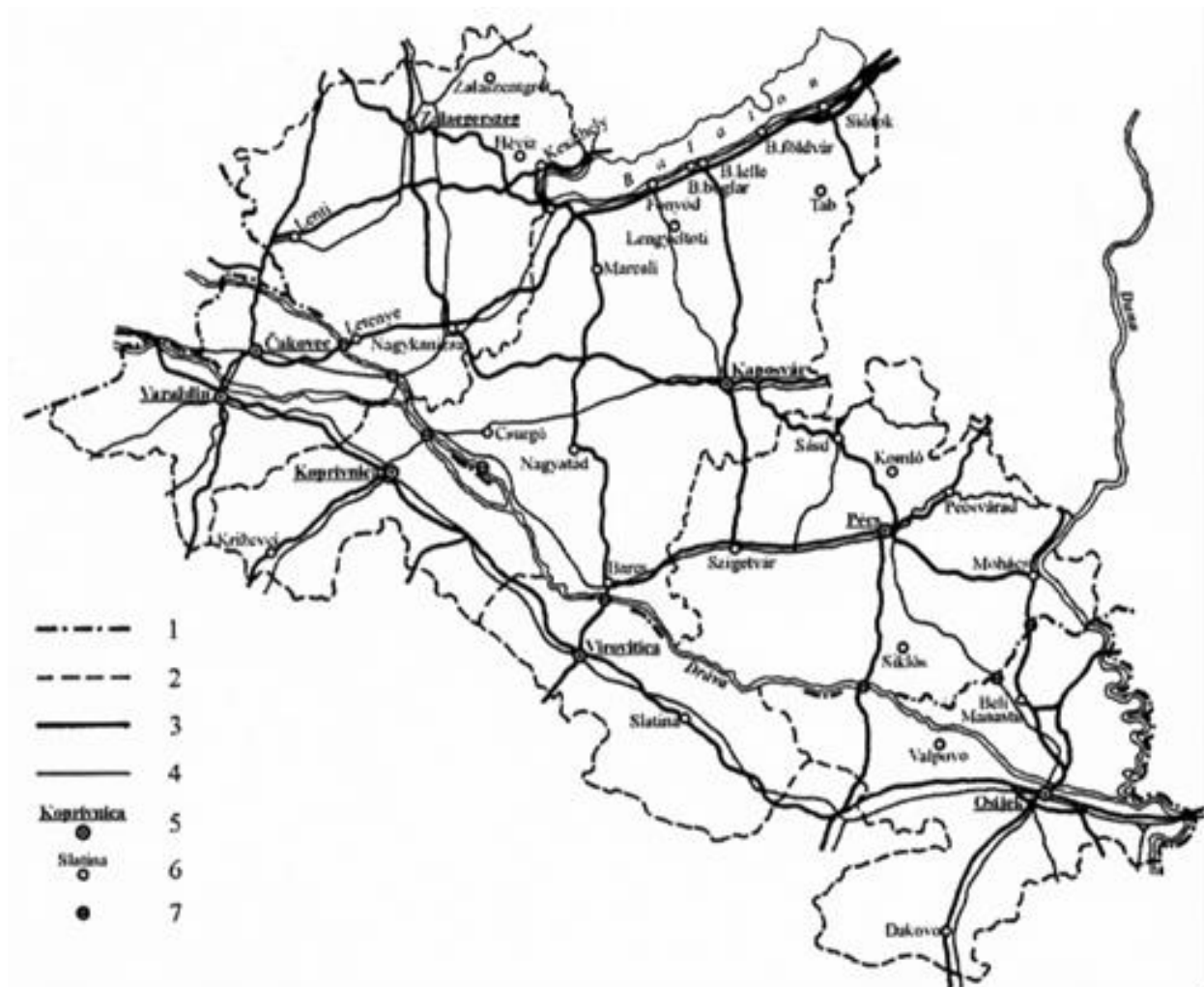
Mindezt nehezíti, hogy mindhárom település közlekedési helyzetét illetően „zsák” jegyeket mutat. Lenti tekintetében ez egy a semmibe vezető vasútvonal formájában testesül meg, míg Lendva a Mursko Središće felől érkező vasút végpontja. A közúti közlekedés paradox képet mutat, a térség úthálózatának alulfejlettsége ellenére kénytelen az Ausztriából a tenger felé irányuló tranzitforgalom jelentős részét lebonyolítani. Az eurorégió fejlesztésének szempontjából elengedhetetlen a közlekedési szerkezet átstrukturálása, a tranzitforgalom csökkentésével, valamint a korszerű vasúti kapcsolat helyreállításával. Ennél a pontnál értünk el oda, hogy átgondoljuk érdemes az együttműködést további, akár az arculat átalakítását is elfogadva bővíteni.

A kohézió elősegítéséhez szükséges beruházások túlmutatnak a fent említett kisvárosok „erején”. Érdemes lenne egy „szektorális” együttműködést Čakoveccal (Csáktornya), Koprivnicával (Kapronca), Varaždinnal (Varasd), Nagykanizsával és Zalaegerszeggel létrehozni. Ezt jól előkészített lépésekkel lehetne csak megvalósítani. A komparatív előnyök kihasználásával kiépített együttműködésben a „Muránia” megőrizhetné a „Lét Harmóniája” hangulatot, emellett a szükséges közlekedésfejlesztésekkel kapcsolatos elképzeléseit jobban érvényesíthetné országos szinten. Lenti és környékének közúti teherforgalma jelentősen csökkenthető a Zalaegerszeg-Lenti-Lendava (Lendva)-Čakovec (Csáktornya) gyorsforgalmi kapcsolat kiépítésével. Elgondolkodtató, hogy egy ilyen beruházás után milyen létjogosultságot kapna egy Nagykanizsa-Čakovec (Csáktornya) - Mursko Središće (Muraszterdahely) – Lendava (Lendva) Lenti – Zalaegerszeg – Nagykanizsa körön közlekedő „eurorégiós” vonat, amely a burgenlandi területeket is közelebb hozhatná.

A „Muránia Eurorégió” helyzete eltér Barcsétól. A hármás határ esetében egy több kisvárosra épülő kezdeményezésről van szó, nem pedig egy várospáros, illetve közvetlen a határon fekvő város lehetőségeiről. A térség közlekedési infrastruktúrája folyamatosan fejlődik és a schengeni övezet kiterjesztésével, illetve kétoldali átkelést segítő átkelők szaporításával (Letenye a régi 7-es főúton) a régió jelentős esélyeket teremt, hogy az egykori történelmi Zala vármegye horvát-szlovén-magyar határterületein megszűnjenek a határok által teremtett negatív következmények. Gyakorlatilag egy multikulturális, periférián elhelyezkedő terület került vissza a társadalmi-gazdasági vérkeringés fő áramába. Perifériális jellegek még tapasztalhatók, hiszen mind a horvát-szlovén Muraköz, mind a magyar Mura mente az államszocialista időszakban a tőkeelvonás színtere volt, a 1990-es években pedig a lemaradásához képest kevés plusz beruházáshoz jutott. Az ezredforduló után a helyi kulturális és gazdasági elit egyre erősebb lobbiszerű tevékenységének köszönhetően elindultak a fejlődési folyamatok.

Megállapítható, hogy a Dráva elválasztó jellege, és az elmúlt államszocialista időszaknak a határ mentét fejlesztési szempontból alul preferáló regionális politikája ellenére megvannak a lehetőségei az alulról építkező kapcsolatok kialakulásának. Barcs és Lenti jó példával szolgálhat, hogy apró lépésekkel, a pályázati források felhasználásával és az állami regionális politika prioritásaihoz igazodva miképp lehet az eddigi hátrányokat előnyökké konvertálni. Ebben jelentős szerep jut mindkét esetben az önkormányzat és a helyi gazdasági elit éleslátásának is. A horvát-magyar határon átnyúló kapcsolatok vizsgálatánál, fontos közvetlenül a határ mellett elhelyezkedő térség azon sajátosságait (térszerkezeti és infrastruktúrális jellemzők), negatívumait és pozitívumait kiemelni, amelyek befolyásolják a kooperáció minőségét. Ezek mai helyzete történelmi okokkal magyarázható, tehát az elmúlt pár évtized eseményeinek felvázolása szükséges a mai állapotok megértéséhez.

Az eddigi gondolatok alapján jelen fejezet első alfejezetében bemutatom az együttműködés történeti előzményeit (1945-től az 1990-es évek végéig), míg a második alfejezetben azokat a tényezőket elemzem, melyek véleményem szerint napjainkban befolyásolják a határokon átnyúló kapcsolatokat.

4. ábra. A magyar-horvát államhatár menti együttműködés főbb akcióterülete
 Jelmagyarázat: 1. államhatár, 2. megyehatár, 3. főútvonal, 4. mellékútvonal, 5.
 megyeszékhely, 6. kisváros, 7. határátkelőhely
 Forrás: Hajdú Z, 1998.

Feladatok:

- 1.) Értékelj a tanultak és a két a TEiR rendszer segítségével készült melléklet alapján Tótszerdahely és Szepetnek fekvését, helyi és helyzeti energiáit ötven sor terjedelemben. Készítsen mellé egy legalább 10 oldalas power pointos előadást is.**
- 2.) Dolgozza fel a Tóth J 1981: A településhálózat és környezet kölcsönhatásának néhány elméleti és gyakorlati kérdése című tanulmány 266-271 oldal közötti részét, és készítsen ötven soros kivonatot belőle hangsúlyt fektetve a település a és a környezetének kölcsönhatására.**

4. A történeti örökség, térszerkezeti átalakulásának előtörténete Határfalu és Svábfalu vonatkozásában (1945-től az 1990-es évek végéig)

A második világháborút követő rövid demokratikus időszak kevésnek bizonyult ahhoz, hogy intenzívvé váljon a határon átnyúló együttműködés a két állam között. 1949-től fogva a politikai kapcsolatok megromlottak, a 621 km hosszú jugoszláv - magyar határ átjárhatósága szinte teljesen megszűnt, a nyílt katonai és politikai szembenállás területe lett. 1951 nyarán erősítési munkálatok indultak, egy 430 km hosszú védőövezetet alakítottak ki, amelyet aknamezőkkel, drótkerítésekkel és betonerődítményekkel erősítettek meg (Hajdú, 2008). Ennek következtében a korábban tervezett szocialista nehézipari fejlesztésekből semmi sem valósult meg a határ menti övezetekben.

Az 1950-es évek végétől enyhülés következett be a szocialista blokk országai és a „különutas” Jugoszlávia között, megkezdődött a nyitás Nyugat-Európa felé is. Ez a nyugat felé való nyitás déli szomszédunkat köztes országgént kapcsolta hazánk export-import rendszerébe: sok, közvetlenül nem importálható termék, elsősorban kiskereskedelmi, fogyasztási cikk, a jugoszláv magánimporton keresztül került hazánkba (Golobics, 2001).

A hatvanas évek közepétől tehát újból megélénkültek a határon átnyúló kapcsolatok. Ezeknek két fajtáját különböztethetjük meg a két ország viszonylatában, a helyben és központilag szerveződőeket. Az együttműködés fejlesztésére több központilag szervezett tényfeltáró és javaslattevő kurzusra is sor került.

A komplex javaslattevő munka irányítására alakult meg 1969-ben a Magyar-Jugoszláv Urbanisztikai és Területrendezési Állandó Albizottság, amelynek feladata a magyar-jugoszláv határszakasz vizsgálata, fejlesztési koncepcióinak kidolgozása és összehangolása volt. Az albizottság által javasolt feladatok közé tartozott az Őrség-Lendvai dombság üdülő-idegenforgalmi célzatú regionális fejlesztési tervének kidolgozása, közösen a szlovén Környezetvédelmi és Területrendezési bizottsággal és a Ljubljana-i Egyetem Földrajzi Intézetével. A Duna menti térség fejlesztési koncepciója, valamint a Dráván és a Murán létesülő vízierőművek hatástanulmányainak elkészítése pedig az Eszéki Urbanisztikai Intézettel kooperálva történt (Zala, 1988). A jugoszláv-magyar határszakasz fejlesztésének egyik legfontosabb problémája már a szocializmus időszakában is a Dráva és a Mura közös környezetbarát hasznosítása volt. 1978-ban egy államközi egyezmény keretében tettek ajánlásokat e problémák megoldására. Az intézményesült államközi tervezés létrejöttét megelőzően is születtek már konkrét, tárgyasult intézkedések, mint például 1960 áprilisában a gyékényesi vasúti híd átadása.

Az 1960-as években normalizálódni kezdődő jugoszláv-magyar viszony volt az, amely lehetővé tette az alulról építkező, határon átnyúló kapcsolatok kibontakozását is. A 1970-es években megindult a határ menti megyék és városok közötti hivatalos kapcsolatok kiépítése, ezek Jugoszlávia föderatív jellegéből adódóan a közös határ egyes szakaszain különböző minőségűek voltak. A horvát-magyar részen a város köziek domináltak, ilyen volt Eszék és

Pécs testvérvárosi kapcsolatainak lefektetése 1973-ban, amely napjainkban is funkcionál (Reményi, 2009).

Fokozatosan felértékelődött a mezőgazdasági kooperáció is, a Mohács környéki termelészövetkezetek a belső manastiri (Pélmonostor), bellyei, és županijai cukorgyárakkal hoztak létre nemzetközi cukoripari vertikumot. Az együttműködés a komparatív előnyökön alapult. A magyar nagyüzemek terméshozamuk alapján felülmúlták a jugoszlávokat, a szomszédos német technológiával felszerelt cukorgyárak pedig cukorkihozatalban bizonyultak eredményesebbnek a magyar feldolgozóknál. Ezek azonban a szocialista gazdaság-szervezésen alapultak: nem a vállalatok létesítettek közvetlen kapcsolatot magyar termelészövetkezetekkel, hanem az államközi szerződésekben szabályozott keretek között folyt az együttműködés (Gulyás, 2005, Gulyás, 2006.).

Az 1960-as évektől megindult kétirányú bevásárlóturizmus, amely néhány településen gyógyturizmussá fejlődött. Magyarországon Nagykanizsa, Nagyatád, Kaposvár, Pécs, Horvátországban Čakovec (Csáktornya), Koprivnica (Kapronca), Virovitica (Verőce), Osijek (Eszék) képezte a vásárlók célponttelepüléseit. Az egyes évtizedek kereskedelmi turizmusa mindkét oldalon különböző termékkosarakkal jellemezhető. A magyar állampolgárok számára Jugoszlávia volt a kapu a Nyugat felé, ahol számos, a szocialista táborban nem elérhető, vagy tiltott szolgáltatáshoz juthattak hozzá. A nyolcvanas években, az infláció, és a gazdasági instabilitás miatt a jugoszláv állampolgárok, főleg a vajdaságiak, a magyar bankokban helyezték el megtakarításaikat. Az 1990-es években ezek a betétek is segítették a hazánkban megalapított szerb és horvát vállalkozások létesítését és működését.

Az 1970-es és az 1980-as évek gazdasági kapcsolatait élénkítették az újonnan megnyíló határátkelőhelyek. Korábban csak Letenyénél lehetett közúton átlépni a határt, majd megjelent az udvari, drávaszabolcsi, barcsi és berzencei átlépési lehetőség is, amelyek a korábban az egy-egy átkelőre koncentrált kapcsolatot, illetve a fejlődést bénító kapcsolati hiányt szüntették meg. Udvar a Duna tengelyében megteremtette a Budapest-Letenye-Rijeka (Fiume) tengely gyenge ellensúlyát, Drávaszabolcs hatalmas lökést adott a pécsi és a harkányi bevásárlóturizmusnak. A barcsi átkelőhely megnyitása pedig új fejlődési lehetőségeket kínált a város számára, amelyeket a település azóta sem tudott maradéktalanul kihasználni.

A délszláv háború kitörése előtt egy spontán szerveződött magánkereskedelmen alapuló kishatár menti forgalom jellemezte a két ország határ menti együttműködését, amelyek mellett az államilag szervezett sajátosságok is megjelentek elsősorban a mezőgazdasági együttműködés formájában. A mai tapasztalataink alapján úgy ítéltük meg e kapcsolatokat, mint az önszerveződés első jeleit, amelyek azonban hatékonyságukat tekintve messze elmaradtak a nyugat-európai gyakorlattól. Feltételezhető, hogy amennyiben Jugoszlávia elindult volna a demokratikus fejlődés útján az 1990-es években, úgy az Ausztriával való együttműködéshez hasonló eredmények születtek volna (Golobics, 2001).

1992-ben a horvát függetlenség kikiáltását követő honvédő háború kirobbanásakor a magyar állami- és önkormányzati vezetők, valamint a gazdasági szféra szereplői egy teljesen új helyzettel találták magukat szembe. A déli határ mentén hadműveletek, háborús cselekmények folytak, amelyeket gyakran határsértések kísérték. A terület lakosságának, településeinek, önkormányzatainak a háború miatt egy új, az addigi 45 évben nem tapasztalt jelenségekkel kellett szembenézniük és azokat megoldaniuk. Ilyen volt a menekültek ezreinek befogadása, ellátása. A menekültválság különösen a kelet-szlavóniai harci események idején

volt jelentős (Szentlászló (Laslovo), Kórógy (Korud), Vukovár, Vinkovci környéki harcok és ostromok). Magyarország minden fenntartás nélkül - etnikai és vallási hovatartozásuktól függetlenül - fogadta és ellátta a hozzánk érkezőket, a legnagyobb áldozatot Nagyatád, Mohács, Kaposvár, Pécs, Harkány és Siklós vállalta.

A háború kibontakozásával „a korábbi intézményesült együttműködési formák megszűntek, a két ország gazdasági kapcsolatai gyakorlatilag a magánkereskedelemben megvalósult áruforgalomra korlátozódtak” (Golobics P. 2001. p. 142.), amely a tömeges bevásárlóturizmusban nyilvánult meg. A hazánkba érkező horvátok főbb céltelepülései Nagykanizsa, Letenye, Nagyatád, Barcs, Csurgó, Berzence, Sellye, Siklós és Mohács voltak, ahol a horvát szó mindennapos volt, a határátkelőhelyeken a forgalom szinte egyirányúvá vált. A legális kapcsolatok túlnyomó részét felváltotta az illegális kereskedelem és csempészet.

A béke helyreállta után, újra kellett indítani az egykor működő, a háború miatt felbomló kapcsolatokat, szinte a nulláról kellett felépíteni mindent. Emellett Horvátországban és Magyarországon is csak ezzel egy időben kezdődött el a piacgazdaság kiépítése. Ez jelentős nehézségekkel járt, amelyet még súlyosbított is, hogy déli szomszédunk területének közel az egyharmada megszállás alatt volt, a határ menti Szlavónia jelentős része pedig gazdasági vérkeringéstől elzárt hadműveleti terület lett. A határon átnyúló kapcsolatok fejlesztésének a megalapozását a Pécs-Baranyai Kereskedelmi- és Iparkamara vállalta fel. 1998-tól érzékelhetővé vált a magyar szándék a kapcsolatok elmélyítésében, a háború utáni újjáépítésben való részvétel tekintetében. A vizsgált időszakban hazánk gazdasági kapcsolatai Horvátországgal csak lassan fejlődtek. Ennek okai a gazdasági szereplők túlzott távolságtartásával, óvatosságával magyarázhatók, főként a magyar oldalon. Hazánk rendszerváltás utáni helyzete ellenére minden tőle telhetőt megtett a határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése érdekében. 1998-tól a Baranya-háromszög felszabadulásával, a horvát területi integritás helyreállításával új fejezet kezdődött a két ország kapcsolataiban. 2001-től fogva pedig a szabadkereskedelmi egyezmény segítette gazdasági kapcsolataink fejlődését.

5. A határokon átnyúló kapcsolatok és a helsinki korridorok viszonyrendszere

Horvátország számára az elsődleges turisztikai vonzerejét képező tenger mellék elérhetősége százszázalékos. Split-Zágráb-Letenye-Budapest-Bécs, illetve a Zágráb-Ljubljana-Trieszt autópálya biztosítja a kapcsolatot Európa magterületeivel. Emellett még jelentős szerepet tölt be a Száva mentén futó Zágráb-Belgrád autópálya is, amely Szerbia felé közvetetten Bosznia-Hercegovina szükségleteit is kielégíti.

Hazánk számára a Pannon-Balkán térség élvez prioritásokat, ezt erősítik a Kárpát-medence hagyományos közlekedési tengelyei, amelyek nyugat-kelet, északnyugat-délkelet, valamint az északnyugat-délnyugat irányt követik (8. ábra). Az általunk vizsgált terület szempontjából a jelenlegi magyar szakirodalom a következő kommunikációs tengelyeket tartja számon (Erdősi, 1996, Pap, N, 1999):

- a.) délnyugati „Adria”-folyosó
- b.) délkeleti „Pontus-Levante”
- c.) déli „szuezi”
- d.) délnyugati „szlavón”

A határ menti együttműködés szempontjából a délnyugati „Adria”-folyosót és a „szlavón” tengely jelentőségét érdemes megvizsgálni.

5. ábra. Regionális centrumterületek és régiókezdemények a Duna mentén a 21. század hajnalán

Forrás: Tóth J. 2008.

Az V/B korridor, amely Szlovénia, Horvátország és Magyarország számára az elsődleges prioritások között szerepel, Rijeka és Velence irányában teljesen kiépült, az M7-es autópályán a horvát, az M70-esen pedig a szlovén határ vált elérhetővé. Jelentős vasútfejlesztés is történt, megépült Magyarország Szlovénia felé való első vasúti kapcsolata. Azonban nem eldöntött még véglegesen, hogy a Koper, vagy a Rijeka (Fiume) felé való irány lesz az elsőrendű hazánk számára.

A V/C korridort, a „szlavón” tengelyt vizsgálva más kép tárul elénk. A Budapesttől Ploče-ig húzódó szakasz Bosznia-Hercegovina szempontjából elsőrendű vonal, Horvátország és Magyarország számára pedig csak másodrendű, mezoregionális szinten azonban mindenképpen elsőrendű. A Dél-dunántúli Régió, Kelet-Szlavónia és Tuzla Kanton számára elengedhetetlen a korridor teljes kiépítése, mert ez teszi lehetővé a komparatív gazdasági előnyeik minél szélesebb körű kiaknázását. Ismerve a Duna-Dráva-Száva Eurorégió társadalmi-gazdasági nehézségeit, ez az egyik legfontosabb kritériuma annak, hogy a térség elmozduljon jelenlegi állapotából. Az eddigi tapasztalataink szerint az etnikai, háborús feszültségek feloldásának egyik leghatásosabb módja az egykori háborús felek gazdasági együttműködésre készítése lehet (Lőrinczné Bencze, 2011).

Magyarországon a legjobb az V/C korridor kiépítettségét tekintve, amely már elért Budapesttől a határig egy pécsi leágazással. A vasút Budapest-Dombóvár szakaszának korszerűsítésére is reális esély van az elkövetkezendő tíz évben, azonban a határ közeli vonalakra ez már nem igaz (Pécs-Villány-Magyarbóly, Szigetvár-Barcs-Gyékényes). A horvát fél jelenleg a magyar beruházásoktól teszi függővé a Horvátország területén futó szakasz teljes kiépítését.

6. A határtérség jelenlegi struktúrái

A horvát-magyar határtérség erősen változó térstruktúrával és kapcsolatrendszerrel rendelkezik. A 355 km-es szakaszon egy nyugat-kelet irányú fejlettségei lejtő figyelhető meg. A térszerkezeti sajátosságokat az EU-ban használatos NUTS II-es felosztás alapján mutatom be, és csak az együttműködést közvetlenül befolyásoló problémákat vizsgálom kiemelten.

Két magyar statisztikai-tervezési régió érintett a térségben: a nyugat-dunántúli és a dél-dunántúli; Zala, Somogy és Baranya megye. Egy rurális, funkcionális városok hiányával jellemezhető határ mentéről van szó, ahol Lenti, Letenye, Csurgó, Barcs és Mohács emelhető ki a sorból, de ezek a települések sem rendelkeznek a szomszédos falvaknál távolabb ható gravitációval. Képtelenek arra, hogy bármiféle jelentős, és tartós határon átnyúló vonzerőt generáljanak.

Az érintett kistérségek közlekedési kapcsolatait nagymértékben meghatározza, hogy milyen távol helyezkednek el a főutaktól, autópályáktól, és az azok által gerjesztett forgalomtól. Somogy megye déli részének, Baranya délnyugati területeinek, és a Dráva mentének a közúti és vasúti ellátottsága gyenge. A megközelíthetőségét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a horvát-magyar határ mente magyar oldalán fekvő térségei elzárt helyzetben vannak. A ritka és rossz minőségű úthálózat miatt több esetben még a megyeszékhely sem érhető el 60 percen belül, nemhogy a közúti, vasúti határátkelő-helyek. Különösen a Dráva-mentén (Drávaszabolcs és Barcs között) rajzolódik ki egy elzárt, nehezen elérhető határsáv. Ez hátráltatja a hozzáférést a különböző szolgáltatásokhoz, és lassítja az innováció áramlását is (csurgói, sellyei és a barcsi kistérség) (Pirisi, 2003).

A középvárosok hiánya és az elaprózott településszerkezet erősen rurális karaktert kölcsönöz a területnek. A kistérségek központjai minden esetben városok, ám többnyire csak korlátozottan képesek „városi szerepkörüket” ellátni, innovációs lehetőségeket nem hordoznak. Ezt tetézi még a roma lakosság gyakori előfordulását kísérő etno-integrációs problémák összessége, amelyekre a téma okán most nem térek ki.

Horvátországban a helyzet részben hasonló, de a problémák jellege eltérő. Jelenleg a horvát NUTS II-es beosztást illetően a három régiós variáció kerül megvalósításra (Lőrinczné Bence, 2009, Lovrinevic és Maric és Rajh, 2005)

Az Északnyugati (Sjevernozpadna) és Pannon-Horvátország (Središnja i Istočna) régió érintkezik hazánkkal, Čakovec-Varaždin-Koprivnica városháromastól egy nyugat-kelet irányú fejlettségei lejtő figyelhető meg Beli Manastir irányába, Kelet-Szlavóniában csak Osijek (Eszék) rendelkezik regionalis szerepkörökkel. Koprivnica és Osijek (Eszék) között egy „térszerkezeti hiány” tapasztalható, ahol Virovitica, a legkisebb megyeszékhely, nem rendelkezik semmilyen olyan jelentős központi funkcióval sem, amely regionális központtá avanszálná, helyzete Szekszárdhoz hasonlítható.

Az északnyugaton elhelyezkedő Čakovec-Koprivnica-Varaždin háromszög Zágráb után a legfejlettebb, a legtöbb innovációs lehetőséggel rendelkező térség. Ez a főváros

közelségével és a kedvező, fő közlekedési vonalak mellett való fekvéssel magyarázható. A horvát Dráva-mente (Podravina) területe két tényezővel jellemezhető, az egyik a mezőgazdasági foglalkoztatottak magas aránya, míg a másik a fiatal lakosság folyamatos elvándorlása a nagyobb városokba, elsősorban Zágrábba. A rendszerváltozás utáni időszakban (1991-2001) jelentős népességcsökkenés következett be, a teljesség igénye nélkül: Golán (-13,2%), Légradon (-13,8%), Novo Virjén (-11,8%); akárcsak a háború sújtotta Baranya-háromszögben (Matica, 2005).

A másik problematikus pont a közlekedési hálózat szerkezete és kiépítettsége. Az egykori Jugoszláviából örökölt autópálya és közúthálózat elsődleges feladata az egykori tagköztársaságok közötti kapcsolat biztosítása volt. Ezért, valamint a szocializmusban a hazánkkal való változó, alkalmanként nem túl baráti viszony és a határ közelsége miatt a Dráva mente fejlesztése csak másodlagos volt. Jelenleg nem létezik egy a teljes Podravinát felfűző gyorsforgalmi út, a tervekben ugyan szerepel, de még nem valósult meg (Matica, 2006. p. 6.). Más, a területet érintő beruházások azonban készüléfélben vannak. Az eredeti elképzelések alapján 2012-re tervezik befejezni a már épülő A12-es sztrádát Bercencéig és a A13-ast Barcsig. Ezek valójában csak gyorsforgalmi utak lesznek kétszer két sávval.

Ha a szűkebb értelemben vett horvát-magyar határ mentét a fenti térszerkezeti problémákat figyelembe véve görcső alá vesszük, akkor egyértelműen megállapíthatjuk, hogy Koprivnica-Nagykanizsa vonaltól kelet felé haladva egy rurális területen találjuk magunkat. A közúthálózat mindkét oldalon az adott ország átlagától gyengébben tárja fel a területet. A magyar oldalon minden gyorsforgalmi út a határra merőleges, amely hátrányát a horvát oldalon tovább fokozza a magas elvándorlás és a mezőgazdasági népesség magas aránya (Gola 70%, Novo Virje 61,3%, Pitomača 42,5%). Magyar oldalon pedig ehhez társulnak még a roma lakosság szegregációs és integrációs problémái, akárcsak Međimurska megyében. Hazánkban csak a Letenye-Lenti körzetben van esély egy dinamikusabb, a horvát átvonásból fejlődésnek induló mikrogazdasági övezet létrejöttére, ha a Međimurska és Koprivničko-križevačka megyék relatív fejlettségéből adódó pozitív hatások érezhetővé válnak (Matica, M. 2003). Közvetlenül a határ mentén csak néhány ponton van esély a továbbiakban kölcsönös átvonásokra. Ezt nagyban befolyásolja, hogy déli szomszédunknál közvetlenül a határ mentén egy térszerkezeti hiány van és csak a Čakovec (Csáktornya)-Koprivnica (Kapronca)-Virovitica (Verőce)-Slatina (Szlatina)-Osijek (Eszék) vonalon él egy a határ menti kapcsolatok szempontjából releváns gyenge térszerkezeti tengely. Ezen gyakorlatilag Čakovec (Csáktornya)-Koprivnica (Kapronca)-Varaždin (Varasd) háromszög generálhat átvonást, és Barcs irányában intenzifikálódhat még a jövőben az együttműködés.

Feladat

1.) Értékelje Határfalu és Svábfalu térkapcsolati lehetőségeit, azok átstrukturálódásának folyamatát az államszocializmustól napjainkig ötven sor terjedelemben.

7. A határátkelőhelyek befolyása és áteresztő képessége különös tekintettel Határfalura és Svábfalura

A közlekedési infrastruktúra és a határátkelőhelyek problematikája olyan területpolitikai kérdés, amely egyaránt tartalmaz kül- és belpolitikai kihívásokat, és jelentősen befolyásolja a kapcsolatok minőségét is. A határátkelőhelyek és a páneurópai közlekedési folyosók fejlesztéséhez itthon és déli szomszédunkban is egyaránt több kompromisszumra kényszerülnek a helyi és az állami vezetők. A „schengeni övezet” való csatlakozásunkkal az Unió külső, déli határa lettünk. Az amszterdami szerződés a külső határ ellenőrzését az 1. pillérbe emelte, a tagországoknak és a belépni szándékozóknek pedig a szerződés tartalmát a közös joganyagba sorolta, tehát tagsági és csatlakozási feltétel. A közös határon az őrizeti szerveknek (Nemzeti Adó- és Vámhivatal, Rendőrség) meg kell állítani a befelé irányuló migrációt, amely az EU számára kiemelt kérdés napjainkban. A határvonaltól számított 5 km-es szélességben járőrtevékenységet végeznek, amelyet mélységi ellenőrzésekkel egészítenek ki (Hajdú, 1998 Pirisi, 2003).

Az átkelőhelyek forgalmát alapvetően a közlekedési kereslet határozza meg, a műszaki kapacitás csak másodlagos tényező. A névleges kapacitást meghaladó forgalom lebonyolítását szervezési módszerekkel lehet egyszerűen megoldani. A horvát-magyar viszonylatban az átkelő forgalom szerkezetét legfőképpen a következő tényezők alakítják közúti viszonylatban (Hajdú, én.):

a.) A határátkelőhely rendeltetése és státusza. Nemzetközi vasúti személy- és teherforgalmi átkelő a gyékényesi, a murakeresztúri és a magyarbólyi; nemzetközi közúti személy- és teherforgalmi átkelő a letenyei, a barcsi, a drávaszabolcsi és az udvari. Emellett még a horvát-szlovén-magyar hármashatár szempontjából fontos megemlítenünk Szlovénia felé Tornyiszentmiklóst, szerb-horvát-magyar viszonylatban pedig Hercegszántót. Nemzetközi közúti személy-, és egyben kétoldalú teherforgalmi funkciót lát el Berzence.

b.) A státusz adta lehetőségeken belül fontosak a forgalom szerkezetéből és összetételéből adódó jellemzők is, hogy milyen rangú és műszaki kiépítettséggel rendelkező utak csatlakoznak az egyes átkelőhelyekhez. Milyen gazdasági potenciálú térségeket köt össze, illetve mely központi funkciókkal rendelkező települések találhatók a közelében.

A horvát-magyar 355 km hosszú szakaszon csak hat közúti átjárási lehetőség van, átlagosan 60 km-enként. Vasúton ennél is kedvezőtlenebb a helyzet, Magyarbóly és Gyékényes között egyáltalán nem lehet átkelni.

Az egész szakaszra jellemző a teherforgalom alacsony részaránya, mivel a legjelentősebb nemzetközi korridorok közül csak az V/B és az V/C érinti. Utóbbi jelentősége visszaesett a délszláv polgárháború miatt. Jelenleg Udvar irányába bonyolódik le a Bosznia-

Hercegovinába irányuló átmenő forgalom legnagyobb része. Az összes határátkelő közül Letenye a legforgalmasabb, azonban jelentős tranzit jelleggel bír. A drávaszabolcsi átkelőt a Papuk és a Dráva közéről, a barsit pedig a Papuk és Bilo-hegység közötti területről érkezők használják (Bjelovar, Virovitica (Verőce), Daruvar). Berzence vonzáskörzete a legszűkebb, Hlebina, Virje és Đurdevac környékéig terjed ki (Hajdú, 1998)

A három vasúti átkelő közül Gyékényes emelhető ki, amely az V/B korridoron fekszik. A hozzá csatlakozó Koprivnica-Zagreb szakasz a horvát vasút egyik legjobb állapotban lévő fővonala, amely Rijeka és Velence felé biztosítja az eljutást. Murakeresztúron csak Kotoriba felé van helyközi közlekedés. Magyarbóly, a Bosznia-Hercegovinába irányuló nemzetközi forgalmat bonyolítja le a 1997. szeptember 4-i újrainvitása óta.

Feladatok:

1.) Készítsen egy swot-analízist, egy oldal terjedelemben a két település fekvését és erőforrásait illetően a TEiR rendszer felhasználásával készült települési helyzetképek segítségével

8. A térség közigazgatási alapösszefüggései és sajátosságai különös tekintettel Határfalura és Svábfalura

A határon átnyúló kapcsolatok fejlődése és kiépítése szempontjából mindenképpen meg kell vizsgálni a két ország közigazgatási és önkormányzati rendszerének néhány jellemzőjét. E szervezetek jelenleg a kooperáció legfőbb aktorai. A horvát és a magyar állam- és önkormányzati igazgatás is a folyamatos változás állapotában van. Az alábbiakban az együttműködés szempontjából lényeges tényezőket és jellemzőket szeretném bemutatni.

A rendszerváltozás után hazánk első demokratikus kormányzata úgy döntött, hogy a tanácsrendszert teljes mértékben felszámolja, annak minden pozitív és negatív motívumával együtt. Így a megye elvesztette minden területi közigazgatási és területrendezési funkcióját, ugyanígy a történelem süllyesztőjébe kerültek a járások is. Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a megye nem az államszocializmus rossz mellékterméke volt, az elmúlt ezer évben az utóbbi 20 évet leszámítva, vármegye néven a magyar közigazgatás és területi szervezés törzstagjaként jogfolytonosan létezett. Nem mellesleg még napjainkban is erős regionális identitás tudattal rendelkezik.

A jelenlegi, éppen reform alatt álló magyar közigazgatási szisztémában, a határ menti együttműködések alakításában egy régió/megye dichotómia figyelhető meg. A régiók önkormányzattal nem rendelkeztek, az élükön egy regionális területfejlesztési tanács állt, amely valójában csak a fejlesztési összegek elosztásában működött közre és az állam által delegált tagok voltak benne túlsúlyban. Az önkormányzati rendszer elmúlt két évtizede alatt világgossá vált, hogy a településhálózat túlzott elaprózottsága miatt egyes települések csak közös intézményműködtetéssel és szolgáltatásnyújtással tudnának hatékonyan működni. Az önkormányzati törvény által nyújtott szabad társulás joga lehetőséget nyújtott a kistérségi társulások létrehozására. Ez jelenleg csak többé-kevésbé működik, mert a szereplők társulási szándékát nem a racionalitás, hanem több esetben a helyi, eseti érdekek vezérlik.

A magyar területfejlesztési és tervezési rendszer nem rendelkezett napjainkig hatékonyan működő területi szinttel. Ez jelentősen rányomta bélyegét a határon átnyúló kapcsolatok szervezésére is. A tiszta hierarchiával rendelkező vertikális horvát közigazgatás nem tudja kellőképpen értelmezni és átlátni a magyar rendszert. Ez jelentősen bonyolítja az együttműködések minőségét, egy sajátos finanszírozási rendszert hoz létre, amelyben a demokratikus intézmények csak kevés ellenőrzési joggal bírnak.

A horvát közigazgatási rendszer/megyerendszer az ország Jugoszláviából való kiválásával jött létre, a jugoszláv éra előtti történelmi hagyományokból táplálkozva. Tehát az

egykori Magyar Királyság néhai területi igazgatási rendszerét állították vissza néhány közigazgatási határmódosítással! Mindenképpen meg kell jegyeznünk, hogy az Osztrák-Magyar Monarchiában az 1868. évi XXX. törvény (Kiegészítés-Nagodba) értelmében a horvát-magyar határ csak belső közigazgatási, tulajdonképpen megyeközi határok összessége volt.

A Horvát Köztársaság területén a „županija” (megye) a közigazgatási és önkormányzati struktúrában a hierarchia középszintjén áll, államigazgatási és gazdasági eszközökkel is felruházva. A közigazgatás alapszintjén az općina áll, ami egy társadalmi-gazdasági területi egységet alkot a horvát felfogás szerint. A horvát önkormányzati rendszer a hazaitól erős eltéréseket mutat. Ezek közül a legfontosabb az alá-fölé rendeltségi viszonyok tisztázottsága, míg Magyarországon napjainkig még egy horizontális rendszer működik, jogkörök nélküli területi önkormányzattal. A horvát rendszer vertikális felépítésű és a kormány ellenőrzése, felügyelete az önkormányzati hivatalok felett teljes. A tervezési-statisztikai régiók kialakítása már az EU elvárásainak megfelelően befejeződött, azonban ezek sem közigazgatási funkciókkal, sem területfejlesztési forrásokkal nem rendelkeznek (Lugaric és Rogic, 2005; Mezei, 2010).

Nálunk a „magyar” megye átlag 160 mellérendelt önkormányzattal küszködött a területfejlesztés, és a határmenti együttműködés megszervezésében, lebonyolításában. Ezt tovább nehezíti még az önkéntes alapon létrejövő kistérségi társulások átláthatatlan, rendeletekkel véghezvitt szabályozása. Jelenleg a kistérségi szint ugyan működik, de léte alkotmányosan kellőképpen nem alátámasztott.

Az eddig ismertett magyar közigazgatási problémák megszüntetésére a jelenlegi kormány több lépést is előirányzott. Az első és legfontosabb, hogy a megyei önkormányzatok mellé rendelte a kormányhivatal intézményét, amely gyakorlatilag a kormányzati kontroll letéteményese és dekoncentrált tényezőként átvette néhány területileg illetékes közintézmény működését. Megszüntette a tervezési-statisztikai régiók élén működő területfejlesztési tanácsokat, feladatukat a megyei fogja ellátni. Valamint visszaáll a járások rendszere is, ahol szintén érvényesül a kormányzati törvényességi kontroll.

Az önkormányzati vezetőkkel készített interjúk során többször is szóba került a mindennapokban megjelenő forráshiány mellett a kistérségek inkompetenciája, a döntési keretekkel valamint az alkotmányos háttérrel rendelkező területi szint hiánya a határ menti együttműködések kialakításánál. Felvetették, hogy többször kiszolgáltattak a kistérségek a vezető várossal szemben, vagy az adott város a horizontális keretek miatt nem bír megfelelő gazdasági térszervező erővel. Ez leginkább Lenti és Letenye szempontjából merül fel. Lenti a saját térségi szerepét túldefiniálja, mindezt úgy teszi, hogy közben nem rendelkezik elég nagy (vonzó) erővel ahhoz, hogy térszervező funkciót töltsön be. Több esetben Lenti sikerei egy-egy önkormányzati vezető befolyásához és karizmájához köthetők. Ellenben Letenye kevésbé használja ki a fekvéséből adódó közlekedési előnyöket. Így helyette a Muramentén több esetben Tótszerdahely jelenik meg önjelölt térségi vezető településként. Azonban nyelvi és kulturális központi településjellege ellenére sem képes semmilyen generáló erőt felmutatni.

A határ menti együttműködés szempontjából a közigazgatást és az önkormányzatiságot vizsgálva áttekinthetőbb déli szomszédunk županija-općina rendszere, mert sokkal átláthatóbban megvalósítható az amúgy is sok nehézséggel és meg nem értéssel járó kooperáció létrehozása, egy egyértelmű hierarchiaszint került kiépítésre, tisztázott alá-fölé rendeltségi viszonyokkal. Ahogy már az eddigiekben is foglalkoztam vele, a magyar

közigazgatás egy átalakulási folyamat elején tart, amelynek a lényege, hogy a horizontális szerkezetből egy vertikális átlátható alá-fölé rendeltségi viszonyokkal rendelkező szisztéma jöjjön létre. Ez az új magyar közigazgatási felépítés egyre több hasonlóságot mutat déli szomszédunkéval, gyakorlatilag a térszervezés szempontjából a hazai rendszer megtette az első közelítő lépéseket a horvát felé. Az egykor egységes közigazgatással és területszervezési szisztémával rendelkező országok térszervezése valószínűleg a közeljövőben újból közelíteni fog egymáshoz. Sokkal egyszerűbb lesz a közeljövőben az azonos kompetenciákkal bíró és az azonos hierarchia szinten lévő közigazgatási egységek között határon átnyúló kapcsolatokat kummulálni.

Feladat:

1.) Mellékelt segédlet, valamint az 1990. évi. LXV. és 2011. évi CLXXXIX. törvény hatályos állapota alapján, a kistérségi mintatanulmányból szerzett ismereteket, illetve a jelen mintatanulmányban szerzett ismereteket felhasználva 30 sorban összegezze a jogszabályokra alapozva a legfontosabb a települések fejlesztési eszközrendszerét ért változásokat.

9. Határon átnyúló kapcsolatok a horvát-szlovén-magyar hármashatár mentén

(Általános jellemzők)

A horvát-szlovén-magyar hármashatár vizsgálatokor valójában a történelmi Zala vármegye egykori területeinek a gazdasági reintegrációs lehetőségeit vizsgálom. Szlovénia EU-taggá válásával az államközi és a területi, önkormányzati kapcsolataink sokkal élénkebbé váltak, mint a horvátokkal. Ezt segítette, hogy a határ menti kapcsolatokat támogató uniós források folyamatosan növekedtek. Mindez dinamizálta a közelmúltban a horvát érdeklődést is. Bár hármashatárról van szó, én ennek ellenére nem vizsgáltam külön a szlovén-horvát viszonyrendszert, csak magyar szemszögből közelítettem meg a témát.

Határ megye a Dunántúl délnyugati peremén fekszik. Területe mintegy 3 784 km², lakossága 310 000 fő, ami a hazai népesség 3%-a. A Trianon előtti Zala vármegye jelentős területekkel rendelkezett a mai Szlovénia és Horvátország területén, az alsólendvai, čakoveci (Csáktornya), és a prelogi (Perlak) járás tartozott hozzá és a nagykanizsai járásban a Mura torkolatánál fekvő Légrád. Ezek a területek Magyarország részét képezték, és jelentős magyar nemzetiségű népességgel is rendelkeztek. 1891-ben a megye lakosság 73%-a magyar volt. 1920-ban „Az államhatár-változások következtében lényegileg megváltozott az ország település struktúrája” (Hajdú, 1996 p. 149.) és térszerkezete. E változások jelentős mértékben érintették Zala társadalmi-gazdasági helyzetét is. Az új magyar állam periferiájára került, a délnyugati határa egyben államhatár is lett. Ez a két világháború között csekély akadályt jelentett a kétoldalú kapcsolatok szempontjából, az államszocializmus idején viszont az elmérgeedett államközi viszony miatt a megyei kapcsolatok is stagnáltak. Csak a szocializmus utolsó harmadában éledt újra az egymás iránt való érdeklődés. Az 1990-es évek végén indult el újból a megyei és mikroregionális kapcsolatok élénkülése.

A tradicionális magyar közlekedési tengelyek a nyugat-kelet, északnyugat-délkelet, valamint az északnyugat-délnyugat irányt követik. Az általam vizsgált terület szempontjából a jelenlegi magyar szakirodalom az „Adria-folyosót” mint kommunikációs-közlekedési tengelyt tartja legfontosabbnak (Pap, 2005). A tenger felé az V/B korridor Rijeka és Velence irányában szinte teljesen kiépült, néhány felépítmény befejezése várta még magára. A térség szempontjából a legfontosabb, hogy az M7-es autópálya elérte a horvát határt, akárcsak az M70-es a szlovént. Egy jelentős vasútfejlesztésre is sor került, megépült Magyarország első

vasúti kapcsolata Szlovénia felé, amely éppen a megyeszékhelyet, Zalaegerszeget kapcsolta be a nemzetközi vérkeringésbe. Nem szabad megfeledkeznünk még a Rajka és Rédics között húzódó „Borostyánkő-út” korridorról sem, amely nagy közúti forgalommal terheli Lentit és környékét Bécs felől Szlovénia és az Adria irányába.

A térszerkezet és a közlekedési rendszer változásainak hatására egy multikulturális (háromnyelvű), periférián elhelyezkedő terület került vissza a társadalmi-gazdasági vérkeringésbe, amelynek a perifériális jellege jelentősen mérséklődött. Az egykori Jugoszláviában a Muraköz, hazánkban a Mura mente az államszocialista időszakban a tőkeelvonás színtere volt, az ebből fakadó lemaradását a 1990-es években pedig nem tudta érdemben csökkenteni.

Napjainkban a határ Szlovénia felé teljesen átjárható, a vonalas infrastruktúra kiépült, Horvátország felé Letenyén át szintén autópálya- összeköttetésünk van. Ez hátrányosan érintette a közvetlen határ menti területeket, mert a régi közúti határátkelő helyet csak időlegesen nyitották meg. Több esetben kerülőre kényszerítették ezzel a környék lakosságát. Jelenleg mindkét átkelő üzemel.

7. ábra. Térszerkezeti kapcsolatok intenzifikálásának a lehetőségei

Forrás: Saját szerkesztés

10. Határfalu etnikai és társadalmi-gazdasági specifikációi

A településfejlesztési mintatanulmányok közül az elsőben Határfalu példáján fogjuk egy községi jogállású település sajátosságait és fejlesztési lehetőségeit bemutatni.

A kiválasztott minta település nem csak a már említett sajátos fekvése révén, hanem a nemzeti és etnikai sajátosságai alapján is unikális a vidékfejlesztő agrármérnök hallgató számára, aki a minta feladatok megoldásával találkozik.

A legtöbb esetben a társadalmi-gazdasági, térségi és települési vizsgálatok elvégzése egy-egy a trianoni határokon kívülre szakadt magyar nemzettest, vagy zárvány elemzésére, sajátosságainak bemutatására korlátozódik. Ezzel szemben a hazánk határain belül élő kisebbségek sajátosságairól, az általuk lakott települések és térségek unikális fejlesztési problémáiról kevés szó esik. Ez nagy valószínűséggel azzal magyarázható, hogy a napjain Magyarországon csak egy tényleges politikai nemzet létezik. A hazai nemzetiségek csak önkormányzati szinten rendelkeznek tényleges képvisellel, a parlament szintjén ez jelenleg nem megoldott.

Jelen esetben a hazánkban elismert tizenhárom nemzetiség közül egy a horvátok által lakott településről fogunk értekezni. Az egyes nemzetiségeinkről országos és megyei szinten kevés ismerettel rendelkezik a hazai társadalom, elsősorban mikroregionális, járási szinten van mélyrehatóbb, személyes tapasztalata a helyben vagy a szomszédos településen élő magyar nemzetiségnek a vele egy településen élő közösségről. A térségbe, illetve az adott településre érkező kutatónak, legyen az kezdő (Msc-hallgató), avagy gyakorlattal rendelkező az első empirikus tapasztalatok során a „Mi-Ők” problémarendszerével fogják szembe találni magukat. A muramenti kájhorvátokra, mint ahogy minden etnikai kontaktzónában élő nemzetiségre jellemző kétnyelvűség, és a helyi dialektus kizárólagos ismerete, amely az anyaországtól való tartós különélésből (Kanizsai M. 2007.). „Ha kell, gyorsan tudnak nyelvet váltani, sőt változtatni, a fiatalabb generációk a divatos világnyelveket is ismerik. Jól alkalmazkodtak, s mára igencsak megfogytak.” (Kanizsai, 2007. p. 136.)

Zala megye területén speciális zárvány helyzetben, a Mura mentén található a horvát falvak, a Nagykanizsa és Letenye közötti Szepetneken áthaladó bekötő út mentén, a Mura bal partján, az úgynevezett Muramentén (Pomurje, Prekmurje). Murakeresztúr (Krestur) (Kollátszeggel egyesülve), Figyház (Ficéház), Molnári (Mlinarci), Semjénháza (Pustara), Határfalu, Tótszentmárton (Sumarton), Petrivente (Petriba) (Petri és Ventepuszta

egyesülésével jött létre). A 2001-es népszámlálás alapján a magyarországi horvátok száma 15620 fő volt, a tényleges létszámot ennél jóval többre becsülik a kisebbségi szervezetek, 2-3 szorosára. Mindenkétséget kizáróan megállapítható, hogy a mura menti horvátok alkotják a legjelentősebb kompakt horvát etnikai nemzettestet Magyarországon (Kanizsai, 2007, Kerecsényi, 1983). A hazai etnikai nevezéktan Muramenti horvátoknak hívja őket.

A Mura és Principális menti mocsárvidéket már a honfoglalás után is vegyes etnikumu társadalom jellemezte. A 13-14. században nagyrészt magyarok lakták a vidéket, más szláv etnikumokkal vegyülve.

Határköz egykor magyar többségű lakossággal rendelkezett. Ezek az egykor magyar többségű részek elhorvátosodtak. Ez részben a Zrínyieknek köszönhető, illetve a török elől menekülő kényszermigránsoknak. A térség fejlődésének jelentős lökést adott, hogy Zrínyi Miklós horvát bán 1546-ban áthelyezte a család székhelyét az Una folyó mentén fekvő Zrinből Csáktornyára (Čakovec). Ezzel a főúri család hosszú időre meghatározta a térség fejlődését. A birtokbavétel után megkezdődött az alattvalók áttelepítése az Una menti területekről és Nyugat-Szlavóniából. A török folyamatos előre nyomulásával párhuzamosan az 1580-as évektől kezdve egyre markánsabb lett a horvátok beáramlása, amely a magyarság teljes kiszorulásával és asszimilálódásával járt. A muraközi népesség kultúrájára és társadalmi fejlődésére nagy hatást gyakorolt a szomszédos magyar és vend-szlovén (megmagyarázni) etnikum. A 18. századi végi útleírásokból jól érződik, hogy a szerzők egy horvát többségű társadalmat mutatnak be, de erős magyar és szlovén kontakt hatással (Kitanics és Végh 2009)

A muramenti horvátok nem tekintendők azonosnak a muraköziekkel, de azokkal nagyfokú hasonlóságot mutatnak. A túlnépesedett Muraközből és Horvátország nyugati részeiről érkeztek a Mura túloldalára, az ott élő rokonaikhoz, akik úgy szintén „káj” nyelvjárást beszélnek (megmagyarázni). A török kivonulása, a Kanizsai vilajet felszabadulása 1690 után újból elkezdődött Határ megye déli részének a benépesítése. Az 1715-ös összeírásokban felsorolt falvakban, mint Molnári, Petrivente, Kollátszeg-Murakeresztúr, Határfalu, Tótszentmárton szerepel 44 adózóval, ezek közül csak 7 fő (csak a családfőket számolták) volt horvát nemzetiségű, tehát a lakosság kb. 15%-a (Kitanics és Végh 2009).

A magyarországi horvátok, mint ahogy az anyaországiak három nyelvjárást és annak egyéb változatait beszélnek. Az irodalmi „što” nyelvjárás mellett még a „ča” és „kaj” dialektust beszélnek. A „mi?” kérdőszó alapján teszünk különbséget. Esetünkben a térség horvátjai a „kaj” dialektust beszélnek, annak is az e-zős változatát. Amely közeli rokonságot mutat a szomszédos szlovén nyelvvel.

Az 1770-es évek végére jelentős nemzetiségi és etnikai átstrukturálódás ment végbe a térségben. Ezek szerint Kollátszeg, Fityeház, Petri és Sényefölde v. Sömjénföldje (Semjénháza) magyar nemzetiségűek voltak. Szentmárton, Határfalu és Molnári pedig horvátok. Bajcsa (ma Nagykanizsa résztelepülése) és Szepetnek pedig német többséggel rendelkeztek. A Kerecsényi Edit által összeállított migrációs táblázat névjegyzéke alapján a tipikus horvát nevek még azokon a településeken sem fordulnak elő többségben, ahol az adózók alapján a lakosság nemzetiségi-etnikai összetétele horvát többséget sejtet. Nagy valószínűséggel a közeli muraközi horvátok és a közeli szlovén területek hatására a népesség lassan, de biztosan elszlávósodott. Ezt bizonyítják Béli József Murakeresztúrral kapcsolatos kutatásai is, hogy az 1840-es években 27 magyar és 11 német név horvátosodott el. Nyilván ezt a folyamatot egy masszív átidentifikálódás előzte meg.

A jobbágyfelszabadításról szóló 1848. évi 9. tc. a horvát falvakban nem segítette jelentős mértékben a lakosság életkörülményeit. Csak a néhány holdon gazdálkodó jobbágyok váltak az addig bérelt földjük tulajdonosává. A majorsági cselédek és a zsellérek nagy része semmilyen földjuttatásban nem részesült. A forradalom kitörésével a mura menti horvátok a magyar forradalom vívmányai mellett álltak ki. A fennmaradt adatok alapján a fosztogató, erőszakoskodó Jelašić csapatok tevékenységére válaszul Molnári, Semjénháza, Fityeháza, Bajcsa is küldött nemzetőröket a nemeztőr seregbe.

A forradalom leverését követően az önkényuralom éveiben, a térségben vizsgált horvátság gazdasági megosztottságot mutatott. Egy részüknek a föld biztos megélhetési alapot, adott míg a másik részük egyéb módon próbált megélni. Legtöbbjük a környékben, vagy távolabbi vidékeken vállalt fuvaros munkát. (nagytestű, sajátnevelésű muraközi lovakkal rendelkeztek, ismertetni) Őket hívták „krobotenfahreereknek”, a kereskedelemről próbáltak megélni, elsősorban Szlavónia és az Adria irányába szállítottak. A mézzel, bőrrel való kereskedelemről többen is meggazdagodtak, belőlük többen módos parasztokká váltak a környező horvát falvak, főleg Molnáriban, Határfaluban, Petriventén, Tótszentmártonban. Ez azonban csak korlátozott társadalmi-gazdasági felemelkedést biztosított. 1900 táján Határ megye mura menti része a szegényebb térségek közé tartozott. A jobbágyfelszabadítás után a népes családok kisbirtokai jelentősen felaprózodtak. A trianoni békediktátum után a helyzet tovább folytatódott az 1920. évi nagyatádi féle földreform sem segítette igazán térség fejlődését. Ezt bizonyítják 1941-es népszámlálás adatai is. A horvát birtokosok 53%-nak 3 holdnál kisebb parcellája volt (Kerecsényi, 1983.)

11. Interetnikus kapcsolatok

A 19. században a muramenti horvátok kulturális élete kizárólagosan kájhorvát nyelven történt. A nyelv és kultúra átörökítésének a színtere a család volt. A közös háztartásban az egymás mellett élő generációk apáról fiúra, anyáról lányra adták át a kultúrát és a nemzetiségi és népi hagyományokat. A több generációs családban a nagyszülők (egynyelvűek voltak, többségében csak horvátul beszéltek gondoskodtak arról, hogy a gyerekek az anyanyelvet elsajátítsák. 1945 után a hagyományos paraszti életmód megváltozott, a „tészesítéssel”, a mezőgazdaság gépesítésével párhuzamosan a hagyományos nagycsalád felbomlott, fiatal munkaerő elvándorolt a falvakból. Az etnikailag zárt közösség bomlásnak indult. Így felbomlott a hagyományos nagycsalád is, tehát a fenti nyelv és kultúra átörökítési folyamat megakadt. Ezt tovább tetézte, hogy a városban munkát vállaló fiatalok egyre több vegyes házasságot kötöttek, és a kényelmesebb megélhetést nyújtó városokba (Nagykanizsa, Pécs, Komló, Budapest) költöztek. A 80-as évektől fogva a népcsoport fogyni kezdett, valószínűleg nem kizárólagosan ez elvándorlás miatt, hanem az országos tendenciákhoz „igazodva”. A nagycsaládos életforma felbomlásával megszűnt, illetve gyengébb lett a kultúra és a nyelv átörökítése. A társadalmi-gazdasági alkalmazkodási kényszer, az életmódváltás a többségi nemzethez a magyarhoz való szorosabb alkalmazkodást eredményezte, amelynek következtében a horvát nyelv a mindennapok során háttérbe szorult. Emellett a horvát nyelv visszaszorulására jelentős hatást gyakorolt, az oktatásban a magyar tannyelv és a szocializmus végére az egyházi szertartások is az államnyelven folytak. A vallási élet addig volt horvát nyelvű, amíg Tótszentmártonban volt a plébánia központja. A család mellett, az oktatás és az egyház a nyelv átörökítés legfontosabb színtere.

A zalai horvátok helyzetét nagyban befolyásolta a Mura közelsége, mint kulturálisan, mint gazdaságilag, összekötött és elválasztott. A trianoni békediktátum után, a Szerb-Horvát-Szlovén Királysággal a későbbiekéntől fogva a Jugoszláviával való közös határunkszakaszunk a térségben a Murán futott. A határ elválasztó funkciója viszont nem volt teljesen azonos a különböző korszakokban. Különösen az államszocializmus idején, az ötvenes években csúcsosodott ki.

A térség központi jellegű települése Murakeresztúr és Tótszerdahely. Fekvését illetően Határfalu a van a legelőnyösebb helyzetben. A szocializmusban Molnári, Semjénháza, Tótszentmárton alkotott vele közös tanácsot, ahol Határfalu volt a tanácsközpont, valamint a

körzeti általános iskola ott működött. Az új közös önkormányzati hivatala, 20 év függetlenség után

„A Kominform (amelynek formálisan 1947. szeptember 30-ai megalakulása után a székhelye Belgrád volt) 1948. június 21-én Bukarestben meghozott, majd néhány nap múlva nyilvánosságra hozott határozatai egyet jelentettek Tito és jugoszláv modell (tióizmus) elítélésével....A magyar politikai vezetést némileg felkészületlenül, sőt zavarodottan érte az 1948-as párt határozat.....hiszen csak néhány hónappal korábban kötötte meg a két ország a barátsági és együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést, s a központi és vidéki pártsajtóban nagyon pozitív Jugoszlávia és Tito-képet alakított ki.....Szinte egyik napról a másikra felszámolták a Magyar-Jugoszláv Társaság működését, sőt a társaságban korábban elkötelezetten tevékenykedők gyanússá is váltak a jugoszláv barátságuk miatt. 1949. június 18-án a magyar kormány felmondta Jugoszláviával az öt évre szóló gazdasági megállapodásokat, mondván, hogy a szomszédos ország nem tesz azoknak eleget. A Kominform 1949. november 16-ai határozata (amelyben Jugoszláviát az új világháborúra készülõ agresszív hatalmak közé sorolta) tovább bonyolította a két ország közötti viszonyokat, s szinte lehetetlenné tette a normális kapcsolatok fenntartását.....Az igazán szomorú elem az 1948 nyarán elindult folyamatnak, hogy az nem csak az államközi, pártközi kapcsolatok szintjén jelent meg, hanem bevonult a déli államhatáron lévõ megyékbe, az ott élõ lakosság mindennapi életére is meghatározó hatás gyakorolt. Az 1949-1950. évi közigazgatási reform kialakításakor már többször utaltak arra, hogy Jugoszlávia miatt kell csökkenteni a határral érintkezõ megyék és járások számát. 1950-ben a déli határon is létrehozták a határsáv intézményét, amelybe akkor 6 megye 15 járás került, mintegy 300 ezer ott élõ magyar állampolgárral. A határsávban még az ország többi részénél is durvábban hajtották végre a nem kívánatos elemek kitelepítését, a kuláktalanítást stb. Mintegy 2500 családot telepítettek ki a határsávból az ország belsõ területeibe. A délszláv lakosságra külön figyeltek a kitelepítések során. 1951 decemberében Letenye térségében csaknem komolyabb katonai konfliktusra került sor. A magyar határőrök megszálltak egy kisebb szigetet, a jugoszlávok csapatösszevonással válaszoltak erre (A magyar határõrséget 1952 nyarán kivonták a szigetrõl).....1956. október 10-én szinte a teljes magyar politikai és állami vezetés Belgrádba utazik, hogy szentesítse a két ország új, ismét barátinak mondott viszonyát.”(Hajdú, 2008. pp.72-74.)

Tehát már ahogy említettük az államszocializmus ezt követõ idõszakában normalizálódtak az államközi kapcsolatok, amelyek pozitív hatást idéztek elõ a mikrotérségi kapcsolatokban is. Jelentõs mértékben enyhült a határ menti zónák belügyi ellenõrzése és ezzel csökkent a lakosságra háruló politikai nyomás is. Kezdetét vette a több évre megszakadt rokoni és baráti kapcsolatok lassú újjáéledése.

12.A határon átnyúló és a határ menti kapcsolatok kialakulásának elméleti sajátosságai

A téma szempontjából mindenképpen lényeges tisztázni a határ menti területek fogalmát, valamint a határon átnyúló és a határ menti kapcsolatok közötti különbséget, és az azok minőségéből adódó eltérő együttműködési formákat és technikákat, valamint kialakulásának okait. „Térbeliségét tekintve kétféle megközelítési mód érvényesül az országhatárok vizsgálatakor: vonalelmélet és a zónaelmélet. A határ jogilag és földrajzi megjelenésében is vonal, de tartalmában és hatásában zóna, kisebb nagyobb kiterjedésű térség, ahol az államok kölcsönhatása érvényesül” (Hajdú, 1988).

Ahhoz, hogy ezt a zónát leképezzük, fontos meghatároznunk, hogy mit is nevezünk pontosan határ menti területnek. Különböző definíciók léteznek, jellemző, hogy a felhasznált adatok aggregációs szintjének azon szereplőit (település, kistérség, megye) vonják be a vizsgálatokba, amelyek valamilyen államhatárral érintkeznek. Az aggregációs szint megválasztása vizsgálataimat is befolyásolja, hiszen a határ gazdasági és politikai hatásai nagyobb területen érvényesülnek, míg a társadalmi kapcsolatokra hatók csak a legközelebbi településeken érezhetőek általában (Hardi, 2000, 597 p.).

A vizsgálati terület kiválasztását jelentősen befolyásolja a határ politikai természete, amely állandó változásban van. Ettől függ az államhatáron való átvonzások ereje is, illetve ez degradálhatja a határon átnyúló kapcsolatokat központok közötti, állami szinten szervezett együttműködéssé. Jelenleg a kontaktus funkció erősödésével számolhatunk, ebbe az irányba mutathatnak a közös projektek és a területi tervezés összehangolására tett kezdetleges első lépések is (Nemes Nagy, 1998 p. 141.).

A határ menti területek pontos lehatárolása teljesen ország- és térségfüggő. Európában az egyes országok eltérő politikai földrajzi jellemzőkkel bírnak, a határaik pedig különböző történelmi fejlődési pályát jártak be. Ezért az alábbiakban csak a magyar viszonylatokra alkalmazható definíció megalkotására törekszem. Határ menti területek alatt értem azt, a határvonal mellett elhelyezkedő földrajzi terület, amelyen érezhető az államhatár jelenlétéből fakadó negatív és pozitív társadalmi-gazdasági összetevők összessége. E területek dinamikus

jelleget mutatnak, hiszen a politikai és gazdasági változásoktól függően rövid idő alatt is jelentősen változhat a kiterjedésük. A településhálózatra gyakorolt hatásuk középtávon részben statikus, ezért főleg a határok „ellégiesedésének” időszakában a régebben működő vonzáskörzetek csak nehezen alakulnak újjá! A határ menti terület kiterjedése jelentősen függ a földrajzi tér jellegétől, amelyet történelmi és aktuálpolitikai tényezők is befolyásolnak. Ebből adódik az is, hogy e terület államhatártól való távolságát csak pillanatnyilag lehet km-re pontosan meghatározni.

Mivel a már említett átvonások ereje változó, a horvát-magyar együttműködés szempontjából a határ menti területek laza textúrája miatt különbséget kell tennünk a határ menti és a határon átnyúló kapcsolatok között. A hiányos textúra következtében a horvát-magyar határ mente egyes szakaszain az átvonások mértéke statisztikailag alig kimutatható, vagy egyáltalán nincs, tehát nem beszélhetünk a klasszikus értelemben vett határ menti együttműködésről. A határ két oldalán lévő területek társadalmi-gazdasági kapcsolatai elenyészőek, nem eredményeznek társadalmi-gazdasági profitot. Azonban a szomszédos területek makro- és mezoregionális központjai között minden esetben tapasztalható valamilyen kétoldalú kapcsolat. Ekkor már nem beszélhetünk határ menti kapcsolatokról, mert az együttműködések nem helyben és alulról szerveződnek, hanem egy határ mentiségtől semleges központból, ezek az összefüggésrendszerek már kimerítik a határon átnyúló kapcsolatok tényét.

A határon átnyúló kapcsolatok előfordulása a tér azon szegmensére jellemző, ahol az államhatár jelenlétéből fakadó pozitív társadalmi-gazdasági összetevők összessége már csak gyengén, vagy egyáltalán nem érzékelhető. Az itt lezajló interakciók az érintett országok valamely centrum, vagy központi jellegű területéről indulnak ki, és e szereplők között bonyolódik le a tényleges együttműködés. A határon átnyúló kapcsolatok tehát egy átfogóbb, nagyobb rendszert alkotnak a határ menti együttműködésnél. Az utóbbi gyakorlatilag a határon átnyúló kapcsolatok azon fajtája, amelyek egy szűkebb határtérségben a centrumterületektől általában távol, alulról szerveződve valósul meg, olykor perifériális helyzetben.

A területi lehatárolás ezért rendkívül nehéz és egy fix, állandó határterület kijelölése nem lehetséges. Analízisem nem korlátoztam kizárólag a határ menti kistérségekre és a megyékre, hanem a fentiekből következően vizsgáltam az államközi és az azokat befolyásoló EU-kapcsolatokat is. Horvátország és Magyarország sem rendelkezik megfelelő forrásokkal az együttműködés fokozására és elmélyítésére, mindkét ország az EU regionális politikáját szolgáló pénzügyi eszközök felhasználásával képes dinamizálni a határvidék területein a gazdaság fejlődését.

Hazánk esetében tapasztalhatjuk, hogy közvetlenül a határ mentén több esetben csak gyenge kontaktzóna jön létre, míg az ország belső területeivel jelentősebb kapcsolatok is kialakultak. Ez leginkább az ún. „effektív államterület” problematikájával van kapcsolatban (PAP N. 2005). Somogy és Baranya megye Dráva menti területei vonatkozásában ez a probléma a rendszerváltozás óta folyamatosan fennáll.

8. ábra. Interakciók a határ menti térségekben

Forrás: Hardi, 2009.

Mindezek ellenére megállapíthatjuk, hogy egy pozitív fejlődési folyamatnak (kisebb megszakításokkal) lehattunk tanúi az elmúlt két évtizedben. Hardi Tamás határosztályozási rendszerét alapul véve (8. ábra): az 1990-es években még egymás mellett létező horvát-magyar határtérségek elérték a kölcsönösen együttműködő szintet. A két ország közötti viszonyt a politikai stabilitás jellemzi, és a társadalmi-gazdasági komparatív lehetőségek is segítik az interakciók fejlődését. A legfejlettebb szintet azonban még nem értük el. Nyomokban, ad hoc jelleggel tapasztalhatók bizonyos eredmények, ezek azonban az „integrált” fogalmat még nem merítik ki (Hardi, 2009 p. 30.).

Az eddigiekből arra a következtetésre juthatunk, hogy a határ menti kapcsolatok szempontjából az egyik legégetőbb permanens probléma az egykor jól működő vonzásokörzetek feldarabolódása (számának csökkenése) és a csonka helyzet részleges stabilizálódása, ezzel kapcsolatban tesztek említést Lössch néhány megállapításáról. A vonzásokörzet, avagy a piacterület torzulását nem csak a vámfunkcióval rendelkező politikai határ okozhatja. A határok légiesedésével a periférikus helyzet ugyanúgy fennmaradhat, és csak a centrum-centrum relációban indulhat el a kapcsolatok erősödése. Emellett az eltérő gazdasági körülmények is megindíthatják az egyes határ menti területek és központjaik aktivitását, és bizonyos tevékenységi körökben elindulhat egyfajta specializálódás is (Niebhur és Stiller, 2004; Rechnitzer, 1999).

A további fejezetekben kitérek az intézményi kapcsolatok jellegére, ezeken belül pedig az eurorégiók és települési- és városközi kapcsolatok körére. Ezek az említett definíciók tárgyát képezik a határon átnyúló kapcsolatok vizsgálatának. Az eurorégió nevet akkor használják, amikor egy olyan területet akarnak megjelölni, ahol a kölcsönös interregionális, vagyis a határokat áthidaló gazdasági, szociális, kulturális, illetve más jellegű együttműködések léteznek kettő vagy több állam, illetve kormányzat között (Süli-Zakar, 1996).

„Az eurorégió a határ menti együttműködés formalizált struktúrája, amely magába foglalja a helyi és a regionális hatóságok képviselőit, valamint esetenként a társadalmi és gazdasági partnereket. Sajátos szervezeti felépítéssel rendelkezik, amelynek legmagasabb szintje a választott tanács, ezt követi a bizottság, továbbá a tematikus munkacsoportok és az állandó titkárság” (Éger, 2000 p. 11.).

A nyugat-európai szakirodalmi források alapján az alábbiak szerint foglalhatjuk össze a legfontosabb jellemzőit: a határ menti együttműködés legeredményesebb formái Európában,

amelyek közrejátszanak a határ két oldalán lévő fejlődésbeli különbségek leépítésében, erősítik az emberek egymás iránti bizalmát.

A nemzetközi kapcsolatok ápolása XX. század elejéig kizárólagosan az állami politika feladata volt. Ekkor viszont az információs forradalom, a közlekedési infrastruktúra korszerűsödése a kapcsolatrendszerek ugrásszerű átalakulásához vezetett. A második világháborút követően Európa-szerte megfogalmazódott egy hasonló kataklizma elkerülésének gondolata. A nem KGST tagállamok polgármesterei egymás jobb megismerését tűzték ki célul, melyhez az egyébként természetes folyamatként lejátszódó településközi együttműködések létrejöttét „használták” eszközként (Kurilla, 2011).

A testvérvárosi kapcsolatok többsége hazánkban már jelentősebb történelmi előzményekkel bír. A 90-es évek lendülete azonban napjainkra megtört. Az intenzív kapcsolattartás jelentős anyagi, szervezési, diplomáciai erőfeszítéseket kíván, amely korlátok közé szorítja a valóságos együttműködések számát, ezért egyes kapcsolatok leépültek az éves „képviselőtestületi vizitek” szintjére. A „testvérvárosiasodás” folyamata lelassult, előreláthatóan a „holt” partnerségek megszűnnek és a mennyiségi szempontokat a minőségek váltják fel.

13.Svábfalu

Svábfalu Nagykanizsa szomszédságában helyezkedik el, attól délnyugati irányban 5 km távolságra. A községen folyik át a Berki-patak. A község nevével először 1184-88 közötti írásban találkozhatunk. Szláv eredetű helységnévvel rendelkező településről van szó, a név jelentése csatorna, patak, forrás, vízesés. A településről XII. századtól fogva már folyamatos információink vannak. Püspöki kézben lévő falu egészen 1390-ig, amely iskolával rendelkezik, ahol folyamatos oktatás folyik. A község fejlődését jelzi, hogy 1325 Károly Róbert vásártartást engedélyezett a számára a szombati napokon. Az Árpád és az Anjou korban is folyamatosan elsőfokú egyházközpont. 1435-ben oppidummá lép elő, az 1519-es írások szerint még mindig mezővárosi jogállással rendelkezik. 1534-től a Nádasdyak birtoka lett, miután Kanizsai Orsolya Nádasdy Tamás felesége lett. A 1564-ban megözvegyült Kanizsai Orsolya lesz a település új úrnője, a település továbbá is mezőváros rangban található. Az emberek megélhetését a mező- és vadgazdálkodás adta. Ezt bizonyítja, hogy két halastava és a piacai adózási jegyzékek, amelyek arról tanúskodnak, hogy árpa, búza, rozs és zab termesztéssel foglalkoztak. 1568-ban a folyamatos török támadások miatt elcserélik a községet és királyi kézbe kerül. Ettől fogva folyamatos pogány fenyegetettség. A lakosság fosztogatások miatt felhagy a szőlőműveléssel, felerősödik az elvándorlás. Az 1597-es összeírások alapján csak 21 jobbágy van a faluban. 1640-ben már pusztának jegyzik. Ettől fogva vagy csak részlegesen, vagy teljes egészében évtizedeken át lakatlan.

1695-ben kezdődik meg a jobbágyokkal való újra betelepítése, ez Gyöngyösi Nagy Ferenc nevéhez fűződik. Három évre teljes szabadságjogot adott, illetve szabad rendelkezést a község fájának kitermelését illetően. Ezzel jelentős eredményeket ért el, hiszen 1699-ben már 16 adózóval rendelkezett a település. 1711-ben a települést jelentős pestis járvány sújtotta, jelentős ember áldozatokat követelve. 1717-ben Szapáry Miklós tulajdonába kerül a település

egészen 1744-ig. Ekkor a családnak magva szakad és a birtokai visszakerülnek a Kincstárhoz, majd a Batthyány családhoz. A település lakosságának döntő többsége katolikus. 1747-ben szentelik fel az első templomot az Órangyalok tiszteletére. 1750-ben már 200 ház áll a faluban. 1756-tól fogva folyamatos a földesúrral való szemben állásuk.

Az általános iskola építése 1897-ben kezdeményezte az iskolaszék. Az intézmény 1902-ben készült el, a hozzá tartozó négy tanítói lakással együtt. 1902-ben elkészült az evangélikus közösség iskolája is, amelyben német nyelven folyt a tanítás egészen 1905-ig. A gazdasági fejlődés folyamatos volta település életében, rendelkezett Hangya Szövetkezettel és 26 iparossal. A két iskola működése megtette hatását. 1930-ra nőtt az írni-olvasni tudók száma. A második világháború után 60 személy menekült nyugatra, de ebből a jelentős részük visszatelepült.

A huszadik században a település lélekszáma gyorsan gyarapodott, mind két iskola magas gyerek számmal működött. Ezt bizonyítja, hogy még a szomszédos Gyótapusztán is volt kihelyezett elemi oktatás. Emellett aktívan működtek a gazdaképző és művelődési körök is. 1948-ban az egyházi iskolák (evangélikus és katolikus) összevonásával jött létre az állami iskola. A központi intézmény az egykori katolikus lett, az evangélikus épületében pedagógus lakást hoztak létre. 1987-ben került sor az első bővítésre, amikor az épület ebédlőt, vizesblokkot és konyhát kapott. A következő bővítés kezdete 1993-ban volt. Az átadásra 1995-ben került sor. Egy többcélú tornaterem vizesblokkal és öltözőkkel, színpaddal, könyvtár, speciális közösségi helységek (kiállító terem) kerültek benne kialakításra. Az intézmény 1995-től a Királyi Pál Általános Művelődési Központ nevet viseli. Az intézmény 1987-től fogva a Határ megye egyetlen német nemzetiségű nyelvet és hagyományt oktató általános iskolája. Az ÁMK keretein belül kerül megrendezésre a Német Hagyományörző Nap, valamint a Királyi Pál Napok

A településen élénk egyesületi élet folyik, a következő egyesületek működnek: Nefelejcs Egyesület (nyugdíjas klub), Királyi Pál Kulturális Egyesület, Szepetneki Szepetneki Horgász Egyesület, Tűzoltó Egyesület, Szepetneki Sport Egyesület, Szepetneki Faluszépítő Egyesület. Emellett három nemzetiség rendelkezik önkormányzattal: Német Kisebbségi Önkormányzat, Horvát Kisebbségi Önkormányzat, Cigány Kisebbségi Önkormányzat.

Nefelejcs Egyesület (nyugdíjas klub)

A szervezet jelenleg 45 fővel dolgozik, és aktív tevékenységet folytat. Heti rendszerességgel nyújt elfoglaltságot a tagság részére. Dalárda és szavaló körrel is rendelkezik. Nevéhez kötődik a települési rétesfesztivál megrendezése. Hivatalos egyesületi formában 2004 óta működik. Emellett minden évben részt vállal az önkormányzattal közösen megrendezésre kerülő októberi nyugdíjas nap megszervezésében is. Tagjai aktív tevékenységet folytatnak a megyei és országos szinten is.

Királyi Pál Kulturális Egyesület²

Az egyesület tényleges tevékenysége korábbra tehető, mint egyesületté alakulása. Kezdetben az iskola szülői munkaközösségének tagjai rövid színdarabok tanulásával, előadásával

² http://szepetnek.hu/?page_id=116,

szórakoztatták gyermekeiket, a szülőtársakat és a falu lakóit. Kinőve eredeti funkcióját 1994-ben bejegyzett egyesület lett. Először népdalkör és színjátszó kör működött keretein belül 32 taggal, a község 16-30 év közötti lakosaiból. Első művészeti vezetőnk halála után a népdalkör maradt, erősödött, a színjátszás lassan-lassan „kihalt”.

1998-tól az új karnagy irányításával a legnehezebb műfajt választva először vegyes karként működtek, majd női karrá alakultak. Ebben az időszakban 2 alkalommal jelentkezték országos minősítő hangversenyre (ezt mindig a KÓTA, vagyis a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége szervezi, értékeli), ahol mindkét alkalommal ezüst minősítést kaptak.

2002-től a Királyi Pál Kulturális Egyesület keretein belül Nosztalgia Zenekar is működik. 2006-ban az egyesület (gyakorlatilag a kórus) a Német Kisebbségi Önkormányzattal kötött együttműködési megállapodást, így részt vesz a községben és országos szinten megrendezésre kerülő német hagyományőrző és német egyházzenei rendezvényeken. 2007 februárjában újabb karnagy váltás volt.

2008-ban helyben, a Királyi Pál ÁMK-ban került sor a Zalai Művészeti Fesztivál keretein belül a KÓTA által szervezett országos minősítő hangversenyre, amelyre természetesen újra jelentkeztünk. 15 kórus részvételével zajlott a megmérettetés, ahol kiemelt arany minősítést is szereztek, a „Fesztivál Kórus” cím is az övék lett. 2007-ben a kórus hagyományőrző szándékkal hozta létre a „Királyi karácsony” elnevezésű rendezvényét, azzal a szándékkal, hogy a falu lakossága együtt köszönthesse az év legszebb ünnepét. Évről-évre nagyobb a lakosság érdeklődése. Az év tíz hónapjában hetente próbálnak, évente 10-15 fellépést vállalnak. Részt vesznek a község ünnepein, falunapon, egyéb rendezvényeken. Jó együttműködést alakítottak ki a többi egyesülettel is³.

Polgárőr Egyesület

Egyesületünk 1992-ben alakult, 1993-tól tagja az Országos Polgárőr Egyesületnek. Megalakulásunktól kezdve, lassan 20 éve, 30 fő körüli aktív taglétszámmal, legalább havi 4-5 alkalommal pontos, előre tervezett, a nagykanizsai rendőrséggel, a körzeti megbízottal, civil szervezetekkel egyeztetett beosztás alapján végezi munkáját. Például 2010-ben 184 esetben 2250 óra szolgálatot teljesített – főleg az éjszakai órákban – szabadidőnkben, ellenszolgáltatás nélkül. Minden egyes közösségi esemény, önkormányzati rendezvény biztosításánál közreműködik.

Faluszépítő egyesület⁴

„Egyesületünk a Svábfalui Faluvédő – Faluszépítő Egyesület 1991 novemberében alakult, 16 taggal. Az Alapszabályban egyesületi célként került megfogalmazásra a község környezetvédelmének szervezése, a környezet tisztaságának ápolása, közterületek parkjainak, emlékhelyek rendben tartása, gondozása, virágosítása. Anyagi bevételeink a befizetett tagdíjakból (támogatásokból), önkormányzati támogatásból, valamint pályázaton nyert összegekből tevődik össze. Eddigi legnagyobb pályázati sikerünk a Mezőgazdasági és

³ http://szepetnek.hu/?page_id=116

⁴ http://szepetnek.hu/?page_id=116,

Vidékfejlesztési Hivataltól – falumegújítás és fejlesztés támogatási jogcímen – játszótér építésére és kialakítására nyert 7. 158. 195 Ft. A játszótér kialakítására a József Attila utcában került sor. A régi elavult játszótér helyén egy korszerű játszótér került megépítésre. A kivitelező a Nivel-Bau Kft. volt. Ezen a területen a földmunkálatok, terület előkészítést követően 11 db fa játszótéri elem (laphinta, bébihinta, 2 db csúszdatorony, csúszda, kisház, mérleghinta, homokozó, lengőhíd, egyszemélyes rugós játék, négyszemélyes rugós játék), 5 db kerti pad, 2 db hulladék tároló került kihelyezésre. A kihelyezett játszótéri elemek megfelelnek a biztonságtechnikai követelményeknek, megfelelőségi tanúsítvánnyal rendelkeznek. A községben élő 14 év alatti gyermekeknek szabadidőre alkalmas terület került kialakításra, amelynek köszönhetően szabadidős elfoglaltságuk gazdagodik, a gyermekes családok egy kellemes környezetben tölthetik el szabadidejüket.”

Feladatok

1.) Feladat

A kistérségi és a fenti mintatanulmányban foglaltak szerint tervezzen meg egy vélt testvér települési kapcsolaton alapuló nemzetközi projektet. Ügyeljen rá, hogy valamilyen ökológiai, mezőgazdasággal, erdőgazdálkodással kapcsolatos projekt elképzelést vázoljon fel, amiben minél több civil szervezet vesz részt. A feladat kidolgozása során használja fel a határmentiséggel, a folyóvízi fejlesztésekkel kapcsolatos turisztikai és ökológiai ismereteit, valamint a településekről kapott célzott információkat. Ügyeljen rá, hogy valamelyik civil szervezet legyen a főpályázó!

- a) Legalább 10 sorban írja le a projektben megfogalmazott céljait!**
- b) Írja le a vezető partner projektben betöltött szerepét!**
- c) Ismertesse a külföldi partner projektben betöltött szerepét!**
- d) Írja le a projekt várható társadalmi hatásait!**
- e) Projekt láthatósága, nyomon követése!**
- f) Technikai kapacitás**

2.) Feladat

Tervezze meg egy a Határ mente megyében létrehozandó EGTC (európai területi együttműködési csoportosulás). Tanulmányozza előtte az alábbi két dokumentumot és a fennálló jogi feltételek és a regionális, valamint a települési ismeret anyag alapján hozza létre az EGTC-t!

- a.) Vázzon fel a települések és az azokat övező mikro térség társadalmi-gazdasági helyzetét és indokolja meg a létrehozandó szervezet létjogosultságát!**
- b.) Vázzon fel a projekt célcsoportját!**
- c.) Fogalmazza meg a projekt speciális céljait!**

14. MELLÉKLETEK

A helyi önkormányzatokról szóló 189. törvény
releváns részei

A helyi önkormányzatok, szerveik és működésük

Értelmező rendelkezés

19. § E fejezet alkalmazása során:

- a) a képviselő-testület, közgyűlés valamint a polgármester hatáskörébe tartozó választás, kinevezés, vezetői megbízás joga - a megyei közgyűlés elnökének választása kivételével - magában foglalja a felmentés, a megbízás visszavonásának jogát;
- b) az egyéb munkáltatói jogon a kinevezés, vezetői megbízás, felmentés, vezetői megbízás visszavonása, az összeférhetetlenség megállapítása, fegyelmi eljárás megindítása, a fegyelmi büntetés kiszabása kivételével minden más munkáltatói jogot kell érteni.

A települési önkormányzatok

20. § (1) A községi önkormányzat köteles ellátni mindazokat a törvényben meghatározott feladatokat, amelyek a helyi lakosság alapvető létfeltételeit, az ehhez szükséges közszolgáltatások közvetlen igénybevételének lehetőségeit biztosítják.

(2) A nagyközségi címet használhatják azon községi önkormányzatok, amelyek a törvény hatálybalépésekor nagyközségi címmel rendelkeztek, továbbá, amelyek területén legalább háromezer lakos él.

21. § (1) A járásszékhely városi, valamint a városi önkormányzat - törvényben meghatározottak szerint - olyan közszolgáltatásokat lát el, melyeket saját területén és vonzáskörzetében, vagy a járás egész területén gazdaságosan, hatékonyan és a szakmai szabályok előírásainak megfelelően képes biztosítani.

(2) A megyei jogú város települési önkormányzat, amely - törvényben meghatározottak szerint, az abban foglalt kivételekkel - azokat a közszolgáltatásokat is biztosítja, melyek saját területén túl a megye egészére vagy nagy részére kiterjednek.

(3) Megyei jogú város a megyeszékhely város és az Országgyűlés által e törvény hatálybalépése előtt megyei jogúvá nyilvánított város.

(4) A megyei jogú város képviselő-testülete a közgyűlés.

Megyei önkormányzat

27. § (1) A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A megyei önkormányzat képviselő-testülete a közgyűlés.

(2)17

(3) A megyei közgyűlés elnöke - pályázat alapján határozatlan időre - nevezi ki a jegyzőt, a jegyző javaslatára az aljegyzőt.

(4) A megyei önkormányzatra a helyi önkormányzatokra vonatkozó rendelkezéseket az (1)-(3) bekezdésben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

A képviselő-testület

41. § (1) A helyi önkormányzat jogi személy. A képviselő-testületet a polgármester, a megyei közgyűlés elnöke, a főpolgármester képviseli.

- (2) Az önkormányzati feladatok ellátását a képviselő-testület és szervei biztosítják. A képviselőtestület szervei: a polgármester, a főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke, a képviselő-testület bizottságai, a részönkormányzat testülete, a polgármesteri hivatal, a megyei önkormányzati hivatal, a közös önkormányzati hivatal, a jegyző, továbbá a társulás.
- (3) Önkormányzati döntést a képviselő-testület, a helyi népszavazás, a képviselő-testület felhatalmazása alapján a képviselő-testület bizottsága, a részönkormányzat testülete, a társulása, a polgármester, továbbá a jegyző hozhat.
- (4) A képviselő-testület - e törvényben meghatározott kivételekkel - hatásköreit a polgármesterre, a bizottságára, a részönkormányzat testületére, a jegyzőre, a társulására ruházhatja át. E hatáskör gyakorlásához utasítást adhat, e hatáskört visszavonhatja.
- (5) Az átruházott hatáskör tovább nem ruházható.
- (6) A képviselő-testület a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására - jogszabályban meghatározottak szerint - költségvetési szervet, gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet (a továbbiakban együtt: intézmény) alapíthat, továbbá szerződést köthet természetes és jogi személlyel vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezettel.
- (7) A helyi önkormányzat képviselő-testülete - amennyiben törvény kivételt nem tesz - kinevezi az intézmény vezetőjét.
- (8) Törvény előírhatja, hogy meghatározott közszolgáltatást kizárólag erre a célra alapított költségvetési szerv, olyan állami vagy legalább többségi önkormányzati tulajdonban álló, jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság, amelyben az állam vagy az önkormányzat legalább többségi befolyással bír vagy e gazdasági társaság legalább többségi tulajdonában álló és legalább többségi befolyása alatt álló jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság vagy önkormányzati társulás láthat el.
- (9) A helyi önkormányzat képviselő-testülete az államháztartáson kívüli forrás átvételére és átadására vonatkozó rendelkezéseket rendeletben szabályozza.

42. § A képviselő-testület hatásköréből nem ruházható át:

1. a rendeletalkotás;
2. szervezetének kialakítása és működésének meghatározása, a törvény által hatáskörébe utalt választás, kinevezés, vezetői megbízás;
3. a helyi népszavazás elrendelése, kitüntetések és elismerő címek alapítása;
4. a gazdasági program, a hitelfelvétel, a kötvénykibocsátás, a kölcsönfelvétel vagy más adósságot keletkeztető kötelezettségvállalás, alapítványi forrás átvétele és átadása;
5. önkormányzati társulás létrehozása, megszüntetése, abból történő kiválás, a társulási megállapodás módosítása, társuláshoz, érdekképviseleti szervezethez való csatlakozás, abból történő kiválás;
6. megállapodás külföldi önkormányzattal való együttműködésről, nemzetközi önkormányzati szervezethez való csatlakozás, abból történő kiválás;
7. intézmény alapítása, átszervezése, megszüntetése;
8. közterület elnevezése, köztéri szobor, műalkotás állítása;
9. eljárás kezdeményezése az Alkotmánybíróságnál;
10. a bíróságok ülnökeinek megválasztása;
11. állásfoglalás intézmény átszervezéséről, megszüntetéséről, ellátási, szolgáltatási körzeteiről, ha a szolgáltatás a települést is érinti;
12. a települési képviselő, polgármester méltatlansági és a vagyonyilatkozati eljárással kapcsolatos, továbbá összeférhetetlenségi ügyében való döntés;
13. az önkormányzati képviselői megbízatás megszűnéséről való döntés, ha a képviselő egy éven át nem vesz részt a képviselő-testület ülésén;
14. a településfejlesztési eszközök és a településszerkezeti terv jóváhagyása;

15. területszervezési kezdeményezés;

16. amit törvény a képviselő-testület át nem ruházható hatáskörébe utal.

A képviselő-testület működése

43. § (1) A képviselő-testület az alakuló ülését a választást követő tizenöt napon belül tartja meg.

(2) Az alakuló ülést a polgármester hívja össze és vezeti. A megyei közgyűlés alakuló ülését a választást követő tizenöt napon belül a korelnök hívja össze, és vezeti a megyei közgyűlés új elnökének szervezeti és működési szabályzat szerinti megválasztásának időpontjáig.

(3) A képviselő-testület az alakuló vagy az azt követő ülésen e törvény szabályai szerint megalkotja vagy felülvizsgálja szervezeti és működési szabályzatáról szóló rendeletét, a polgármester előterjesztése alapján megválasztja a bizottság vagy bizottságok tagjait, az alpolgármestert, alpolgármestereket, dönt illetményükről, tiszteletdíjukról.

44. § A képviselő-testület szükség szerint, a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott számú, de évente legalább hat ülést tart. Az ülést tizenöt napon belüli időpontra össze kell hívni a települési képviselők egynegyedének, a képviselő-testület bizottságának, valamint a kormányhivatal vezetőjének a testületi ülés összehívásának indokát tartalmazó indítványára. Az indítvány alapján a testületi ülést a polgármester hívja össze a testületi ülés indokának, időpontjának, helyszínének és napirendjének meghatározásával.

45. § A képviselő-testület ülését a polgármester hívja össze és vezeti, akadályoztatása esetén e hatáskörét az alpolgármester, több alpolgármester esetén a polgármester által kijelölt alpolgármester gyakorolja. A polgármesteri és az alpolgármesteri tisztség egyidejű betöltetlensége, a tartós akadályoztatásuk esetére a szervezeti és működési szabályzat rendelkezik a képviselő-testület összehívásának, vezetésének a módjáról.

46. § (1) A képviselő-testület ülése nyilvános.

(2) A képviselő-testület

a) zárt ülést tart önkormányzati hatósági, összeférhetlenségi, méltatlansági, kitüntetési ügy tárgyalásakor, fegyelmi büntetés kiszabása, valamint vagyonyilatkozattal kapcsolatos eljárás esetén;

b) zárt ülést tart az érintett kérésére választás, kinevezés, felmentés, vezetői megbízás adása, annak visszavonása, fegyelmi eljárás megindítása és állásfoglalást igénylő személyi ügy tárgyalásakor;

c) zárt ülést rendelhet el a vagyonával való rendelkezés esetén, továbbá az általa kiírt pályázat feltételeinek meghatározásakor, a pályázat tárgyalásakor, ha a nyilvános tárgyalás az önkormányzat vagy más érintett üzleti érdekét sértené.

(3) A zárt ülésen a képviselő-testület tagjai, a nem a képviselő-testület tagjai közül választott alpolgármester és a jegyző, aljegyző, aljegyzők, továbbá meghívása esetén a polgármesteri hivatal vagy a közös önkormányzati hivatal ügyintézője, az érintett és a szakértő vesz részt. A nemzetiségi önkormányzat elnöke kizárólag az általa képviselt nemzetiséget érintő ügy napirendi tárgyalásakor vehet részt a zárt ülésen. Törvény vagy önkormányzati rendelet előírhatja, mely esetben kötelező az érintett meghívása.

47. § (1) A képviselő-testület akkor határozatképes, ha az ülésen az önkormányzati képviselőknek több mint a fele jelen van. A határozatképességet folyamatosan figyelemmel kell kísérni.

(2) A javaslat elfogadásához az egyszerű többséget igénylő javaslat esetén a jelen levő önkormányzati képviselők, minősített többséget igénylő javaslat esetén a megválasztott önkormányzati képviselők több mint a felének igen szavazata szükséges. Ennek hiányában a

képviselő-testület a javaslatot elutasította. A betöltetlen önkormányzati képviselői helyet a határozatképesség szempontjából betöltöttnek kell tekinteni.

48. § (1) A képviselő-testület a döntéseit (határozat, rendelet) nyílt szavazással hozza.

(2) A nyílt szavazás módjának meghatározásáról a szervezeti és működési szabályzat rendelkezik.

(3) A képviselő-testület név szerint szavaz az önkormányzati képviselők egynegyedének indítványára, továbbá név szerinti szavazást rendelhet el a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott esetekben. Ugyanazon döntési javaslat esetében egy alkalommal lehet név szerinti szavazást javasolni. Nem lehet név szerinti szavazást tartani a bizottság létszáma és összetétele tekintetében, valamint a tanácskozások lefolytatásával összefüggő (ügyrendi javaslatot tartalmazó) kérdésekben. A név szerinti szavazás módjának meghatározásáról a szervezeti és működési szabályzat rendelkezik.

(4) A képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatában meghatározott módon titkos szavazást tarthat a 46. § (2) bekezdésében foglalt ügyekben.

(5) Az ülésvezető megállapítja a szavazás eredményét. Ha a szavazás eredménye felől kétség merül fel, bármely önkormányzati képviselő kérésére a szavazást egy alkalommal meg lehet ismételni.

49. § (1) A képviselő-testület döntéshozatalából kizárható az, akit vagy akinek a közeli hozzátartozóját az ügy személyesen érinti. Az önkormányzati képviselő köteles bejelenteni a személyes érintettséget. A kizárásról az érintett önkormányzati képviselő kezdeményezésére vagy bármely önkormányzati képviselő javaslatára a képviselő-testület dönt. A kizárt önkormányzati képviselőt a határozatképesség szempontjából jelenlevőnek kell tekinteni.

(2) A képviselő-testület szervezeti és működési szabályzatában meghatározza a személyes érintettségre vonatkozó bejelentési kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeit.

(3) Az (1) bekezdés alkalmazásában a közeli hozzátartozó alatt a Polgári Törvénykönyvről szóló törvényben meghatározott közeli hozzátartozót kell érteni.

50. § Minősített többség szükséges a 42. § 1., 2., 5., 6., 7. pontjában foglalt, továbbá a törvényben és a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott ügyek eldöntéséhez, az önkormányzati képviselő kizárásához, az összeférhetetlenség, valamint a méltatlanság megállapításához, a képviselői megbízás megszűnéséről való döntéshez, valamint a 46. § (2) bekezdés c) pontja szerinti zárt ülés elrendeléséhez.

51. § (1) A helyi önkormányzat képviselő-testülete által megalkotott rendeletet a polgármester és a jegyző írja alá.

(2) Az önkormányzati rendeletet a képviselő-testület hivatalos lapjában vagy a helyben szokásos - a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott - módon ki kell hirdetni. A saját honlappal rendelkező önkormányzat rendeletét a honlapján is közzéteszi. Kihirdetéséről a jegyző gondoskodik. A helyi önkormányzat az önkormányzati rendeletet a kihirdetését követően haladéktalanul megküldi a kormányhivatalnak, és a kormányhivatal továbbítja azt a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletéért felelős miniszternek.

(3) Ha az önkormányzati rendelet kihirdetett szövege eltér az önkormányzati rendelet aláírt szövegétől, a polgármester vagy a jegyző kezdeményezi az eltérés helyesbítését. Az önkormányzati rendelet a hatálybalépését megelőzően, de legkésőbb a kihirdetést követő hatodik munkanapon helyesbíthető. Az eltérés megállapítása esetén a helyesbítés megjelentetéséről a jegyző az önkormányzati rendelet kihirdetésével azonos módon gondoskodik.

(5) Közterület elnevezésének rendjét a települési, a fővárosban a fővárosi önkormányzat rendeletben állapítja meg.

(6) A (2)-(3) bekezdésben foglalt rendelkezéseket a normatív határozat közzétételére is alkalmazni kell.

52. § (1) A képviselő-testület üléséről jegyzőkönyvet kell készíteni, amely tartalmazza:

- a) a testületi ülés helyét;
- b) időpontját
- c) a megjelent önkormányzati képviselők nevét;
- d) a meghívottak nevét, megjelenésük tényét;
- e) a javasolt, elfogadott és tárgyalta napirendi pontokat;
- f) az előterjesztéseket;
- g) az egyes napirendi pontokhoz hozzászólók nevét, részvételük jogcímét, a hozzászólásuk, továbbá az ülésen elhangzottak lényegét;
- h) a szavazásra feltett döntési javaslat pontos tartalmát;
- i) a döntéshozatalban résztvevők számát;
- j) a döntésből kizárt önkormányzati képviselő nevét és a kizárás indokát;
- k) a jegyző jogszabálysértésre vonatkozó jelzését;
- l) a szavazás számszerű eredményét;
- m) a hozott döntéseket és
- n) a szervezeti és működési szabályzatban meghatározottakat.

(2) A képviselő-testület ülésének a jegyzőkönyvét a polgármester és a jegyző írja alá. A jegyzőkönyv közokirat, amelynek elkészítéséről a jegyző gondoskodik. A zárt ülésről külön jegyzőkönyvet kell készíteni. A jegyzőkönyvet az ülést követő tizenöt napon belül a jegyző köteles megküldeni a kormányhivatalnak.

(3) A választópolgárok - a zárt ülés kivételével - betekinhetnek a képviselő-testület előterjesztésébe és ülésének jegyzőkönyvébe. A közérdekű adat és közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét zárt ülés tartása esetén is biztosítani kell. A zárt ülésen hozott képviselő-testületi döntés is nyilvános.

53. § (1) A képviselő-testület a működésének részletes szabályait a szervezeti és működési szabályzatról szóló rendeletében határozza meg. A képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatról szóló rendeletben rendelkezik:

- a) az önkormányzat hivatalos megnevezéséről, székhelyéről;
- b) a képviselő-testület átruházott hatásköreinek felsorolásáról;
- c) a képviselő-testület üléseinek összehívásáról, vezetéséről, tanácskozási rendjéről;
- d) az önkormányzati képviselőkre vonatkozó magatartási szabályokról, az ülés rendjének fenntartásáról és az annak érdekében hozható intézkedésekről;
- e) a nyilvánosság biztosításáról;
- f) a döntéshozatali eljárásról, a szavazás módjáról;
- g) a rendeletalkotásról és határozathozatalról;
- h) a képviselő-testület ülésének jegyzőkönyvéről;
- i) a közmeghallgatásról;
- j) az önkormányzat szerveiről, azok jogállásáról, feladatairól;
- k) a jegyzőnek a jogszabálysértő döntések, működés jelzésére irányuló kötelezettségéről;
- l) a képviselő-testület bizottságairól.

(2) A képviselő-testület érdemi tevékenységének elősegítése érdekében meghatározhatja az egyes napirendek tárgyalására fordítható időkeretet, a hozzászólások maximális időtartamát, korlátozhatja az ismételt hozzászólás, indítványozás lehetőségét.

(3) A képviselő-testület szervezeti és működési szabályzatában határozza meg, mely önszerveződő közösségek képviselőit illeti meg tevékenységi körükben tanácskozási jog a képviselő-testület és bizottsága ülésein, továbbá azoknak a fórumoknak a rendjét (község-, várospolitikai fórum, városrész tanácskozás, falugyűlés stb.), amelyek a lakosság, az egyesületek közvetlen tájékoztatását, a fontosabb döntések előkészítésébe való bevonását

szolgálják. Ezek állásfoglalásáról és az ott felmerült kisebbségi véleményekről tájékoztatni kell a képviselő-testületet.

54. § A képviselő-testület évente legalább egyszer előre meghirdetett közmeghallgatást tart, amelyen a helyi lakosság és a helyben érdekelt szervezetek képviselői a helyi közügyeket érintő kérdéseket és javaslatot tehetnek. Az elhangzott javaslatra, kérdésre a közmeghallgatáson vagy legkésőbb tizenöt napon belül választ kell adni.

55. § (1)30 A képviselő-testület a megbízatásának lejártá előtt név szerinti szavazással, minősített többségű döntéssel kimondhatja a feloszlását.

(2) A képviselő-testület feloszlása nem mondható ki a választást követő hat hónapon belül, valamint az általános választást megelőző év november 30. napját követően. A határidő megállapításakor a feloszlásra irányuló kezdeményezés időpontját kell figyelembe venni.

(3) A képviselő-testület az új képviselő-testület alakuló üléséig, a polgármester az új polgármester megválasztásáig ellátja feladatát, gyakorolja hatáskörét.

Társult képviselő-testület

56. § (1) A települési képviselő-testület más települési képviselő-testülettel társult képviselő-testületet alakíthat.

(2) Társult képviselő-testület alakítása esetén a képviselő-testületek részben vagy egészben egyesítik a költségvetésüket, közös önkormányzati hivatalt tartanak fenn és intézményeiket közösen működtetik.

(3) Azokban az ügyekben, amelyek kizárólag az adott települést érintik, az egyes települések képviselő-testülete önállóan dönt.

(4) A társult képviselő-testület alakuló ülésén határozatba foglalja a megalakulását, a székhelyét, a hozzá tartozó települések felsorolását. A társult képviselő-testület dönt a szervezetéről, működési rendjéről. A társult képviselő-testület ülését össze kell hívni bármely részt vevő település polgármesterének a kezdeményezésére.

(5) Társult képviselő-testület alakítható úgy is, hogy az érdekelt települési képviselő-testületek a települések lakosságszámának arányában választják meg a tagjait a települési képviselők közül.

A képviselő-testület bizottságai

57. § (1) A képviselő-testület szervezeti és működési szabályzatában határozza meg bizottságait, a bizottságok tagjainak számát, a bizottságok feladat- és hatáskörét, működésük alapvető szabályait. Az alakuló vagy az azt követő ülésen a polgármester előterjesztésére köteles megválasztani a törvény által kötelezően létrehozandó és a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott bizottságait. A száz főt meg nem haladó lakosú településen a bizottsági feladatokat a képviselő-testület látja el. Az ezer főt meg nem haladó lakosú településen a kötelező bizottsági feladat- és hatásköröket egy bizottság is elláthatja. A bizottság tagjává nem önkormányzati képviselő tag is választható. A nem önkormányzati képviselő tag jogai és kötelezettségei a bizottság ülésein megegyeznek az önkormányzati képviselő bizottsági tag jogaival és kötelezettségeivel.

(2) A képviselő-testület a kétezernél több lakosú településen pénzügyi bizottságot hoz létre. A vagyonynyilatkozatok vizsgálatát a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott bizottság végzi, amely gondoskodik azok nyilvántartásáról, kezeléséről és őrzéséről. Törvény más bizottság megalakítását is elrendelheti, amelynek feladat- és hatáskört állapíthat meg.

(3) A képviselő-testület egyes önkormányzati feladatok ellátásának időtartamára ideiglenes bizottságot hozhat létre.

58. § (1) A bizottság elnökének és tagjainak megbízatása a képviselő-testület által történő megválasztással jön létre, a képviselő-testület megbízatásának időtartamára. A bizottság elnökét és - az elnökkel együtt számított - tagjainak több mint a felét az önkormányzati képviselők közül kell választani. Nem lehet a bizottság elnöke vagy tagja a polgármester.

(2) A képviselő-testület a bizottság személyi összetételét, létszámát a polgármester előterjesztésére bármikor megváltoztathatja, a kötelezően létrehozandó bizottság kivételével a bizottságot megszüntetheti.

(3) A bizottság elnöke, tagja e megbízatásáról írásban lemondhat. A lemondásáról szóló nyilatkozatot a polgármester részére kell benyújtani. A megbízatás a lemondásban meghatározott, a lemondást követő egy hónapon belüli időpontban, ennek hiányában az írásbeli nyilatkozat átvételének napján szűnik meg. A lemondás nem vonható vissza, továbbá érvényességéhez nem szükséges a képviselő-testület elfogadó nyilatkozata.

59. § (1) A bizottság - feladatkörében - kezdeményezi, előkészíti a képviselő-testület döntéseit, a képviselő-testület által átruházott hatáskörben döntést hoz.

(2) A képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatában határozza meg azokat az előterjesztéseket, amelyeket bizottság nyújt be, továbbá amely előterjesztések a bizottság állásfoglalásával nyújthatók be a képviselő-testületnek.

(3) A képviselő-testület döntési jogot adhat bizottságának, amelyet bármikor visszavonhat.

60. § A bizottság ülésének összehívására, működésére, nyilvánosságára, határozatképességére és határozathozatalára, döntésének végrehajtására, a bizottság tagjainak kizárására, a bizottság üléséről készített jegyzőkönyv tartalmára a képviselő-testületre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a kizárásról a bizottság dönt, továbbá a jegyzőkönyvet a bizottság elnöke és egy tagja írja alá. A jegyző tizenöt napon belül köteles a jegyzőkönyvet megküldeni a kormányhivatalnak.

61. § (1) A polgármester indítványára a bizottságot össze kell hívni az indítvány kézhezvételétől számított nyolc napon belül.

(2) A polgármester felfüggesztheti a bizottság, a részönkormányzat testülete döntésének a végrehajtását, ha az ellentétes a képviselő-testület határozatával vagy sérti az önkormányzat érdekeit. A felfüggesztett döntésről a képviselő-testület a következő ülésén határoz.

(3) A bizottságok működésének ügyviteli feladatait a polgármesteri hivatal, a megyei önkormányzati hivatal, a közös önkormányzati hivatal látja el.

Településrészi önkormányzat

62. § (1) A képviselő-testület - szervezeti és működési szabályzatában meghatározottak szerint - valamely településrész sajátos érdekeinek képviseletére településrészi önkormányzatot (részönkormányzat) hozhat létre települési képviselőkből és más, az adott településrészen élő választópolgárokból.

(2) A részönkormányzat testületére önkormányzati hatósági hatáskör nem ruházható át.

(3) A településrészi önkormányzati testület munkájának segítésére a képviselő-testület hivatali kirendeltségeket hozhat létre, amelyek egyben a lakossági ügyintézésben ügyfélszolgálati teendőket is elláthatnak.

(4) A részönkormányzat szervezetére, működésére és tagjaira - az e §-ban foglalt eltérésekkel - a bizottságokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A helyi önkormányzat tisztségviselői

Polgármester

63. § A polgármester megválasztását követően esküt tesz a képviselő-testület előtt és erről okmányt ír alá. Az eskü szövegét az 1. melléklet tartalmazza. A polgármester jogai és kötelezettségei a megválasztásával keletkeznek, a megbízatás megszűnésével szűnnek meg.

65. § A képviselő-testület elnöke a polgármester. A polgármester összehívja és vezeti a képviselő-testület ülését, valamint képviseli a képviselő-testületet.

66. § A polgármester tagja a képviselő-testületnek, a képviselő-testület határozatképessége, döntéshozatala, működése szempontjából önkormányzati képviselőnek tekintendő.

67. § A polgármester

a) a képviselő-testület döntései szerint és saját hatáskörében irányítja a polgármesteri hivatalt, a közös önkormányzati hivatalt;

b) a jegyző javaslatainak figyelembevételével meghatározza a polgármesteri hivatalnak, a közös önkormányzati hivatalnak feladatait az önkormányzat munkájának a szervezésében, a döntések előkészítésében és végrehajtásában;

c) dönt a jogszabály által hatáskörébe utalt államigazgatási ügyekben, hatósági hatáskörökben, egyes hatásköreinek gyakorlását átruházhatja az alpolgármesterre, a jegyzőre, a polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal ügyintézőjére;

d) a jegyző javaslatára előterjesztést nyújt be a képviselő-testületnek a hivatal belső szervezeti tagozódásának, létszámának, munkarendjének, valamint ügyfélfogadási rendjének meghatározására;

e) a hatáskörébe tartozó ügyekben szabályozza a kiadmányozás rendjét;

f) gyakorolja a munkáltatói jogokat a jegyző tekintetében;

g) gyakorolja az egyéb munkáltatói jogokat az alpolgármester és az önkormányzati intézményvezetők tekintetében.

68. § (1) Amennyiben a polgármester a képviselő-testület döntését a helyi önkormányzat érdekeit sértőnek tartja, ugyanazon ügyben - a képviselő-testület önfeloszlatásáról szóló, valamint a 70. § (1) bekezdésében meghatározott ügyben hozott döntése kivételével - egy alkalommal kezdeményezheti az ismételt tárgyalást. A kezdeményezést az ülést követő három napon belül nyújthatja be, a képviselő-testület a benyújtás napjától számított tizenöt napon belül minősített többséggel dönt. A döntést addig végrehajtani nem lehet, amíg arról a képviselő-testület a megismételt tárgyalás alapján nem dönt.

(2) Amennyiben a képviselő-testület - határozatképtelenség vagy határozathozatal hiánya miatt - két egymást követő alkalommal ugyanazon ügyben nem hozott döntést, a polgármester a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott ügyben - a 42. §-ban meghatározott ügyek kivételével - döntést hozhat. A polgármester a döntésről a képviselő-testületet a következő ülésen tájékoztatja.

(3) A polgármester a képviselő-testület utólagos tájékoztatása mellett, a 42. §-ban meghatározott ügyek kivételével dönthet a két ülés közötti időszakban felmerülő, halaszthatatlan - a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott - a képviselő-testület hatáskörébe tartozó önkormányzati ügyekben.

(4) A polgármester önkormányzati rendeletben meghatározott értékhatárig dönt a forrásfelhasználásról, döntéséről tájékoztatja a képviselő-testületet.

69-70. §32

A jegyző és az aljegyző

81. § (1) A jegyző vezeti a polgármesteri hivatalt vagy a közös önkormányzati hivatalt.

(2) A jegyzőt az aljegyző helyettesíti, ellátja a jegyző által meghatározott feladatokat.

(3) A jegyző

a) dönt a jogszabály által hatáskörébe utalt államigazgatási ügyekben;

- b) gyakorolja a munkáltatói jogokat a polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal köztisztviselői és munkavállalói tekintetében, továbbá gyakorolja az egyéb munkáltatói jogokat az aljegyző tekintetében;
- c) gondoskodik az önkormányzat működésével kapcsolatos feladatok ellátásáról;
- d) tanácskozási joggal vesz részt a képviselő-testület, a képviselő-testület bizottságának ülésén;
- e) jelzi a képviselő-testületnek, a képviselő-testület szervének és a polgármesternek, ha a döntésük, működésük jogszabálysértő;
- f) évente beszámol a képviselő-testületnek a hivatal tevékenységéről;
- g) döntésre előkészíti a polgármester hatáskörébe tartozó államigazgatási ügyeket;
- h) dönt azokban a hatósági ügyekben, amelyeket a polgármester ad át;
- i) dönt a hatáskörébe utalt önkormányzati és önkormányzati hatósági ügyekben;
- j) a hatáskörébe tartozó ügyekben szabályozza a kiadmányozás rendjét; rögzíti a talált dolgok nyilvántartásába a talált idegen dologgal kapcsolatos a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló törvény szerinti adatokat, valamint a talált idegen dolog tulajdonosnak történő átadást követően törli azokat.

(4) A polgármester egyetértése szükséges - az általa meghatározott körben - a polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal köztisztviselője, alkalmazottja kinevezéséhez, bérezéséhez, vezetői kinevezéséhez, felmentéséhez és jutalmazásához.

82. § (1) A polgármester - pályázat alapján határozatlan időre - nevezi ki a jegyzőt. A tízezer főnél kevesebb lakosú települések önkormányzatánál és a tízezer főnél kevesebb együttes lakosságszámú települések közös önkormányzati hivatalánál a polgármester - a jegyzőre vonatkozó szabályok szerint, a jegyző javaslatára - kinevezheti, más önkormányzatnál, közös önkormányzati hivatalnál kinevezi az aljegyzőt. A jegyzői és az aljegyzői kinevezés vezetői munkakörnek minősül, a jegyzőre, aljegyzőre alkalmazni kell a közszolgálati tisztviselőkről szóló törvény vonatkozó rendelkezéseit. Megyei jogú városban több aljegyző is kinevezhető.

(2) Amennyiben hat hónapon belül a polgármester nem nevez ki, illetve közös önkormányzati hivatal esetében az érintett polgármesterek nem neveznek ki jegyzőt, a kormányhivatal vezetője ideiglenes hatállyal a jegyzői feladatok ellátására a pályázati kiírásnak megfelelő jelöltet, ennek hiányában a képesítési és alkalmazási feltételeknek megfelelő hivatali köztisztviselőt vagy más jegyzőt nevez ki. A jegyzői feladatok ellátására szóló kinevezés az új jegyző kinevezéséig tart.

(3) A jegyzői és az aljegyzői tisztség egyidejű betöltetlensége, illetve tartós akadályoztatásuk esetére - legfeljebb hat hónap időtartamra - a szervezeti és működési szabályzat rendelkezik a jegyzői feladatok ellátásának módjáról.

(4) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a jegyzőn a főjegyzőt is érteni kell.

(5) A jegyző, főjegyző jogállására vonatkozó szabályokat az aljegyzőre is megfelelően alkalmazni kell.

83. § A jegyzőre vonatkozó rendelkezéseket a közös önkormányzati hivatal jegyzőjére is alkalmazni kell az alábbi eltérésekkel:

- a) valamennyi érintett településen ellátja a jegyző feladatait;
- b) kinevezéséhez, felmentéséhez az érintett települések polgármestereinek lakosságszamarányos, többségi döntése szükséges. Eltérő megállapodás hiányában az egyéb munkáltatói jogokat a közös önkormányzati hivatal székhelye szerinti település polgármestere gyakorolja. Többségi a döntés akkor, ha - a közös önkormányzati hivatal létrehozó települések összlakosságát 100%-nak tekintve - a polgármesterek által leadott azonos nemű szavazatok alapján az adott településekre vonatkoztatott százalékarány összesítve meghaladja az 50%-ot;

c) a 85. § (4) bekezdésében foglalt esetben - az érintett települések eltérő megállapodásának hiányában - a jegyzőt a város polgármestere nevezi ki és gyakorolja felette a munkáltatói jogokat.

A polgármesteri hivatal, a megyei önkormányzati hivatal, a közös önkormányzati hivatal

84. § (1) A helyi önkormányzat képviselő-testülete az önkormányzat működésével, valamint a polgármester vagy a jegyző feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek döntésre való előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátására polgármesteri hivatalt vagy közös önkormányzati hivatalt hoz létre. A hivatal közreműködik az önkormányzatok egymás közötti, valamint az állami szervekkel történő együttműködésének összehangolásában.

(2) A polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal hivatalos elnevezését a képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatában feltünteti.

(3) A megyei közgyűlés megyei önkormányzati hivatalt hoz létre.

(4) A hivatal működési költségét az állam - az adott évi központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott mértékben, és a hivatal által ellátott feladatokkal arányban - finanszírozza, amelyet a székhelytelepülés, valamint a megye részére, e célra elkülönített számlájára folyósít.

(5)⁴² A polgármesteri hivatal és a közös önkormányzati hivatal hivatalos megnevezése:

a) települési polgármesteri hivatal esetén: (település neve)-i Polgármesteri Hivatal;

b) közös önkormányzati hivatal esetén: (székhelytelepülés neve)-i Közös Önkormányzati Hivatal;

c) megyei önkormányzati hivatal esetén: (megye neve) Megyei Önkormányzati Hivatal;

d) megyei jogú városi polgármesteri hivatal esetén: (település neve) Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala.

(6) A polgármesteri hivatalon megyei önkormányzati hivatalt és főpolgármesteri hivatalt is érteni kell, kivéve a 22. § (5) bekezdését és a 98. § (11) bekezdését.

85. § (1) Közös önkormányzati hivatalt hoznak létre azok a járáson belüli községi önkormányzatok, amelyek közigazgatási területét legfeljebb egy település közigazgatási területe választja el egymástól, és a községek lakosság száma nem haladja meg a kétezer főt. A kétezer fő lakosság számot meghaladó település is tartozhat közös önkormányzati hivatalhoz.

(2) A közös önkormányzati hivatalhoz tartozó települések összlakosság száma legalább kétezer fő, vagy a közös hivatalhoz tartozó települések száma legalább hét.

(3) Közös önkormányzati hivatal létrehozásáról vagy megszüntetéséről az érintett települési önkormányzatok képviselő-testületei az általános önkormányzati választások napját követő hatvan napon belül állapodnak meg. A megállapodás az általános önkormányzati választásokat követő év január 1-jén lép hatályba.

(3a) Amennyiben a (3) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem kerül sor a közös önkormányzati hivatal létrehozására vagy ahhoz valamely település nem tud csatlakozni, akkor a kormányhivatal vezetője a határidő lejártát követő hónap első napjával kijelöli a közös önkormányzati hivatalhoz tartozó településeket. A kijelölést követő harminc napon belül kell megkötni a közös önkormányzati hivatalról szóló megállapodást. A kijelölés esetén is teljesülnie kell az (1)-(2a) bekezdésben meghatározott feltételeknek.

(3b) A kijelölésről szóló döntés ellen az érintett önkormányzat képviselő-testülete - jogszabálysértésre hivatkozással - a döntés közlésétől számított harminc napon belül bírósági felülvizsgálatot kezdeményezhet. A kijelölésről szóló döntés elleni keresetindításnak nincs halasztó hatálya a végrehajtásra.

(4) Abban az esetben, ha a közös önkormányzati hivatalt működtető települések egyike város, akkor a város a székhelytelepülés. Egyéb esetekben a székhelytelepülést a közös önkormányzati hivatalhoz tartozó önkormányzatok képviselő-testületei határozzák meg.

(5) Amennyiben a közös önkormányzati hivatalt város működteti, úgy a hivatal létszámát az érintett települések képviselő-testületeinek megállapodásával határozzák meg. Megállapodás hiányában a városi önkormányzat képviselő-testülete állapítja meg, figyelemmel a (4) és a (8) bekezdésben foglaltakra.

(6) A községi önkormányzatok által létrehozott közös önkormányzati hivatal létszámát az érintett képviselő-testületek a közös önkormányzati hivatal létrehozásáról szóló megállapodásban határozzák meg, figyelemmel a (4) és a (8) bekezdésben foglaltakra.

(7) A városi, valamint a kétezer főt meghaladó lakosságszámú települési önkormányzat képviselő-testülete nem tagadhatja meg a közös önkormányzati hivatal létrehozására irányuló megállapodás megkötését, ha azt a vele határos település kezdeményezi.

(7a) A (7) bekezdésben meghatározott megállapodás megkötése a kormányhivatal vezetőjének jóváhagyásával megtagadható. A jóváhagyásról vagy annak megtagadásáról szóló döntés ellen az érintett önkormányzat képviselő-testülete - jogszabálysértésre hivatkozással - a döntés közlésétől számított tizenöt napon belül bírósági felülvizsgálatot kezdeményezhet.

(8) A közös önkormányzati hivatal létrehozásáról szóló megállapodásban meghatározottak szerint minden érintett településen biztosítani kell az igazgatási munka folyamatos vagy időszakos ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket.

(9) A közös önkormányzati hivatalt fenntartó önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy a nem hivatali székhely településeken az ügyfélfogadás a közös önkormányzati hivatal által létrehozott, állandó vagy ideiglenes jelleggel működő kirendeltség vagy ügyfélszolgálati megbízott személyén keresztül, informatikai hálózat alkalmazásával történjen.

(10) Ha a közös önkormányzati hivatalt létrehozni kívánó településeken élő nemzetiségeknek a népszámlálás során regisztrált aránya településenként és nemzetiségenként eléri a húsz százalékot, valamint a települések összlakosság száma meghaladja az 1500 főt, vagy a közös hivatalhoz tartozni kívánó önkormányzatok száma legalább öt, akkor ezen települési önkormányzatok képviselő-testületei mindegyikének azonos tartalmú és minősített többséggel elfogadott döntésével, - amennyiben az érintett települések történelmi, gazdasági, kulturális hagyományai azt indokoltá teszik - a helyi önkormányzatokért felelős miniszter jóváhagyása alapján, az általa meghatározottak szerint a közös önkormányzati hivatal létrehozása során eltérhetnek a (2) bekezdésben foglalt előírásoktól.

(11) A közös hivatal működési költségeit a közös hivatalhoz tartozó önkormányzatok - eltérő megállapodásuk hiányában - lakosság számuk arányában biztosítják.

(12) A (3b) vagy a (7a) bekezdés szerinti bírósági felülvizsgálat iránt indított perekben a polgári perrendtartásról szóló törvény közigazgatási perekre vonatkozó fejezetének rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltéréseknek megfelelően kell alkalmazni, és e perekben a közigazgatási és munkaügyi bíróság jár el.

86. § (1) A közös önkormányzati hivatal jegyzője vagy aljegyzője vagy megbízottja köteles a képviselő-testület ülésén részt venni és ott a szükséges tájékoztatást megadni.

(2) A közös önkormányzati hivatal jegyzője, aljegyzője vagy megbízottja az érintett képviselő-testületek megállapodása alapján köteles biztosítani az egyes településeken történő ügyfélfogadást.

A helyi önkormányzatok társulásai

87. § A helyi önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör, valamint a polgármester és a jegyző államigazgatási feladat- és hatáskörének hatékonyabb, célszerűbb ellátására jogi személyiséggel rendelkező társulást hoznak létre.

A helyi önkormányzatok társulásának általános szabályai

88. § (1) A társulást a helyi önkormányzatok képviselő-testületei írásbeli megállapodással hozzák létre. A megállapodást a polgármester írja alá.

(2) A társulásban részt vevő képviselő-testületek mindegyikének minősített többséggel hozott döntése szükséges a társulási megállapodás jóváhagyásához, módosításához vagy a társulás megszüntetéséhez.

89. § (1) A társuláshoz csatlakozni naptári év első, abból kiválni naptári év utolsó napjával lehet, ha törvény vagy a társulási megállapodás másként nem rendelkezik.

(2) A társuláshoz való csatlakozásról és a kiválásról, ha törvény eltérően nem rendelkezik, legalább hat hónappal korábban, minősített többséggel kell dönteni. Erről a társulási tanácsot értesíteni kell.

(3) A társulási tanács minősített többséggel dönt a társulásból történő kizárásról.

90. § (1) A társulás a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására - jogszabályban meghatározottak szerint - költségvetési szervet, gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet alapíthat, kinevezi vezetőiket. A társulás olyan vállalkozásban vehet részt, amelyben felelőssége nem haladja meg vagyoni hozzájárulásának mértékét.

(2) A társulás működési költségeihez - a társulási megállapodás eltérő rendelkezése hiányában - a társulás tagjai az általuk képviselt települések lakosságának arányában hozzájárulnak.

(3) A társulás saját vagyonnal rendelkezhet.

(4) A társulás megszűnése, a társulásból történő kiválás, kizárás esetén - eltérő megállapodás hiányában - a társulás vagyonát a társulás azon tagjának kell visszaadni, amelyik azt a társulás rendelkezésére bocsátotta. Egyebekben a közös tulajdonra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

(5) A társulásból történő kiválás esetén a vagyontárgy társulási tag részére történő kiadását a társulási megállapodásban meghatározott időtartamra, de legfeljebb öt évre el lehet halasztani, ha annak természetben történő kiadása veszélyeztetné a társulás további működését. Ebben az esetben a kivált tagot - a társulással kötött szerződés alapján - használati díj illeti meg.

91. § A társulás megszűnik:

a) ha a megállapodásban meghatározott időtartam eltelt, vagy törvényben szabályozott megszűnési feltétel megvalósult;

b) ha a társulás tagjai a 88. § (2) bekezdés szerinti többséggel azt elhatározzák;

c) a törvény erejénél fogva;

d) a bíróság jogerős döntése alapján.

92. § A helyi önkormányzatok képviselő-testületei között a társulások működése során felmerülő vitás kérdésekben a közigazgatási és munkaügyi bíróság dönt. A társult önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy a vitás kérdésben bármelyik képviselő-testület kérheti a megállapodásban megjelölt önkormányzati érdekszövetség által felkért tagokból álló egyeztető bizottság állásfoglalását, továbbá abban, hogy a kereset benyújtása előtt a képviselő-testület kéri az egyeztető bizottság állásfoglalását.

A társulási megállapodás alapvető szabályai

93. § A társulási megállapodás tartalmazza:

1. a társulás nevét, székhelyét;
2. a társulás tagjainak nevét, székhelyét, képviselőjét;
3. a társuláshoz tartozó települések lakosságszámát;
4. a társulás által ellátott feladat- és hatásköröket;
5. a társulás döntéshozó szervét, döntéshozó szervének tagjait megillető szavazatarányt;
6. a döntéshozatalának módját, a minősített döntéshozatal eseteit;
7. a közös fenntartású intézmények megnevezését;
8. a társulás fenntartásával, működtetésével kapcsolatosan az egyes képviselő-testületek pénzügyi hozzájárulásának mértékét, teljesítésének módját;
9. a társulás tagjai által vállalt pénzügyi hozzájárulás nem teljesítése esetén irányadó eljárást (a társulás döntésétől függően a társulás tagjai részéről a pénzforgalmi szolgáltatójuknak adott, a beszédési megbízás teljesítésére vonatkozó hozzájárulását, felhatalmazó nyilatkozatát, amely alapján a társulás beszédési megbízást nyújthat be a pénzforgalmi szolgáltatóhoz);
10. a társulás vagyonát és a vagyonátadás feltételeit, a tulajdonosi jogok és kötelezettségek gyakorlásának rendjét;
11. intézmény közös alapítása esetén az alapítói jogok gyakorlására vonatkozó részletes rendelkezéseket;
12. a társulás általános rendjétől eltérő (nem minden tag részére, vagy a tag által saját intézménye útján más tagok részére történő) feladatellátás módját;
13. a társulás szolgáltatásai igénybevételének a társulás által meghatározott feltételeit;
14. a társulás működéséről évente legalább egy alkalommal történő beszámolás kötelezettségét;
15. a társulás működésének ellenőrzési rendjét;
16. a megállapodás módosításának feltételeit;
17. a társulásból történő kiválás és kizárás feltételeit;
18. a társulás megszűnése esetén a tagok egymással való elszámolásának kötelezettségét, módját;
19. azt, amiben a képviselő-testületek megállapodtak.

A társulás szervezete és működése

94. § (1) Az önkormányzati társulás döntéshozó szerve a társulási tanács.

(2) A társulási tanácsot a társult önkormányzatok képviselő-testületei által delegált tagok alkotják, akik a megállapodásban meghatározott számú szavazattal rendelkeznek.

(3) A társulási tanács döntését határozattal hozza.

(4) A társulási tanács akkor határozatképes, ha ülésén a megállapodásban meghatározott számú, de legalább a szavazatok felével rendelkező képviselő jelen van. A javaslat elfogadásához a megállapodásban meghatározott számú, de legalább annyi képviselő igen szavazata szükséges, amely meghaladja a jelen lévő képviselők szavazatainak több mint a felét.

(5) A tíznél több tagból álló önkormányzati társulás társulási tanácsának érvényes döntéséhez a megállapodásban meghatározott számú, de legalább annyi tag igen szavazata szükséges, amely meghaladja a jelen lévő tagok szavazatainak a felét és az általuk képviselt települések lakosságszámának egyharmadát.

(6) A megállapodásban meghatározott döntéshez minősített többség szükséges.

(7) A minősített többséghez a megállapodásban meghatározott számú, de legalább annyi tag igen szavazata szükséges, amely eléri a társulásban részt vevő tagok szavazatának több mint felét és az általuk képviselt települések lakosságszámának a felét.

(8) A döntéshozatali eljárás egyéb szabályairól - beleértve a szavazatarányok és a költségek viselésének kérdését is - a társulás tagjai a társulási megállapodás keretében szabadon döntenek. Törvény vagy a társulási megállapodás eltérő rendelkezésének hiányában a társulás minden tagját egy szavazat illeti meg.

95. § (1) A társulási tanács tagjai közül elnököt választ, alelnököt választhat. Együttes akadályoztatásuk esetén a tanács ülését a korelnök hívja össze és vezeti.

(2) A társulási tanács döntéseinek előkészítése, végrehajtásuk szervezése érdekében bizottságokat alakíthat.

(3) A társulási tanács és a bizottságok működésére egyebekben a képviselő-testületre és az önkormányzati bizottságokra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

(4) A társulási tanács munkaszervezeti feladatait (döntések előkészítése, végrehajtás szervezése) eltérő megállapodás hiányában a társulás székhelyének polgármesteri hivatala látja el.

(5) A társulási tanács ülésén a társult önkormányzatok jegyzői tanácskozási joggal részt vehetnek.

Területszervezés

A területszervezési eljárás közös szabályai

96. § (1) Az állami területi tagozódást érintő területszervezési kezdeményezésről az Országgyűlés, a köztársasági elnök - az országgyűlési képviselői és az önkormányzati általános választás éve és az egyéni választókerület határának módosítását érintő területszervezési kezdeményezés esetén az országgyűlési képviselői általános választás évét megelőző év kivételével - évente egy alkalommal dönt.

(2) A Kormány, valamint a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletéért felelős miniszter (e fejezet alkalmazásában a továbbiakban: miniszter) a kezdeményezést június 30-áig nyújtja be az Országgyűlésnek, és javaslatot tesz a köztársasági elnöknek. Az Országgyűlés és a köztársasági elnök a területszervezési kezdeményezésről - a várossá nyilvánítás kivételével - december 31-ig dönt.

(3) Az Országgyűlés döntése az országgyűlési képviselők választását érintően a következő országgyűlési képviselői általános választás kitűzésének napján, az önkormányzati választást érintően a következő önkormányzati általános választás kitűzésének napján lép hatályba; erről szükség esetén az Országgyűlés a területszervezési döntéssel egyidejűleg határoz.

(4) A köztársasági elnök hatáskörébe tartozó ügyben - a várossá nyilvánítás kivételével - a döntés az önkormányzati általános választás napján lép hatályba.

(5) A köztársasági elnök július 31-ig dönt a várossá nyilvánításról, döntését a Magyar Közlönyben közzéteszi.⁵¹

97. § (1) A község, a város nevét úgy kell megállapítani, hogy ne lehessen összetéveszteni az országban lévő más helység nevével.

(2) A területváltozás költségeit az a község, város viseli, amelynek javára történt a területátcsatolás.

Várossá nyilvánítás

104. § (1) Városi cím adható annak a községi önkormányzatnak, amely térségi szerepet tölt be, és fejlettsége eléri az átlagos városi szintet.

(2) Ha a miniszter a várossá nyilvánítási kezdeményezést nem támogatja, erről tájékoztatja az érintett önkormányzat képviselő-testületét azzal, hogy milyen fejlesztések szükségesek az előterjesztéshez. Ha a képviselő-testület fenntartja a kezdeményezését, az eredmények elérését követő év január 31-ig - az önkormányzati választás évének kivételével - a korábbi felterjesztésének kiegészítésével ismételheti meg a kezdeményezését.

A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai

Az önkormányzati vagyon

106. § (1) E törvény alkalmazásában saját bevétel:

- a) a helyi adók;
- b) saját tevékenységből, vállalkozásból és az önkormányzati vagyon hasznosításából származó bevétel, nyereség, osztalék, kamat és bérleti díj;
- c) átvett pénzeszközök;
- d) törvény alapján az önkormányzatot megillető illeték, bírság, díj;
- e) az önkormányzat és intézményei egyéb sajátos bevételei.

(2) A helyi önkormányzat vagyona a tulajdonából és a helyi önkormányzatot megillető vagyoni értékű jogokból áll, amelyek az önkormányzati feladatok és célok ellátását szolgálják.

107. § A helyi önkormányzatot - törvényben meghatározott eltérésekkel - megilletik mindazok a jogok és terhelik mindazok a kötelezettségek, amelyek a tulajdonost megilletik, terhelik. A tulajdonost megillető jogok gyakorlásáról a képviselő-testület rendelkezik.

108. § A helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló nemzeti vagyon birtoklása, használata, hasznai szedésének joga, fenntartása, üzemeltetése, létesítése, fejlesztése, valamint felújítása a nemzeti vagyonról szóló törvényben szabályozott módon engedhető át másnak.

108/A. §56 (1) A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 13. § (1) bekezdése szerinti versenyeztetés mellőzhető:

- a) a helyi önkormányzat tulajdonában álló nemzeti vagyon gazdasági társaság részére, nem pénzbeli vagyoni hozzájárulásként történő rendelkezésre bocsátásakor,
- b) a helyi önkormányzat tulajdonában lévő nemzeti vagyon állam részére történő értékesítése vagy állammal kötött csereügylet esetén és
- c) a helyi önkormányzat tulajdonában lévő társasági részesedés vagy ingatlan cseréje esetén.

(2) Az (1) bekezdés c) pontja esetén, ha a cserével érintett önkormányzati vagyon értéke a versenyeztetésre vonatkozó törvényben előírt értékhatárt meghaladja, az illetékes fővárosi vagy megyei kormányhivatal dönt a csereügylet jóváhagyásáról. A kormányhivatal a csereügyletet jóváhagyja, ha az egyes vagyontárgyak értékére és a szerződésben foglalt egyéb vagyoni kötelezettségvállalásra tekintettel az értékarányosság követelménye megvalósul és egyébként az ügylet megkötése az önkormányzat kötelező feladatainak ellátása vagy gazdasági érdekei szempontjából indokolt.

109. § (1)57 A képviselő-testület a helyi önkormányzat tulajdonában lévő nemzeti vagyonra a nemzeti vagyonról szóló törvény rendelkezései szerint az önkormányzati közfeladat átadásához kapcsolódva vagyonkezelői jogot létesíthet. Vagyonkezelői jog önkormányzati lakóépületre és vegyes rendeltetésű épületre, társasházban lévő önkormányzati lakásra és nem lakás céljára szolgáló helyiségre kizárólag a helyi önkormányzat 100%-os tulajdonában álló gazdálkodó szervezettel, vagy annak 100%-os tulajdonában álló gazdálkodó szervezettel létesíthető, és kizárólag általuk gyakorolható. A vagyonkezelési szerződésnek a gazdálkodó szervezet tulajdonosi szerkezetében történő tulajdonos változás miatti megszűnésének esetére a nemzeti vagyonról szóló törvényben meghatározottak az irányadók.

(2)58 A képviselő-testület kizárólag a nemzeti vagyonról szóló törvényben meghatározott személyekkel köthet vagyonkezelési szerződést.

(3) A vagyonkezelői jog átadása nem érinti az önkormányzati közfeladatok ellátásának kötelezettségét. A vagyonkezelői jog átadása az önkormányzati feladatellátás feltételeinek hatékony biztosítása, a vagyon állagának és értékének megőrzése, védelme, továbbá értékének növelése érdekében történhet.

(4) A képviselő-testület rendeletében határozza meg a vagyonkezelői jog ellenértékét, az ingyenes átengedés, a vagyonkezelői jog gyakorlásának, valamint a vagyonkezelés ellenőrzésének részletes szabályait.

(5) A helyi önkormányzat tulajdonában lévő védett természeti területek és értékek, az erdők, védérdők, a műemlékingatlanok, védetté nyilvánított kulturális javak, valamint történeti (régészeti) emlékek tekintetében az illetékes miniszter, a védművek és védelmi létesítmények esetében az illetékes szerv hozzájárulása szükséges a vagyonkezelői jog létesítéséhez.

(6) A vagyonkezelő a vagyon felújításáról, pótlólagos beruházásáról legalább a vagyoni eszközök elszámolt értékcsökkenésének megfelelő mértékben köteles gondoskodni és e célokra az értékcsökkenésnek megfelelő mértékben tartalékot képezni. Ha a vagyonkezelő olyan közfeladatot lát el, amely után bevételének több mint fele az államháztartás valamely alrendszeréből származik, a helyi önkormányzat a vagyonkezelési szerződésben részletezett feltételekkel a bevételekben meg nem térülő elszámolt értékcsökkenésnek megfelelő összeg erejéig elengedheti a vagyonkezelőnek a helyi önkormányzattal szemben fennálló, a kezelt vagyonnal összefüggő hosszú lejáratú kötelezettségét. Ez esetben a vagyonkezelő e bekezdés szerinti kötelezettsége a bevételekben megtérülő értékcsökkenés összegéig áll fenn.

(7) A vagyonkezelő a vagyonkezelésébe vett vagyon használatából, működtetéséből származó bevételeit, illetve közvetlen költségeit és ráfordításait elkülönítetten köteles nyilvántartani oly módon, hogy az a saját vagyonnal folytatott vállalkozási tevékenységéből származó bevételeitől, költségeitől és ráfordításaitól egyértelműen elhatárolható legyen.

(8) A vagyonkezelő a tulajdonosi ellenőrzést köteles tűrni, az ellenőrzés érdekében kötelezhető minden közérdekből nyilvános adat, valamint - az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény rendelkezéseit nem sértő - az önkormányzati vagyonra és vagyonkezelésre vonatkozó adat szolgáltatására és okirat bemutatására.

(9) A vagyonkezelői jog létesítése nem keletkeztethet a közfeladat ellátásával összefüggésben központi költségvetési többlettámogatási igényt.

(10) A helyi önkormányzat a határozatlan idejű, illetve határozott idejű vagyonkezelési szerződést rendkívüli felmondással akkor szüntetheti meg, ha

a) a vagyonkezelő a számára jogszabályban előírt kötelezettségét megsérti, vagy a vagyonkezelési szerződésben előírt kötelezettségét súlyosan megszegi;

b) a vagyonkezelő a vele szemben a vagyonkezelési szerződés megkötését megelőzően megindult csőd- vagy felszámolási eljárásról a helyi önkormányzatot nem tájékoztatta, vagy a vagyonkezelővel szemben a vagyonkezelési szerződés hatályának időtartama alatt csőd- vagy felszámolási eljárás indul;

c) a vagyonkezelő adó-, illeték-, vám- vagy társadalombiztosítási járulék tartozása több mint hat hónapja lejárt, és ennek megfizetésére halasztást nem kapott.

(11) A helyi önkormányzat tulajdonában lévő vagyon vagyonkezelésbe adása illetékmentes.

(12) Azonnali felmondásnak van helye, ha a vagyonkezelő a vagyonkezelésbe adott önkormányzati vagyonnal a vállalt önkormányzati közfeladatot nem látja el, vagy a vagyonkezelésébe adott vagyonban kárt okoz.

110. § (1) A helyi önkormányzat tulajdonába tartozó vagyonelemekről kormányrendeletben meghatározott módon nyilvántartást kell vezetni. Az önkormányzati vagyonyilvántartás (vagyonkataszter) folyamatos vezetéséért, az adatok hitelességéért a jegyző felelős.

(2) Az önkormányzati törzsvagyont a többi vagyontárgytól elkülönítve kell nyilvántartani. Az éves zárszámadáshoz a vagyónállapotról vagyontkimutatást kell készíteni.

(3) Amennyiben törvény másképp nem rendelkezik, a helyi önkormányzat társulásba bevitt vagyonát a társuló helyi önkormányzat vagyonaként kell nyilvántartani, a vagyonnövekmény a társult helyi önkormányzatok közös vagyona, és arra a Polgári Törvénykönyv közös tulajdonra vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

110/A. §61 A helyi önkormányzat állammal szemben támasztott - az egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzatok tulajdonba adásáról szóló törvény szerinti - tulajdoni igénye 2014. január 1-jétől bírósági eljárásban érvényesíthető.

Az önkormányzat gazdálkodása

111. § (1) A helyi önkormányzat költségvetése az államháztartás része. Az önkormányzati alrendszer költségvetése a központi költségvetéstől elkülönül, ahhoz központi költségvetési támogatásokkal kapcsolódik.

(2) A helyi önkormányzat gazdálkodásának alapja az éves költségvetése. Ebből finanszírozza és látja el törvényben meghatározott kötelező, valamint a kötelező feladatai ellátását nem veszélyeztető önként vállalt feladatait.

(3) A (2) bekezdés szerinti feladatok ellátásának forrásait és kiadásait a helyi önkormányzat egységes költségvetési rendelete elkülönítetten tartalmazza.

(4) A költségvetési rendeletben működési hiány nem tervezhető.

(5) Az állami költségvetési tervezés önkormányzatokat érintő feladatait az államháztartásért felelős miniszter és a helyi önkormányzatokért felelős miniszter végzi.

111/A. §62 Ha a helyi önkormányzat a költségvetési évre vonatkozóan nem rendelkezik elfogadott költségvetéssel, nem fogadja el a költségvetési évet megelőző évre vonatkozó zárszámadását, államháztartási beszámolási kötelezettségének vagy vagyon-nyilvántartási kötelezettségének nem tesz eleget, a részére járó egyes támogatások folyósítása az államháztartásról szóló törvényben meghatározottak szerint felfüggesztésre kerül. 112. § (1) A helyi önkormányzat feladataihoz igazodóan választja meg a gazdálkodás formáit, és pénzügyi előírások keretei között önállóan alakítja ki az érdekeltségi szabályokat. A helyi önkormányzat a feladatai ellátásának feltételeit saját bevételeiből, más gazdálkodó szervektől átvett bevételekből, valamint központi költségvetési támogatásból teremti meg.

(2) A helyi önkormányzat veszteséges gazdálkodásának következményei a helyi önkormányzatot terhelik, kötelezettségeiért a központi költségvetés nem tartozik felelősséggel.

(3) Az önkormányzati gazdálkodás e törvényben nem szabályozott kérdéseiben az államháztartásról szóló törvényben és végrehajtási rendeleteiben foglaltakat kell alkalmazni.

(4) A kormányhivatal vezetője a helyi önkormányzat polgármesteri hivatala, közös önkormányzati hivatala, illetve megyei önkormányzati hivatala alkalmazásában álló személyek közül a helyi önkormányzat kiadási előirányzatai terhére fizetési kötelezettség vállalására jogosult személyt jelöl ki, ha a kormányhivatal illetékességi területén működő helyi önkormányzatnál tizenöt napot meghaladóan nincs kötelezettségvállalásra jogosult személy vagy feladata ellátásában akadályoztatva van, és ez a helyi önkormányzat gazdálkodását akadályozza. A kormányhivatal vezetője általi kijelölés megszűnik, ha a kötelezettségvállalásra más személy válik jogosulttá vagy az arra jogosult személy akadályoztatása megszűnik.

113. § A helyi önkormányzat költségvetési, a költségvetés teljesítési és szakmai tevékenységének bemutatására, értékelésére vonatkozó adatainak jogszabályban meghatározott körét a jegyző legalább évente a helyben szokásos módon közzéteszi.

114. § A helyi önkormányzat a pénzügyi, ügyviteli, ügyintézési és egyéb alapvető feladatok egységes szabályok szerinti elvégzését, átláthatóságát biztosító - az állami informatikai rendszerrel összekapcsolható - informatikai rendszert működtet, mely a folyamatos pénzügyi állami ellenőrzés eszközeként is szolgál. A rendszerben kötelezően nyilvántartandó adatok körét jogszabály határozza meg.

115. § (1) A helyi önkormányzat gazdálkodásának biztonságáért a képviselő-testület, a gazdálkodás szabályszerűségéért a polgármester felelős.

116. § (1) A képviselő-testület hosszú távú fejlesztési elképzeléseit gazdasági programban, fejlesztési tervben rögzíti, melynek elkészítéséért a helyi önkormányzat felelős.

(2) A gazdasági program, fejlesztési terv a képviselő-testület megbízatásának időtartamára vagy azt meghaladó időszakra szól.

(3) A gazdasági program, fejlesztési terv helyi szinten meghatározza mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek a helyi önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok átfogó figyelembevételével a helyi önkormányzat által nyújtandó feladatok biztosítását, színvonalának javítását szolgálják.

(4) A gazdasági program, fejlesztési terv - a megyei területfejlesztési elképzelésekkel összhangban - tartalmazza, különösen: az egyes közszolgáltatások biztosítására, színvonalának javítására vonatkozó fejlesztési elképzeléseket.

(5) A gazdasági programot, fejlesztési tervet a képviselő-testület az alakuló ülését követő hat hónapon belül fogadja el. Ha a meglévő gazdasági program, fejlesztési terv az előző ciklusidőn túlnyúló, úgy azt az újonnan megválasztott képviselő-testület az alakuló ülését követő hat hónapon belül köteles felülvizsgálni, és legalább a ciklusidő végéig kiegészíteni vagy módosítani.

A helyi önkormányzatok feladatfinanszírozási rendszere

117. §65 (1) A feladatfinanszírozási rendszer keretében az Országgyűlés a központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott módon a helyi önkormányzatok⁶⁶

a) kötelezően ellátandó, törvényben előírt egyes feladatainak - felhasználási kötöttséggel - a feladatot meghatározó jogszabályban megjelölt közszolgáltatási szintnek megfelelő ellátását feladatalapú támogatással biztosítja, vagy azok ellátásához a feladat, a helyi szükségletek alapján jellemző mutatószámok, illetve a lakosság szám alapján támogatást biztosít,

b) az a) pontba nem tartozó feladatainak ellátásához felhasználási kötöttséggel járó, vagy felhasználási kötöttség nélküli támogatást nyújthat.

(2) Az (1) bekezdés szerinti támogatás biztosítása a következő szempontok figyelembe vételével történik:

a) takarékos gazdálkodás,

b) a helyi önkormányzat jogszabályon alapuló, elvárható saját bevétele,

c) a helyi önkormányzat tényleges saját bevétele.

(3) A figyelembe veendő bevételek körét és mértékét törvény határozza meg.

(4) A feladatfinanszírozási rendszernek biztosítania kell a helyi önkormányzatok bevételi érdekeltiségének fenntartását.

118. § (1) A 117. § (1) bekezdés a) pontja szerinti támogatást a helyi önkormányzat éves szinten kizárólag az ellátandó feladatainak kiadásaira fordíthatja. Az ettől eltérő felhasználás esetén a helyi önkormányzat köteles a támogatás összegét - az államháztartásról szóló törvényben meghatározott kamatokkal terhelve - a központi költségvetésbe visszafizetni.

(2) Kivételes esetben jogszabályban meghatározott módon a helyi önkormányzat működőképessége megőrzése érdekében kiegészítő támogatás adható.

A helyi önkormányzatok belső kontrollrendszere

119. § (1) A helyi önkormányzatnak nyújtott európai uniós és az ahhoz kapcsolódó költségvetési támogatások felhasználását az Európai Számvevőszék és az Európai Bizottság illetékes szervezetei, kormányzati ellenőrzési szerv, a fejezetek ellenőrzési szervezetei, a Magyar Államkincstár, az ellenőrzési hatóság, az európai uniós támogatások irányító hatóságai és a közreműködő szervezetek képviselői is ellenőrizhetik.

(2) A központi költségvetési, európai uniós vagy egyéb nemzetközi támogatásban részesülő önkormányzat vagy társulás köteles a támogatást nyújtó, a támogatás lebonyolításában részt vevő és a támogatást ellenőrző szervezetekkel együttműködni.

(3) A jegyző köteles - a jogszabályok alapján meghatározott - belső kontrollrendszert működtetni, amely biztosítja a helyi önkormányzat rendelkezésére álló források szabályszerű, gazdaságos, hatékony és eredményes felhasználását.

(4) A jegyző köteles gondoskodni - a belső kontrollrendszeren belül - a belső ellenőrzés működtetéséről az államháztartásért felelős miniszter által közzétett módszertani útmutatók és a nemzetközi belső ellenőrzési standardok figyelembevételével. A helyi önkormányzat belső ellenőrzése keretében gondoskodni kell a felügyelt költségvetési szervek ellenőrzéséről is.

(5) A helyi önkormányzatra vonatkozó éves ellenőrzési tervet a képviselő-testület az előző év december 31-éig hagyja jóvá.

(6) A helyi önkormányzat és költségvetési szervei belső ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokat jogszabály tartalmazza.

120. § (1) A pénzügyi bizottság a helyi önkormányzatnál és intézményeinél

a) véleményezi az éves költségvetési javaslatot és a végrehajtásáról szóló féléves, éves beszámoló tervezeteit;

b) figyelemmel kíséri a költségvetési bevételek alakulását, különös tekintettel a saját bevételekre, a vagyonváltozás (vagyon növekedés, -csökkenés) alakulását, értékeli az azt előidéző okokat;

c) vizsgálja az adósságot keletkeztető kötelezettségvállalás indokait és gazdasági megalapozottságát, ellenőrizheti a pénzkezelési szabályzat megtartását, a bizonylati rend és a bizonylati fegyelem érvényesítését;

d) ellátja a képviselő-testület rendeletében meghatározott feladatokat.

(2) A pénzügyi bizottság vizsgálati megállapításait a képviselő-testülettel haladéktalanul közli. Ha a képviselő-testület a vizsgálati megállapításokkal nem ért egyet vagy a szükséges intézkedéseket nem teszi meg, a vizsgálati jegyzőkönyvet az észrevételeivel együtt megküldi az Állami Számvevőszéknek.

Adósságrendezés

121. § A helyi önkormányzat fizetőképességének megszűnése esetén az önkormányzat pénzügyi helyzetének rendezése adósságrendezési eljárás keretében történik.

122. § A helyi önkormányzat az adósságrendezési eljárás ideje alatt a képviselő-testület által elfogadott válságköltségvetés alapján gazdálkodik.

123. § (1) Az adósságrendezésbe nem vonható be a helyi önkormányzat használatába, vagyonkezelésébe adott, nem az önkormányzat tulajdonát képező vagyon, továbbá hazai vagy uniós forrásból nyújtott fejlesztési támogatásból származó bevételek.

(2) Az adósságrendezés megindításának időpontjától kezdődően az eljárás lezárásáig terjedő időtartamban, a miniszter egyedi döntése alapján, egyedi beruházási kiadások teljesíthetők, különös tekintettel európai uniós támogatással megvalósuló beruházásokra és derogációs

kötelezettség teljesítésére. A reorganizációs tervben a miniszter egyedi döntése alapján engedélyezett beruházások szerepelhetnek.

124. § Az önkormányzati adósságrendezéssel kapcsolatos szabályokat az adósságrendezésről szóló törvény tartalmazza.

Feladatok:

Válogassa ki a törvény szövegéből a jegyző feladatait!

15. Irodalomjegyzék

- Dövényi Z. (2010): Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. Budapest, 876 p.
- Éger Gy. (2000): Regionlizmus, határok és kisebbségek Kelet-Közép-Európában. Szempontok a határrégiók vizsgálatának elméleti megközelítéséhez. PhD értekezés. BKE Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék, Budapest, 166 p.
- Golobics P. (2001): Fejezetek a társadalomföldrajz köréből. Világgazdaság, integrációk, együttműködések. – Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földrajzi Intézet, Pécs, 167 p.
- Gulyás L. (2006): Két történeti régió fejlődésének hosszú távú tendenciái. In.: (szerk.) Buday-Sántha A. – Lux G. Évkönyv 2006. – PTE KTK Regionális Politika és Közgazdaságtan Doktori Iskola, Pécs, 217-240. p.
- Gulyás L. (2008): Horvátország történeti struktúraváltozásai kezdetektől napjainkig. Mediterrán Világ 6. évf. 7. szám, pp. 163-197. p.
- Hajdú Z. (1988): Az államhatárok és a határ menti területek politikai földrajzi kutatása. In.: OKKF Ts-2/2 „A terület- és településfejlődés társadalmi-gazdasági folyamatai Magyarországon” c. program. Kiadja: A Ts-2/2 program iroda. 221 p.
- Hajdú Z. (1996): A magyar-horvát határ menti együttműködés dilemmái. In.: (szerk.) Pál Á.-Szónokyné Ancsin G. Határon innen-határon túl. Szeged, 306-312. p.
- Hajdú Z. (1998): A magyar-horvát államhatár menti együttműködés lehetőség. In.: (szerk.) Balogh A. – Papp G. Magyarország az európai regionális együttműködésben. – MTA RKK Magyar Külügyi Intézet, Budapest, 103-117. p.
- Hajdú Z. (2008): A magyar-jugoszláv kapcsolatok a hidegháború időszakában (1948-1955). In.: (szerk.) Horváth I. – Kiss J. 2008. A baranyai államhatár a XX. században. – HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Pécs, pp. 69-77.
- Hardi T. (2000): Államhatárok és regionális együttműködések. In: (szerk.) Rechnitzer J. – Horváth Gy. Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. – MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, pp. 595-615.
- Hardi T. – Hajdú Z. – Mezei I. (2009): Határok és városok a Kárpát-medencében. – MTA Regionális Kutatások Központja, Győr-Pécs. 374 p.
- Kovács Z. (2007): Népeség- és településföldrajz. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 239 p.
- Kurilla A. (2011): Édesek és mostohák - avagy a testvérvárosi kapcsolatok vizsgálata az olasz-magyar reláció példáján keresztül. Mediterrán és Balkán Fórum 2011/1. szám, pp. 26-35.
- Lovász Gy. - Majoros Gy. (1997): Magyarország természeti földrajza I. University Press. Pécs, 271 p.
- Lovász Gy. (1972): A Dráva-Mura vízrendszer vízjárási és lefolyási viszonyai. Akadémiai Kiadó. Budapest, 158 p.
- Lovrinevic, Ž.-Maric Z.-Rajh E. (2005): Kako optimalno regionalizirati Hrvatsku? Ekonomski pregled, 12. évf. 56. szám, pp. 1109-1160.

- Lugaric Rogic, T. (2005): Normativna decentralizacija u Hrvatskoj i njezine granice. In.: Štambuk M. (szerk.) Društvena Istraživanja. M.A.K.-Golden, 14.évf. 6. szám. Zagreb, pp. 1175-1198
- Matica M. (2003): Gospodarstvo Podravine 1991.-2001. godine. In: (ured.) ERNEČIĆ, D. Podravski zbornik. – Muzej Grad Koprivnice. 29. évf. Koprivnica, pp. 21-41.
- Matica M. (2005): Održivi razvoj ruralnog prostora uz rijeku Dravu. In: (ured.) ERNEČIĆ, D. Podravski zbornik. – Muzej Grad Koprivnice. 31. évf. Koprivnica, pp. 23-31.
- Matica M. 2006. Podravska brza cesta. In: (ured.) ERNEČIĆ, D. Podravski zbornik. – Muzej Grad Koprivnice. 32. évf. Koprivnica, pp. 7-28.
- Mezei C. (2010): Területfejlesztés Horvátországban. Területi statisztika. 13 (50.) évf. 3. szám, pp. 350-358.
- Niebhur A.-Stiller S. (2004): Integration Effects in Border Regions-A Survey of Economic Theory and Empirical Studies. Paper presented: Congress of the European Regional Science Association „From Industry to Advanced Services:” August 27-31. 2002, Dortmund.
- Pap N. (1999): Korridorok Köztes-Európában. Földrajzi Közlemények, 139 évf., 3-4. szám, 180-190. p.
- Pap N. (2005): Az effektív államterület problémája és jelentősége Magyarországon. In.: (szerk.) Pap N. – Végh A. IV. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia. A Kárpát-medence politikai földrajza. – PTE TTK Földrajzi Intézet Kelet-Mediterrán és Balkán Tanulmányok Központja, Pécs, 73-76. p.
- Pirisi G.(2003): A Dél-dunántúli Régió határ menti kistérségeinek közlekedési problémái. In.: Határok és az Európai Unió. – SZTE TTK Gazdaság- és társadalomföldrajz Tanszék, Szeged, pp. 162-168.
- Rechnitzer J. 1999. Határ menti együttműködések Európában és Magyarországon. In.: (szerk.) Nárai M.-Rechnitzer J. Elvlaszt és összeköt a határ. – MTA RKK, Győr-Pécs, pp. 9-72.
- Reményi P.(2009): A Nyugat-Balkán kapuvárosai. A Pécs–Eszék várospár. In.: (szerk.): Szónoky Ancsin G. Magyarok a Kárpát-medencében, SZTE, Szeged, 367-376. p.
- Süli-Zakar I. (1992) Az államhatár társadalmi-gazdasági fejlődését akadályozó hatásának vizsgálata ÉK-Magyarország határ menti területein. Földrajzi Közlemények CXVI. (XL.) kötet 1-2. szám, 45-56. p.
- Tóth J. (1981): A településhálózat és a környezet kölcsönhatásának néhány elméleti és gyakorlati kérdése. In: (szerk.) Pécsi M. Különlenyomat a Földrajzi Értesítő 1981. évi 2-3. füzetéből. MTA Földrajztudományi Kutató Intézet. Budapest, 267-291. p.
- Kanizsai M. (2007): Mura menti horvátok. In: Kupa L. (szerk.) Tájak, tájegységek, etnikai kisebbségek Közép-Európában. B&D Stúdió. Pécs, 136-146.p
- Kerecsényi E. (1983): A muramenti horvátok története és anyagi kultúrája. Zalai Gyűjtemény 20. sz. Zalaegerszeg, 369 p.
- Zala Gy. (1988): A határmenti együttműködés szükségessége, eddigi főbb eredményei és problémái. In.: OKKF Ts-2/2 „A terület- és településfejlődés társadalmi-gazdasági folyamatai Magyarországon” c. program. Kiadja: A Ts-2/2 program iroda. 221 p.
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1082/2006/EK RENDELETE
(<http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch03s02.html> Letöltés ideje: 2012.10.01)
(<http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch03s02.html> Letöltés ideje: 2012.10.01)
(<http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch03s02.html> Letöltés ideje: 2012.10.01)

<http://www.complex.hu/kzldat/t1200106.htm/t1200106.htm> Letöltés ideje: 2012. 10. 10.)

(<http://mno.hu/belfold/elfogadtak-az-uj-onkormanyzati-torvenyt-1038671> Letöltés ideje: 2012. 10. 15.)

[http://szepetnek.hu/?page_id=116,](http://szepetnek.hu/?page_id=116)

Településfejlesztés

Gyakorlati jegyzet

(a feladatok megoldása)

Tartalom

Előszó

1.	Határfalu és Svábfalu természetföldrajzi sajátosságai és erőforrásai	6
2.	Társadalmi-gazdasági alapok	10
3.	Mikrotérségi térszerkezeti alapösszefüggések	11
4.	A történeti örökség, térszerkezeti átalakulásának előtörténete Határfalu és Svábfalu vonatkozásában (1945-től az 1990-es évek végéig).....	17
5.	A határokon átnyúló kapcsolatok és a helsinki korridorok viszonyrendszere	20
6.	A határtérség jelenlegi struktúrái	22
7.	A határátkelőhelyek befolyása és áteresztő képessége különös tekintettel Határfalura és Svábfalura.....	24
8.	A térség közigazgatási alapösszefüggései és sajátosságai különös tekintettel Határfalura és Svábfalura.....	26
9.	Határon átnyúló kapcsolatok a horvát-szlovén-magyar hármashatár mentén	29
	(Általános jellemzők)	29
10.	Határfalu etnikai és társadalmi-gazdasági specifikációi.....	31
11.	Interetnikus kapcsolatok.....	34
12.	A határon átnyúló és a határ menti kapcsolatok kialakulásának elméleti sajátosságai	36
13.	Svábfalu.....	39
14.	III. Fejezet A helyi önkormányzatok, szerveik és működésük	45
15.	IV. Fejezet A helyi önkormányzatok társulásai	56
16.	V. Fejezet Területszervezés.....	59
17.	VI. Fejezet A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai.....	60
18.	Irodalomjegyzék.....	66
1.	Határfalu és Svábfalu természetföldrajzi sajátosságai és erőforrásai	72
2.	Társadalmi-gazdasági alapok	77
3.	Mikro térségi, térszerkezeti alapösszefüggések	78
4.	A történeti örökség, térszerkezeti átalakulásának előtörténete Határfalu és Svábfalu vonatkozásában (1945-től az 1990-es évek végéig).....	84
5.	A határokon átnyúló kapcsolatok és a helsinki korridorok viszonyrendszere	87
6.	A határtérség jelenlegi struktúrái	90
7.	A határátkelőhelyek befolyása és áteresztő képessége különös tekintettel Határfalura és Svábfalura.....	92
8.	A térség közigazgatási alapösszefüggései és sajátosságai	96
		70

9.	Határon átnyúló kapcsolatok a horvát-szlovén-magyar hármashatár mentén (Általános jellemzők)	100
10.	Határfalu etnikai és társadalmi-gazdasági specifikációi.....	102
11.	Interetnikus kapcsolatok.....	105
12.	A határon átnyúló és a határ menti kapcsolatok kialakulásának elméleti sajátosságai	107
13.	Svábfa.....	110
14.	III. Fejezet A helyi önkormányzatok, szerveik és működésük	119
15.	IV. Fejezet A helyi önkormányzatok társulásai	130
16.	V. Fejezet Területszervezés.....	133
17.	VI. Fejezet A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai.....	134
18.	Irodalomjegyzék.....	141

1. Határfalu és Svábfalu természetföldrajzi sajátosságai és erőforrásai

Egy-egy település kialakulását és fejlődését nagy mértékben befolyásolja a földrajzi fekvése, geomorfológiai, geológia jellemzői. Az ebből adódó előnyöket a tudomány helyi energiáknak nevezi, amelyek „alatt a térnek csak bizonyos pontjain rendelkezésre álló kedvező természeti tényezőket értjük, amelyek előnyösek a települések kialakulása és fejlődése szempontjából. A helyi energiák köre rendkívül széles” (Kovács Z. 2007, 123. p.), az alábbiakban csak a legfontosabbak, a minta települések szempontjából relevánsak kerülnek bemutatásra. Azok, amelyek legerősebben befolyásolják a térség településeinek fejlődését! A domborzati adottságok rendkívül fontosak, a folyóteraszok, a réteglépcsők (különböző térszintípusok találkozása) esetünkben is jelentős befolyást gyakorolnak az esettanulmányokban vizsgált Szepetnek, Tótszerdahely, és Letenye szempontjából.

A vizsgált települések tulajdonképpen a Kelet-Zalai dombság és Mura-mente határvidékén helyezkednek el. Svábfalu az Egerszeg-Letenyei dombság délkeleti csücskében, a Principális völgye mellett. Letenye és Határfalu a Mura-Bal Parti síkon található. A geológiai és geomorfológia kutatások jelenlegi állása szerint a térség az újpleisztocén (riss-würm, würm) időszakában alakult ki. A folyómedrek végleges kialakulása a holocénben fejeződött be (Lovász és Majoros, 1997)

Az Egerszeg-Letenyei dombság déli részén jelentősen lealacsonyodnak a dombhátak, a dombhátak ennek ellenére erodáltak és szabdaltak. A mélyszerkezeti viszonyokat illetően annyit érdemes megemlíteni, hogy az újpaleozós és mezozós alapzatra települt alsó-pannon homok- és homokkő rétegekre települt a talaj. Svábfalu környékén az anyagbemosódásos barna erdőtalajok a jellemzőek, néhány homok folttal vegyítve (Dövényi, 2010).

A Mura-Bal Parti sík aljzatát mezozós és újpaleozós képződmények alkotják, Letenye térségében pedig eocén szubvulkáni testek vannak. Letenye és Határfalu esetében tulajdonképpen a Mura szerkezeti árkanak a hazánkban található baloldali pereméről van szó. Mindkettő település a Mura Kerka torkolatától a Molnáriig, Letenyei-dombság D-i pereméig húzódó újpleisztocén teraszain (II/a, II/b) és óholocén árterén található (Dövényi, 2010).

A térség éghajlata mérsékelten hűvös és nedves. A napsütötte órák száma 1950 körül van. Az évi középhőmérséklet 9-10 C. A fagymentes időszak hossza 195 nap körül mozog, a tavaszi határnapja április közepe, az őszi határnapja október 20. körül van. A maximum átlaghőmérséklet 33 C, a minimum -17 C. Az éves csapadék mennyiség 750 mm körül mozog. A téli félévben 35-40 hótakaró nappal számolhatunk, az átlagos maximális hóvastagság 20 cm felett van.

A későbbiek megértése végett lényeges kitérnem a Mura vízjárására, vízhozam ingadozására. A folyó az Alpok központi területeiről érkezik. A legnagyobb víztömeget májusban vezeti le, amelyet még a júniusi jelentősen megközelít. Az alpi vízgyűjtőn májusban van a hóolvadás, a gyenge másodlagos őszi maximumot pedig a mediterrán ciklonok okozzák.

A későbbi minta projektek megértése és alkalmazhatóság szempontjából rendkívül fontos a Dráva-Mura vízrendszerének a szlovén-horvát-magyar szakaszra vonatkozó vízjárási sajátosságainak a megismerése. A fluvialitásra alapozott fenntartható energiatermelés és egyéb ökofejlesztések természeti környezetének az értékelése és megismerése követeli meg ezt. Csak a magyar szakaszra vonatkozó ismeretek átadására fogom megtenni (Lovász, 1972):

Az Alpok keleti előterében a legnagyobb közép vízhozam áprilisban van, a belsőbb magashegységi területeken viszont ugyanez júliusban alakul ki. A két szélső időpont közötti értékek kialakulását a helyi domborzati és az által befolyásolt klimatikus viszonyok befolyásolják. A legfőbb a vízrendszert érintő tényező a kitavasodás időszakának szakaszossága. A keleti részen előbb érkezik a tavasz az óceáni légtömegek hatására, míg a nyugati területeken a magasság növekedésével és a hegyvidéki területek térnyerésével késik a hóolvadás. A két tényező összeadódásával jön létre a májusi és júniusi maximum. Az októberi és novemberi mellékmaximumok elsősorban az őszi csapadék maximumokkal magyarázhatók.

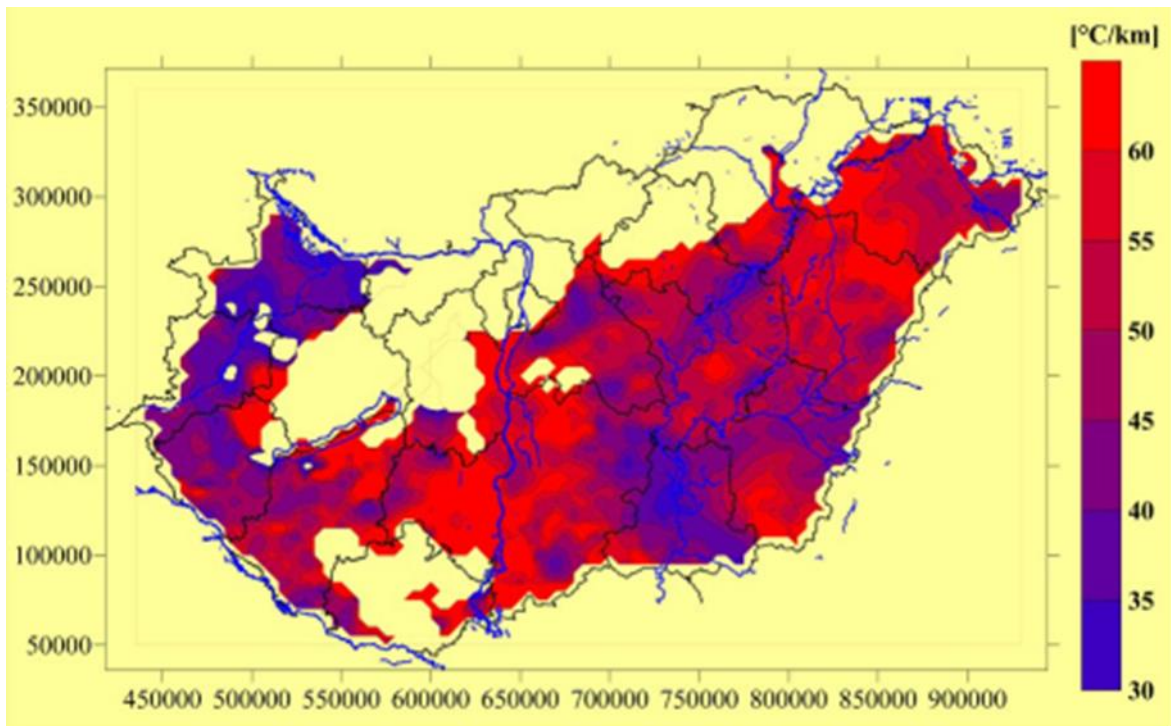
A Kárpát-medencében a magasvíz kialakulásának az első jellegzetes időszaka március, amikor a vékony hótakaró teljesen elolvad. Ez a vízjárás teljes mértékben a pannon területekre jellemző. A két folyó vízrendszerére jelentős hatást gyakorol a számunkra érdekes mura-menti területeken a mellékfolyók vízjárásának a változása. A Kerkán és a Principális-csatornán a tavaszi maximumok elsősorban márciusban alakulnak ki, amelyeket egy júniusi másodmaximum is követ. Ez elsősorban a helyi eredetű, lokálisan kialakuló bőséges záporok hatását mutatja.

A taljvíz szint Svábfalu környékén 4-6 méter mélységben áll, míg a másik két településen a Mura közelsége miatt 2-4 méteren. A kutak vize jó minőségűnek mondható. A település álló vize a mesterségesen felduzzasztott Berki-patakon létesített jóléti víztározó. A Mura vize általában II. osztályú, azonban ez kisvízkor II. osztályúra csökken. A folyó magyarországi szakaszán 7 tó található. Emellett a legnagyobb összefüggő vízfelület a Holt-Mura Tótszerdahelynél.

A növényzet sajátos kistáji képet mutat. Közvetlen a folyópartot fűz-nyár ligetek követik, amelyet a parttól távolodva tölgy-kőris-szil társulások váltanak fel. A Dráva-Mura torkolatánál Szentmihály-helynél bükkös erdőfoltok színesítik a faállományt. Azonban a földművelés térnyerésével az erdők csak foltokban fordulnak elő, a gyepgazdálkodás is erősen teret veszített. Az autópálya építésekkel intenzifikálódó kavicsbányászat pedig több helyen jelentős tájsebeket, élőhely megsemmisüléseket eredményez. A térségben a Mura teraszmaradványain különböző mennyiségű és minőségű hordalékok fedezhetőek fel, általában kavics és homok formájában. Közvetlenül a folyómentén az öntéstalajakon kialakult réti öntés talajok alakultak ki. Ezek víztározó képessége jó, de humuszban szegények.

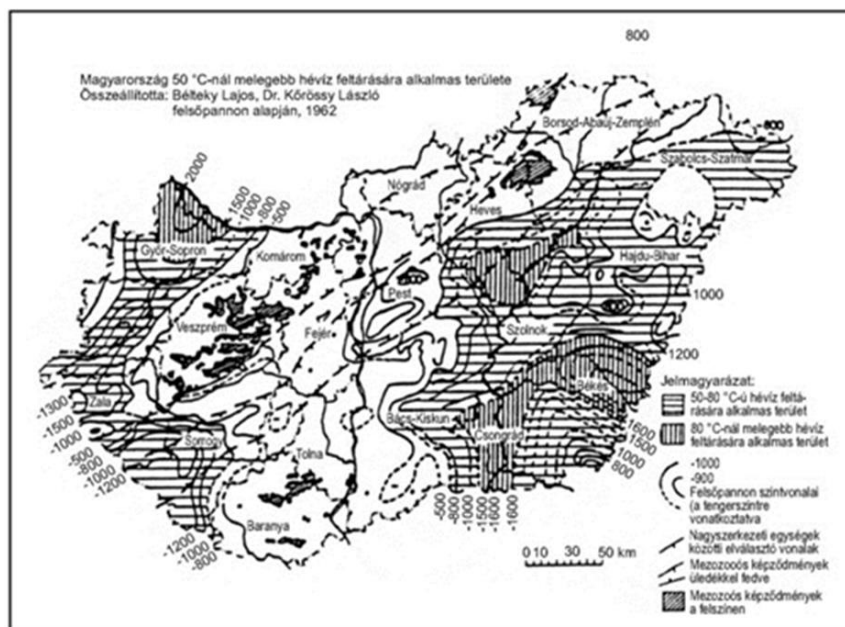
Az általunk vizsgált térség északi részén, Svábfalu környékén a természetes növényzetet a bükkösök, tölgyesek, a völgyaljakban pedig a gyertyános, égeres lütek. Jellemzőek a települések, zártkertek (magyarázni, miaz, külterülettel együtt) környékén a gyümölcsösök. Az antorogén beavatkozások csökkenésével a völgyalji kaszálók, nem állnak kezelés alatt és több helyen beerdősültek. A térségben a táj eróziós-deráziós völgyekkel erősen tagolt, ahol több helyen a periglaciális vályogra homok települt, ez Svábfalutól északra fordul elő. „A legjellemzőbb talaj az agyagbemosódásos erdőtalaj, amelynek a mechanikai összetétele a talajképző közettől függően a vályogtól a homokig változik”(Dövényi, 2010 p. 412).

Az alábbi ábrából már megállapítható, hogy a társég magas geotermikus grádienssel rendelkezik⁵. Több esetben 50-60%-kal haladja meg a Földön lévő átlag adatokat.

1. ábra. Geotermikus gradiens a pannóniai képződmények fekéjéig

(Forrás: <http://www.mfk.unideb.hu/userdir/juhasz/kornyezettechnika/Geo-hoszivattyu.pdf>)

2. ábra. Magyarország 50 °C-nál melegebb héviz feltárásának területei

(Forrás: <http://www.tankonyvtar.hu/konyvek/kornyezettechnika/kornyezettechnika-1-8-081029>)

⁵ A geotermikus gradiens, a földmelegségi mélységi fokozat. A Föld belseje felé haladva területenként változó mértékben a hőmérséklet 10-100 méterenként emelkedik 1 C-kal, a kontinentális átlag 33m/C.

Feladat

- 4.) Értékelje a fejezet tartalma alapján a régió, a megye megújuló energiaerőforrásait, 30 sor terjedelemben.
- 5.) Keressen fejlesztési forrásokat a megújuló energiaforrások hasznosításra
- 6.) Ismertessen 10 percben egy már megvalósult megújuló energiaforrásokon alapuló fejlesztést (geotermális, szél, biomassza, stb.).

Megoldás

1.) Feladat

A térség megújuló megújuló energiaerőforráspotenciálja elsősorban a geotermális energiában, a vízi energiában, illetve a bioenergiában hordoz lehetőségeket. A földrajzi fekvés sajátosságaiból adódóan ez első említésre méltó lehetőséget a Mura adja, amely hazánk legsebesebb folyóvizei közé tartozik. Az Alpokban és annak előterében található a vízgyűjtője, amelynek eredményeként több csapadék maximum is befolyásolja a folyó vízjárását. Ennek a legkedvezőbb hatása, hogy a folyón nem csak őszi és tavaszi vízállás maximumok vannak, hanem a kora nyári időben is biztosított az átlagosnál magasabb vízállás. Ez lehetővé teszi nagy valószínűséggel a folyó energiájának folyamatos és rentábilis kiaknázását. Ezt elsősorban a határ közelsége (államhatáron fut) több esetben jelentősen megnehezíti, de ez a későbbiekben jelentősen változni fog.

A térség megújuló energiaforrásai közül a geotermális energia hordozza a legjelentősebb lehetőségeket, annak ellenére, hogy jelentős beruházást, investíciót igényel. A geotermikus gradiense a térségnek még a kárpát-medencei viszonyok között is kiemelkedő, egyedül csak az alföldön kedvezőbbek a feltételek. A második ábrán jól látszik, hogy az ötven foknál melegebb hévizek elérési mélysége néhány helyen 500 méter körül van. Ez jelentős mértékben csökkenti a szükséges investíció mértékét. Különösen a felső-pannon rétegekben gyakori az előfordulása. A környezetvédelmi feltételek teljesítése azonban több esetben nehézkes, vagy lehetetlen. A felhasznált termálvíz/hévíz kötelező visszasajtolása a pannon-rétegekbe 100 %-osan nem megoldható.

2.) Feladat

Módszertan, ajánlott weblapok

A www.pafi.hu weblapot használja kiinduló pontnak, illetve a www.vati.hu weblapot.

Feltárt pályázati lehetőségek az egyes naptári években változhatnak, a példa csak mintául szolgál.

Talált kiírások:

<http://www.megujuloenergiapalyazat.hu/onkormanyzati-palyazatok/epuletenergetikai-fejlesztések-es-kozvilagítás-energiatakarékos-atalakítása-keop5-5-0-a/15288/>

<http://www.megujuloenergiapalyazat.hu/onkormanyzati-palyazatok/megujulo-energia-alapu-villamos-es-kapcsolt-ho-es-villamos-energia-termeles-keop-4-1-0-c/15286/>

www.megujuloenergiapalyazat.hu/onkormanyzati-palyazatok/helyi-ho-hutesi-es-villamos-energia-igeny-kielegitese-megujuloenergiaval-keop-4-1-0-a/15282/

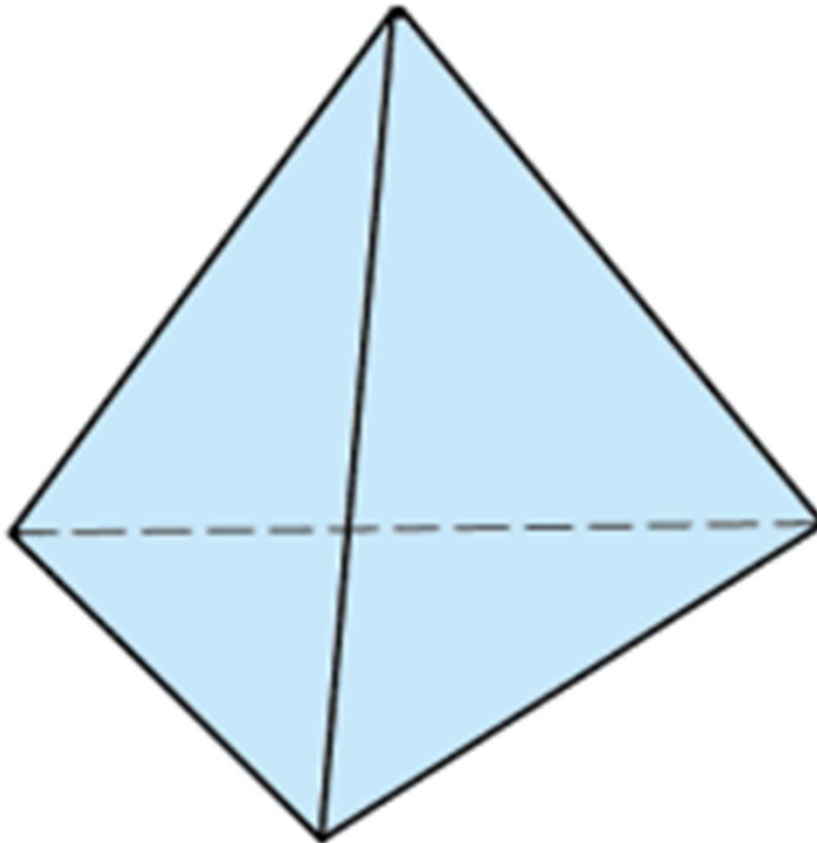
<http://www.nfu.hu/content/57>

<http://www.hu-hr-ipa.com/hu/proritasok>

2. Társadalmi-gazdasági alapok

Az elméleti tudás hasznosítása és alkalmazása miatt három minta településen szemléltetve fogjuk bemutatni, illetve a hallgatókkal gyakoroltatni az elméleti jegyzetből elsajátított ismereteket. A három minta településünk a horvát-magyar szlovén határ háromszöghöz közel elhelyezkedő Letenye, Határfalu és Svábfalu lesz.

Ahhoz, hogy a későbbiekben a hallgatók megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek lényeges, hogy az elméleti ismereteiket gyakorolni tudják. A három település a Délnyugat régióban Határ megyében helyezkedik el. Mindegyikük sajátos jellemzőkkel bír. A településfejlesztés szempontjait nem csupán gazdasági oldalról fogjuk megközelíteni, hanem társadalmi (szociálgeográfiai, szociológia), gazdasági, műszaki és nem utolsó sorban a természeti erőforrások összefüggésrendszerében. A négy szervesen kapcsolódik egymáshoz, ha ezeket egy tetraéder lapjainak vennénk, akkor azt tapasztalnánk, hogy bármelyik lap (tényező) változása maga után vonja a másik három változását is. Tehát a település nem más, mint egy dinamikusan változó egész. A minta települések fejlesztési kihívásait bemutató példák ezt fogják illusztrálni.

3. ábra. Tetraéder

Tóth J. 1981.

3. Mikro térségi, térszerkezeti alapösszefüggések

Határ megye a területe mintegy 3 784 km², lakossága 310 000 fő, ami a hazai népesség 3%-a. A Trianon előtti Határ vármegye jelentős területekkel rendelkezett a mai Szlovénia és Horvátország területén, az alsólendvai, čakoveci (Csáktornya), és a prelogi (Perlak) járás tartozott hozzá és a nagykanizsai járásban a Mura torkolatánál fekvő Légrad. Ezek a területek Magyarország részét képezték, és jelentős magyar nemzetiségű népességgel is rendelkeztek. 1891-ben a megye lakosság 73%-a magyar volt. 1920-ban „Az államhatár-változások következtében lényegileg megváltozott az ország település struktúrája” (Hajdú, 1996 p. 149.) és térszerkezete. E változások jelentős mértékben érintették Zala társadalmi-gazdasági helyzetét is. Az új magyar állam perifériájára került, a délnyugati határa egyben államhatár is lett. Ez a két világháború között csekély akadályt jelentett a kétoldalú kapcsolatok szempontjából, az államszocializmus idején viszont az elmérgesedett államközi viszony miatt a megyei kapcsolatok is stagnáltak. Csak a szocializmus utolsó harmadában éledt újra az egymás iránt való érdeklődés. Az 1990-es évek végén indult el újból a megyei és mikroregionális kapcsolatok élénkülése.

A tradicionális magyar közlekedési tengelyek a nyugat-kelet, északnyugat-délkelet, valamint az északnyugat-délnyugat irányt követik. Az általam vizsgált terület szempontjából a jelenlegi magyar szakirodalom az „Adria-folyosót” mint kommunikációs-közlekedési tengelyt tartja legfontosabbnak (Pap, 2005). A tenger felé az V/B korridor Rijeka és Velence irányában szinte teljesen kiépült, néhány felépítmény befejezése várat még magára. A térség szempontjából a legfontosabb, hogy az M7-es autópálya elérte a horvát határt, akárcsak az M70-es a szlovént. Egy jelentős vasútfejlesztésre is sor került, megépült Magyarország első vasúti kapcsolata Szlovénia felé, amely éppen a megyeszékhelyet, Zalaegerszeget kapcsolta be a nemzetközi vérkeringésbe. Nem szabad megfeledkeznünk még a Rajka és Rédcics között húzódó „Borostyánkő-út” korridorról sem, amely nagy közúti forgalommal terheli Lentit és környékét Bécs felől Szlovénia és az Adria irányába.

A térszerkezet és a közlekedési rendszer változásainak hatására egy multikulturális (háromnyelvű), periférián elhelyezkedő terület került vissza a társadalmi-gazdasági vérkeringésbe, amelynek a perifériális jellege jelentősen mérséklődött. Az egykori Jugoszláviában a Muraköz, hazánkban a Mura mente az államszocialista időszakban a tőkeelvonás színtere volt, az ebből fakadó lemaradását a 1990-es években pedig nem tudta érdemben csökkenteni.

Napjainkban a határ Szlovénia felé teljesen átjárható, a vonalas infrastruktúra kiépült, Horvátország felé Letenyén át szintén autópálya- összeköttetésünk van. Ez hátrányosan érintette a közvetlen határ menti területeket, mert a régi közúti határátkelő helyet csak időlegesen nyitották meg. Több esetben kerülőre kényszerítették ezzel a környék lakosságát. Jelenleg mindkét átkelő üzemel.

A régióépítés gyakorlatilag egy Lenti központú, projektorientált stratégiával indult. Az integrált gazdaságfejlesztés elősegítése céljából született a komplex gazdaságfejlesztési terv a 2003-as Horvát-Magyar Kísérleti Kisprojekt Alap keretében. Az együttműködés keretében 2003. szeptember 26-án Lenti együttműködési szándéknyilatkozatot írt alá az ausztriai Bad Radkersburggal, a szlovén Lendavával (Lendva) és a horvát Mursko Središčével

(Muraszerdahely) a Mura menti régió fejlesztését illetően. A horvátországi partnerek között kiemelkedő a non-profit „REDEA”, amely Međimurska (Muraköz) megye regionális fejlesztési ügynöksége, jelenleg a megye az egyik résztulajdonosa szervezetnek. A szándéknyilatkozatot aláírók az együttműködés következő területeit jelölték ki:

- hagyományok felkutatása
- nyelvtanulás, nyelvoktatás
- közös rendezvények szervezése
- önkormányzatok, civil szerveződések közötti együttműködés erősítése

Gazdasági élet:

- hazai és nemzetközi kapcsolatok fejlesztése
- turizmusfejlesztés
- rendezvények, vásárok szervezése
- EU-pályázati lehetőségek keresése

A Stratégia Terv kiemelt fejlesztési elemeinek tükrében pár gondolat a horvát-magyar, Lenti-Mursko Središće (Muraszerdahely) kapcsolatok fejlesztési elképzeléseiről. Az együttműködő felek a következő három fő prioritást nevezték meg:

- Iparfejlesztés és logisztikai központ létrehozása
- Turizmusfejlesztés
- Muránia expocenter

A három fejlesztési pont mindegyike tartalmaz fejlődési lehetőségeket, amelyek elsősorban a már említett infrastrukturális fejlesztéseknek köszönhetőek. A város perifériális jellege jelentősen csökkent, elérhetősége pedig számottevően javult. Emellett az általános gazdasági tényezők és a település korlátozott központjellege is jelentősen segíti a turizmus fejlesztését és a megcélzott vásárközpont funkció kialakítását.

A határon átnyúló kapcsolatok tekintetében már sikeres projekt is született, bár csak szlovén-magyar relációban. A már megvalósult „MURÁNIA” Multikultúra projekt leírásából láthatjuk, hogy a legfontosabb prioritás a turizmusfejlesztés: „A határ menti térségek idegenforgalmi övezetének létrehozása a közös innovatív idegenforgalmi termékek fejlesztésére, integrált idegenforgalmi termékek hálózatának kiépítése a közös promóció és értékesítés érdekében. A térség felismerhetőségének fokozása a határ menti térségek közös "MURÁNIA" Idegenforgalmi Övezetének kialakításával”.

Jelenleg Lendva, Letenye és Lenti tagjai az együttműködésnek. A 2007-2013-as költségvetési ciklusban rendelkezésre álló IPA-forrásokból már horvát területek is bevonhatók az együttműködésbe, az „eurégióban” erre meg is van a szándék Mursko Središćét illetően is. Így gyakorlatilag a Prekmurje területeken létrejövő egyesülésről lenne szó, amely napjainkban egyre erősebb társadalmi-gazdasági kohézióval rendelkezik. Lenti, Lendva és Mursko Središće (Muraszerdahely) társadalmi-gazdasági kapcsolatainak elmélyítésében mutatkozik a legtöbb lehetőség az egymáshoz való közelségük miatt. A határ menti területekhez hasonlóan ez a térség is mindhárom országban perifériális helyzetben van. Mindegyik város tulajdonképpen csak egy-egy mikrotérség központja, korlátozott központi funkciókkal.

Mindezt nehezíti, hogy mindhárom település közlekedési helyzetét illetően „zsák” jegyeket mutat. Lenti tekintetében ez egy a semmibe vezető vasútvonal formájában testesül meg, míg Lendva a Mursko Središće felől érkező vasút végpontja. A közúti közlekedés paradox képet mutat, a térség úthálózatának alulfejlettsége ellenére kénytelen az Ausztriából a

tenger felé irányuló tranzitforgalom jelentős részét lebonyolítani. Az eurorégió fejlesztésének szempontjából elengedhetetlen a közlekedési szerkezet átstrukturálása, a tranzitforgalom csökkentésével, valamint a korszerű vasúti kapcsolat helyreállításával. Ennél a pontnál értünk el oda, hogy átgondoljuk érdemes az együttműködést további, akár az arculat átalakítását is elfogadva bővíteni.

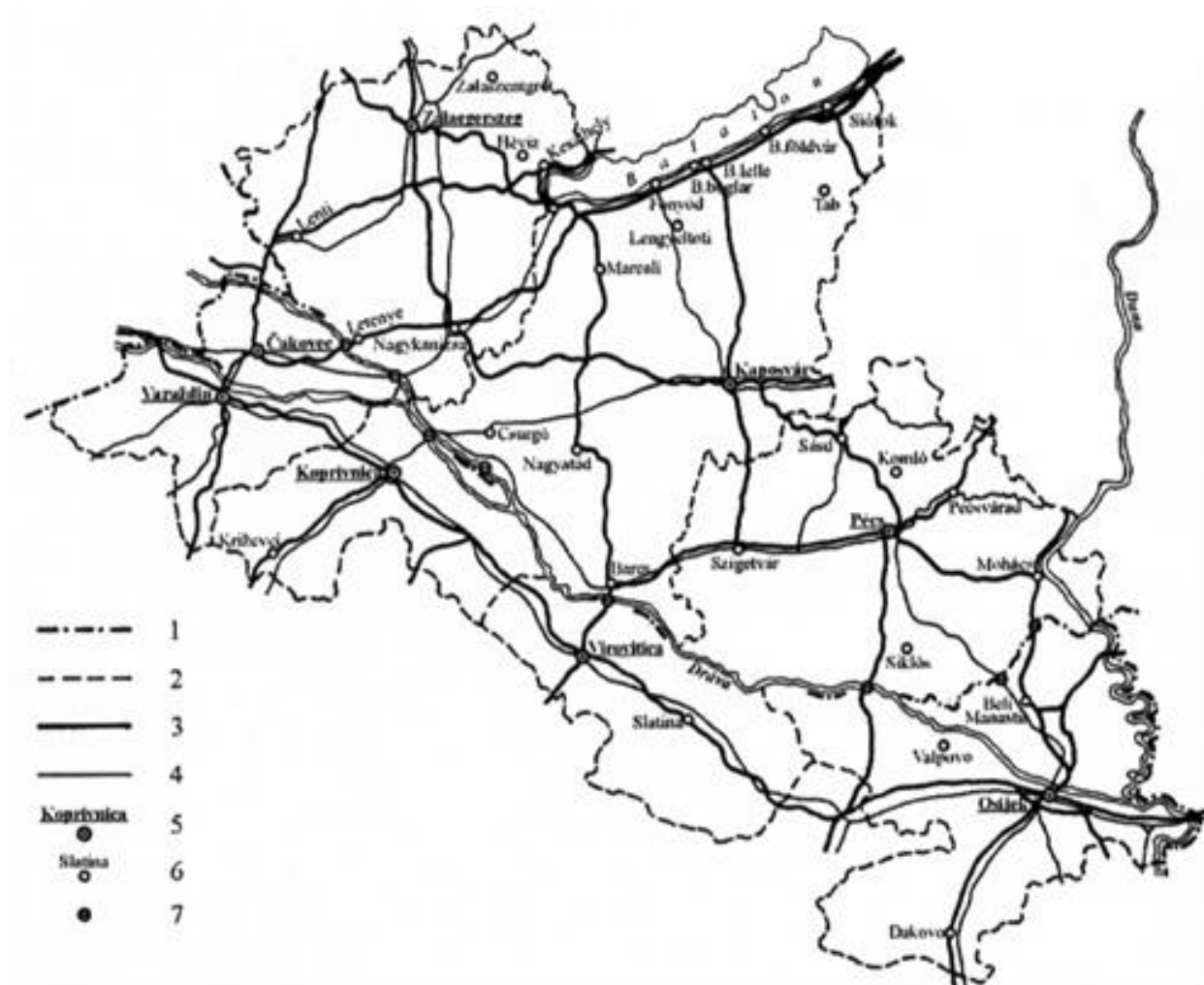
A kohézió elősegítéséhez szükséges beruházások túlmutatnak a fent említett kisvárosok „erején”. Érdemes lenne egy „szektorális” együttműködést Čakoveccal (Csáktornya), Koprivnicával (Kapronca), Varaždinnal (Varasd), Nagykanizsával és Zalaegerszeggel létrehozni. Ezt jól előkészített lépésekkel lehetne csak megvalósítani. A komparatív előnyök kihasználásával kiépített együttműködésben a „Muránia” megőrizhetné a „Lét Harmóniája” hangulatot, emellett a szükséges közlekedésfejlesztésekkel kapcsolatos elképzeléseit jobban érvényesíthetné országos szinten. Lenti és környékének közötti teherforgalma jelentősen csökkenthető a Zalaszegezszeg-Lenti-Lendava (Lendva)-Čakovec (Csáktornya) gyorsforgalmi kapcsolat kiépítésével. Elgondolkodtató, hogy egy ilyen beruházás után milyen létjogosultságot kapna egy Nagykanizsa-Čakovec (Csáktornya) - Mursko Središće (Muraszerdahely) – Lendava (Lendva) Lenti – Zalaegerszeg – Nagykanizsa körön közlekedő „eurorégiós” vonat, amely a burgenlandi területeket is közelebb hozhatná.

A „Muránia Eurorégió” helyzete eltér Barcsétól. A hármas határ esetében egy több kisvárosra épülő kezdeményezésről van szó, nem pedig egy várospáros, illetve közvetlen a határon fekvő város lehetőségeiről. A térség közlekedési infrastruktúrája folyamatosan fejlődik és a schengeni övezet kiterjesztésével, illetve kétoldali átkelést segítő átkelők szaporításával (Letenye a régi 7-es főúton) a régió jelentős esélyeket teremt, hogy az egykori történelmi Zala vármegye horvát-szlovén-magyar határterületein megszűnjenek a határok által teremtett negatív következmények. Gyakorlatilag egy multikulturális, periférián elhelyezkedő terület került vissza a társadalmi-gazdasági vérkeringés fő áramába. Perifériális jellegek még tapasztalhatók, hiszen mind a horvát-szlovén Muraköz, mind a magyar Mura mente az államszocialista időszakban a tőkeelvonás színtere volt, a 1990-es években pedig a lemaradásához képest kevés plusz beruházáshoz jutott. Az ezredforduló után a helyi kulturális és gazdasági elit egyre erősebb lobbival tevékenységének köszönhetően elindultak a fejlődési folyamatok.

Megállapítható, hogy a Dráva elválasztó jellege, és az elmúlt államszocialista időszaknak a határ mentét fejlesztési szempontból alul preferáló regionális politikája ellenére megvannak a lehetőségei az alulról építkező kapcsolatok kialakulásának. Barcs és Lenti jó példával szolgálhat, hogy apró lépésekkel, a pályázati források felhasználásával és az állami regionális politika prioritásaihoz igazodva miképp lehet az eddigi hátrányokat előnyökké konvertálni. Ebben jelentős szerep jut mindkét esetben az önkormányzat és a helyi gazdasági elit éleslátásának is. A horvát-magyar határon átnyúló kapcsolatok vizsgálatánál, fontos közvetlenül a határ mellett elhelyezkedő térség azon sajátosságait (társadalmi és infrastrukturális jellemzők), negatívumait és pozitívumait kiemelni, amelyek befolyásolják a kooperáció minőségét. Ezek mai helyzete történelmi okokkal magyarázható, tehát az elmúlt pár évtized eseményeinek felvázolása szükséges a mai állapotok megértéséhez.

Az eddigi gondolatok alapján jelen fejezet első alfejezetében bemutatom az együttműködés történeti előzményeit (1945-től az 1990-es évek végéig), míg a második

alfejezetben azokat a tényezőket elemzem, melyek véleményem szerint napjainkban befolyásolják a határokon átnyúló kapcsolatokat (4. ábra).

4. ábra. A magyar-horvát államhatár menti együttműködés főbb akcióterülete

Jelmagyarázat: 1. államhatár, 2. megyehatár, 3. főútvonal, 4. mellékútvonal, 5. megyeszékhely, 6. kisváros, 7. határátkelőhely

Forrás: HAJDÚ Z. 1998.

Feladatok:

- 3.) Értékelj a tanultak és a két a TEiR rendszer segítségével készült melléklet alapján Tótszerdahely és Szepetnek fekvését, helyi és helyzeti energiáit 30-50 sor terjedelemben. Készítsen mellé egy legalább 10 oldalas power pointos előadást is.
- 4.) Dolgozza fel a Tóth J 1981: A településhálózat és környezet kölcsönhatásának néhány elméleti és gyakorlati kérdése című tanulmány 266-271 oldal közötti részét, és készítsen ötven soros kivonatot belőle hangsúlyt fektetve a település a és a környezetének kölcsönhatására.

Megoldások

1.) Feladat

Az eltérő kistáji hovatarozás eltérő földrajzi, ennek megfelelően eltérő gazdasági adottságokkal párosul. Az Egerszeg-Letenyei dombsághoz tartozó Svábfalu területén és környékén nagyobb kiterjedésű az erdő, relatíve kedvezőtlenebb mezőgazdasági lehetőségekkel. A Mura bal parti síkhoz tartozó Határfalu a jobb művelhetőségből fakadóan dominál a szántó és a gyepművelés, kevés az erdő.

A térség jelentős természeti erőforrásának számít a mélyebb rétegekben található víz. Az 1950-es években kőolajkutatás közben Eszteregnye külterületén kb. 2000 m mélységben hévizet találtak. A feltörő víz 94–95°C-os, jód és bróm tartalma kiemelkedően magas (53 mg/l jód, 67 mg/l bróm). Európa legjódosabb hévizeként tartják nyilván. De lefojtott melegvízi kutak találhatóak Petriventén, Tótszentmártonban is. Részletes vizsgálatokkal kimutatták, hogy gyógyászati célokra is hasznosítható. A kutat lefojtották.

A két település a Nyugat-dunántúli régióban, azon belül Határ megye délnyugati részén, a megye- és az államhatár mellett fekszik. Ma Határ megye, mint a Nyugat-dunántúli régió egyik megyéje, dinamikus területnek számít. Ennek a dinamikusan fejlődő régiójának a déli részén, Horvátországgal határos területén fekszik a fent nevezett kistérség.

Az országhatár mentén található települések, egyetlen állandóan működő határátkelőhelye Letenye, Horvátország irányába, akárcsak a vasúti határátkelőhely Murakeresztúr. Alkalmanként ideiglenes határátkelő megnyitására is sor kerül a Mura folyón keresztül, a folyó mellett fekvő Molnáriban. A kistérség települései a legközelebbi városi jogállású települések. Nagykanizsa és Letenye.

A két város vonzása a kereskedelmi, szolgáltatási, oktatási és hatósági kapcsolatokban egyaránt jelentkezik. Nagykanizsa hatása - nagyvárosi funkciói miatt - erőteljesebb. Svábfalu Nagykanizsa agglomerizációjának belső gyűrűjébe tartozik, míg Határfalu a külsőbe. A települések közlekedés-földrajzi helyzete kedvező, az M7-es autópálya és a 7-es útvonal biztosítja mindkettő számára az országos és a nemzetközi közlekedés hálózatba való csatlakozást. Az autópálya elérhetősége 10 perces időintervallumon belül van. Mind két település számára a Budapest-Nagykanizsa-Murakeresztúr-Gyékényes vasútvonal a legfontosabb, amely a főváros és Zágráb, valamint Rijeka, Velence felé biztosítja a tengerre való kijutást. Tótszerdahely elsősorban a közeli Murakeresztúri vasútállomást használja, míg Szepetnek a Nagykanizsait, amely mind két település számára biztosítja a régióközponttal való kapcsolatokat.

2.) Feladat

A település fogalmának a leggyakrabban idézett formája Prof. Dr. Tóth Józseftől származik, aki 1981-ben publikálta ez irányú megközelítését, amely a tetraéder-modellként vonult be a tudományos köztudatba. A település egymással dinamikus kölcsönhatásban lévő tényezők összességének tartja, amelyek az alábbiak:

- természeti (környezeti),
- társadalmi,

- gazdasági,
- infrastrukturális (műszaki)

Ezeket egy tetraéder (egyenlő oldalú háromszögekből álló test) szemlélteti, amelynek élei mentén minden szféra kölcsönhatásban áll a másikkal. „A modell hangsúlyozza a településfejlődés ideális esetben harmonikus jellegét, vagyis, hogy egyik szféra sem terjeszkedhet túl a másik három rovására, valamint a dinamizmust, vagyis, hogy az egyik szférában bekövetkező változás szükségképpen változásokat generál a másik háromban is. A definícióból általában a tetraéder ragad meg a fejekben, pedig a legnagyobb értékei talán nem is ebben, hanem a rendszerszemléletben rejlenek. Azon lehet vitatkozni, hogy miért pont négy, és miért éppen e négy szféra alkotja a települést, a lényeg, hogy a település rendszer, amelynek alrendszerei vannak, és ezek folyamatos, intenzív kölcsönhatásán keresztül fejlődik” (<http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch03s02.html> Letöltés ideje: 2012.10.01).

Egy másik megközelítést is találunk Tóth Józsefné települések fogalmának használatával kapcsolatban. Eszerint, nem csak a település, hanem a földrajzi tér egésze értelmezhető a fent említett négy szféra kölcsönhatásán alapuló rendszereként. az az tetraéderként. A települést pedig a földrajzi térben található jelenségek sűrűsödési pontja. Ez a meghatározás új szemszögből közelítette meg a problémát. a korábbi megfogalmazásokhoz képest, amelyek települést egy elkülönült egységként kezelték. „A megfogalmazás szerint viszont a lényeg oda került, hogy a települések és a közöttük elterülő földrajzi tér lényegében ugyanaz, a különbség csupán annyi, hogy minden jelenség sokkal nagyobb valószínűséggel fordul elő a településeken belül, mint azon kívül. Ebben a megközelítésben a település határai bizonytalanok, sávszerűek, nem jelölhetők ki egyértelműen egy vonallal. A lényeg itt a települések beolvadása, beépülése a földrajzi térbe. Hozzá tartozik ehhez a meghatározáshoz, hogy Tóth József a települést a földrajzi tér elemi, spontán szerveződési szintjének tartja (további ilyen szintek a vonzáskörzet, a régió, valamint az ország). Ebben a megközelítésben a települések léte a földrajzi tér természetéből fakadó szükségszerűség, jellegüket pedig a már említett kölcsönhatások határozzák meg” (<http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch03s02.html> Letöltés ideje: 2012.11.01).

Tóth József által összefoglalva a „település a tér antropogén elemeinek sűrűsödése révén körülírható rendszer, amely azon túl, hogy lakóhelyet biztosít egy embercsoportnak, legalább egy további jellegzetes térfunkcióval is rendelkezik”. Ebből a szempontból egy sátor, vagy hajlék, továbbá egy ingatlanok, amelyek más lakófunkciókat töltenek be, semmi esetben sem tekinthetők településnek. „A sűrűsödés meglehetősen relatív fogalom: nem okoz nehézséget ezen az alapon elhatárolni a hazánkban megszokott, kompakt településeket, de nehézségeket okozhat, ha a település sokkal kevésbé zárt: számos példát találunk erre például alpesi jellegű falvakban (Ausztria, Szlovénia), vagy a Balkán egyes államaiban (Bosznia-Hercegovina), ahol az átmenet településen belüli és azon kívüli tér között sokkal elnyújtottabb.” (<http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch03s02.html> Letöltés ideje: 2012.11.01.).

4. A történeti örökség, térszerkezeti átalakulásának előtörténete Határfalu és Svábfalu vonatkozásában (1945-től az 1990-es évek végéig)

A második világháborút követő rövid demokratikus időszak kevésnek bizonyult ahhoz, hogy intenzívvé váljon a határon átnyúló együttműködés a két állam között. 1949-től fogva a politikai kapcsolatok megromlottak, a 621 km hosszú jugoszláv - magyar határ átjárhatósága szinte teljesen megszűnt, a nyílt katonai és politikai szembenállás területe lett. 1951 nyarán erődítési munkálatok indultak, egy 430 km hosszú védőövezetet alakítottak ki, amelyet aknamezőkkel, drótkerítésekkel és betonerődítményekkel erősítettek meg (Hajdú, 2008). Ennek következtében a korábban tervezett szocialista nehézipari fejlesztésekből semmi sem valósult meg a határ menti övezetekben.

Az 1950-es évek végétől enyhülés következett be a szocialista blokk országai és a „különutas” Jugoszlávia között, megkezdődött a nyitás Nyugat-Európa felé is. Ez a nyugat felé való nyitás déli szomszédunkat köztes országgént kapcsolta hazánk export-import rendszerébe: sok, közvetlenül nem importálható termék, elsősorban kiskereskedelmi, fogyasztási cikk, a jugoszláv magánimporton keresztül került hazánkba (Golobics, 2001).

A hatvanas évek közepétől tehát újból megélnék a határon átnyúló kapcsolatok. Ezeknek két fajtáját különböztethetjük meg a két ország viszonylatában, a helyben és központilag szerveződőket. Az együttműködés fejlesztésére több központilag szervezett tényfeltáró és javaslattevő kurzusra is sor került.

A komplex javaslattevő munka irányítására alakult meg 1969-ben a Magyar-Jugoszláv Urbanisztikai és Területrendezési Állandó Albizottság, amelynek feladata a magyar-jugoszláv határszakasz vizsgálata, fejlesztési koncepcióinak kidolgozása és összehangolása volt. Az albizottság által javasolt feladatok közé tartozott az Őrség-Lendvai dombság üdülő-idegenforgalmi célzatú regionális fejlesztési tervének kidolgozása, közösen a szlovén Környezetvédelmi és Területrendezési bizottsággal és a Ljubljanei Egyetem Földrajzi Intézetével. A Duna menti térség fejlesztési koncepciója, valamint a Dráván és a Murán létesülő vízierőművek hatástanulmányainak elkészítése pedig az Eszéki Urbanisztikai Intézettel kooperálva történt (Zala, 1988). A jugoszláv-magyar határszakasz fejlesztésének egyik legfontosabb problémája már a szocializmus időszakában is a Dráva és a Mura közös környezetbarát hasznosítása volt. 1978-ban egy államközi egyezmény keretében tettek ajánlásokat e problémák megoldására. Az intézményesült államközi tervezés létrejöttét megelőzően is születtek már konkrét, tárgyasult intézkedések, mint például 1960 áprilisában a gyékényesi vasúti híd átadása.

Az 1960-as években normalizálódni kezdődő jugoszláv-magyar viszony volt az, amely lehetővé tette az alulról építkező, határon átnyúló kapcsolatok kibontakozását is. A 1970-es években megindult a határ menti megyék és városok közötti hivatalos kapcsolatok kiépítése, ezek Jugoszlávia föderatív jellegéből adódóan a közös határ egyes szakaszain különböző minőségűek voltak. A horvát-magyar részen a város köziek domináltak, ilyen volt Eszék és Pécs testvérvárosi kapcsolatainak lefektetése 1973-ban, amely napjainkban is funkcionál (Reményi, 2009).

Fokozatosan felértékelődött a mezőgazdasági kooperáció is, a Mohács környéki termelősövetkezetek a beli manastiri (Pélmonostor), bellyei, és županijai cukorgyárakkal hoztak létre nemzetközi cukoripari vertikumot. Az együttműködés a komparatív előnyökön alapult. A magyar nagyüzemek terméshozamuk alapján felülmúlták a jugoszlávokat, a szomszédos német technológiával felszerelt cukorgyárak pedig cukorkihozatalban bizonyultak eredményesebbnek a magyar feldolgozóknál. Ezek azonban a szocialista gazdaságszervezésen alapultak: nem a vállalatok létesítettek közvetlen kapcsolatot magyar termelősövetkezetekkel, hanem az államközi szerződésekben szabályozott keretek között folyt az együttműködés (Gulyás, 2005; Gulyás, 2006.).

Az 1960-as évektől megindult kétirányú bevásárlóturizmus, amely néhány településen gyógyturizmussá fejlődött. Magyarországon Nagykanizsa, Nagyatád, Kaposvár, Pécs, Horvátországban Čakovec (Csáktornya), Koprivnica (Kapronca), Virovitica (Verőce), Osijek (Eszék) képezte a vásárlók célponttelepüléseit. Az egyes évtizedek kereskedelmi turizmusa mindkét oldalon különböző termékkosarakkal jellemezhető. A magyar állampolgárok számára Jugoszlávia volt a kapu a Nyugat felé, ahol számos, a szocialista táborban nem elérhető, vagy tiltott szolgáltatáshoz juthattak hozzá. A nyolcvanas években, az infláció, és a gazdasági instabilitás miatt a jugoszláv állampolgárok, főleg a vajdaságiak, a magyar bankokban helyezték el megtakarításaikat. Az 1990-es években ezek a betétek is segítették a hazánkban megalapított szerb és horvát vállalkozások létesítését és működését.

Az 1970-es és az 1980-as évek gazdasági kapcsolatait élénkítették az újonnan megnyíló határátkelőhelyek. Korábban csak Letenyénél lehetett közúton átlépni a határt, majd megjelent az udvari, drávaszabolcsi, barcsi és berzencei átlépési lehetőség is, amelyek a korábban az egy-egy átkelőre koncentrált kapcsolatot, illetve a fejlődést bénító kapcsolati hiányt szüntették meg. Udvar a Duna tengelyében megteremtette a Budapest-Letenye-Rijeka (Fiume) tengely gyenge ellensúlyát, Drávaszabolcs hatalmas lökést adott a pécsi és a harkányi bevásárlóturizmusnak. A barcsi átkelőhely megnyitása pedig új fejlődési lehetőségeket kínált a város számára, amelyeket a település azóta sem tudott maradéktalanul kihasználni.

A délszláv háború kitörése előtt egy spontán szerveződött magánkereskedelmen alapuló kishatár menti forgalom jellemezte a két ország határ menti együttműködését, amelyek mellett az államilag szervezett sajátosságok is megjelentek elsősorban a mezőgazdasági együttműködés formájában. A mai tapasztalataink alapján úgy ítéltük meg a kapcsolatokat, mint az önszerveződés első jeleit, amelyek azonban hatékonyságukat tekintve messze elmaradtak a nyugat-európai gyakorlattól. Feltételezhető, hogy amennyiben Jugoszlávia elindult volna a demokratikus fejlődés útján az 1990-es években, úgy az Ausztriával való együttműködéshez hasonló eredmények születtek volna (Golobics, 2001).

1992-ben a horvát függetlenség kikiáltását követő honvédő háború kirobbanásakor a magyar állami- és önkormányzati vezetők, valamint a gazdasági szféra szereplői egy teljesen új helyzettel találták magukat szembe. A déli határ mentén hadműveletek, háborús cselekmények folytak, amelyeket gyakran határsértések kísérték. A terület lakosságának, településeinek, önkormányzatainak a háború miatt egy új, az addigi 45 évben nem tapasztalt jelenségekkel kellett szembenézniük és azokat megoldaniuk. Ilyen volt a menekültek ezreinek befogadása, ellátása. A menekültválság különösen a kelet-szlavóniai harci események idején volt jelentős (Szentlászló (Laslovo), Kórógy (Korud), Vukovár, Vinkovci környéki harcok és ostromok). Magyarország minden fenntartás nélkül - etnikai és vallási hovatartozásuktól

függetlenül - fogadta és ellátta a hozzánk érkezőket, a legnagyobb áldozatot Nagyatád, Mohács, Kaposvár, Pécs, Harkány és Siklós vállalta.

A háború kibontakozásával „a korábbi intézményesült együttműködési formák megszűntek, a két ország gazdasági kapcsolatai gyakorlatilag a magánkereskedelemben megvalósult áruforgalomra korlátozódtak” (Golobics, 2001. p. 142.), amely a tömeges bevásárlóturizmusban nyilvánult meg. A hazánkba érkező horvátok főbb céltelepülései Nagykanizsa, Letenye, Nagyatád, Barcs, Csurgó, Berzence, Sellye, Siklós és Mohács voltak, ahol a horvát szó mindennapos volt, a határátkelőhelyeken a forgalom szinte egyirányúvá vált. A legális kapcsolatok túlnyomó részét felváltotta az illegális kereskedelem és csempészet.

A béke helyreállta után, újra kellett indítani az egykor működő, a háború miatt felbomló kapcsolatokat, szinte a nulláról kellett felépíteni mindent. Emellett Horvátországban és Magyarországon is csak ezzel egy időben kezdődött el a piacgazdaság kiépítése. Ez jelentős nehézségekkel járt, amelyet még súlyosbított is, hogy déli szomszédunk területének közel az egyharmada megszállás alatt volt, a határ menti Szlavónia jelentős része pedig gazdasági vérkeringéstől elzárt hadműveleti terület lett. A határon átnyúló kapcsolatok fejlesztésének a megalapozását a Pécs-Baranyai Kereskedelmi- és Iparkamara vállalta fel. 1998-tól érzékelhetővé vált a magyar szándék a kapcsolatok elmélyítésében, a háború utáni újjáépítésben való részvétel tekintetében. A vizsgált időszakban hazánk gazdasági kapcsolatai Horvátországgal csak lassan fejlődtek. Ennek okai a gazdasági szereplők túlzott távolságtartásával, óvatosságával magyarázhatók, főként a magyar oldalon. Hazánk rendszerváltás utáni helyzete ellenére minden tőle telhetőt megtett a határon átnyúló kapcsolatok fejlesztése érdekében. 1998-tól a Baranya-háromszög felszabadulásával, a horvát területi integritás helyreállításával új fejezet kezdődött a két ország kapcsolataiban. 2001-től fogva pedig a szabadkereskedelmi egyezmény segítette gazdasági kapcsolataink fejlődését.

5. A határokon átnyúló kapcsolatok és a helsinki korridorok viszonyrendszere

Horvátország számára az elsődleges turisztikai vonzerejét képező tenger mellék elérhetősége százszázalékos. Split-Zágráb-Letenye-Budapest-Bécs, illetve a Zágráb-Ljubljana-Trieszt autópálya biztosítja a kapcsolatot Európa magterületeivel. Emellett még jelentős szerepet tölt be a Száva mentén futó Zágráb-Belgrád autópálya is, amely Szerbia felé közvetetten Bosznia-Hercegovina szükségleteit is kielégíti.

Hazánk számára a Pannon-Balkán térség élvez prioritásokat, ezt erősítik a Kárpát-medence hagyományos közlekedési tengelyei, amelyek nyugat-kelet, északnyugat-délkelet, valamint az északnyugat-délnyugat irányt követik (8. ábra). Az általunk vizsgált terület szempontjából a jelenlegi magyar szakirodalom a következő kommunikációs tengelyeket tartja számon (Erdősi, 1996; Pap, 1999):

- a.) délnyugati „Adria”-folyosó
- b.) délkeleti „Pontus-Levante”
- c.) déli „szuezi”
- d.) délnyugati „szlavón”

A határ menti együttműködés szempontjából a délnyugati „Adria”-folyosót és a „szlavón” tengely jelentőségét érdemes megvizsgálni.

5. ábra. András kereszt

Forrás: TÓTH J. 2008.

Az V/B korridor, amely Szlovénia, Horvátország és Magyarország számára az elsődleges prioritások között szerepel, Rijeka és Velence irányában teljesen kiépült, az M7-es autópályán

a horvát, az M70-esen pedig a szlovén határ vált elérhetővé. Jelentős vasútfejlesztés is történt, megépült Magyarország Szlovénia felé való első vasúti kapcsolata. Azonban nem eldöntött még véglegesen, hogy a Koper, vagy a Rijeka (Fiume) felé való irány lesz az elsőrendű hazánk számára.

A V/C korridort, a „szlavón” tengelyt vizsgálva más kép tárul elénk. A Budapeستől Ploče-ig húzódó szakasz Bosznia-Hercegovina szempontjából elsőrendű vonal, Horvátország és Magyarország számára pedig csak másodrendű, mezoregionális szinten azonban mindenképpen elsőrendű. A Dél-dunántúli Régió, Kelet-Szlavónia és Tuzla Kanton számára elengedhetetlen a korridor teljes kiépítése, mert ez teszi lehetővé a komparatív gazdasági előnyeik minél szélesebb körű kiaknázását. Ismerve a Duna-Dráva-Száva Eurorégió társadalmi-gazdasági nehézségeit, ez az egyik legfontosabb kritériuma annak, hogy a térség elmozduljon jelenlegi állapotából. Az eddigi tapasztalataink szerint az etnikai, háborús feszültségek feloldásának egyik leghatásosabb módja az egykori háborús felek gazdasági együttműködésre készítése lehet (Lőrinczné Bencze E. 2011).

Magyarországon a legjobb az V/C korridor kiépítettségét tekintve, amely már elért Budapeستől a határig egy pécsi leágazással. A vasút Budapest-Dombóvár szakaszának korszerűsítésére is reális esély van az elkövetkezendő tíz évben, azonban a határ közeli vonalakra ez már nem igaz (Pécs-Villány-Magyarbóly, Szigetvár-Barcs-Gyékényes). A horvát fél jelenleg a magyar beruházásoktól teszi függővé a Horvátország területén futó szakasz teljes kiépítését.

Feladatok:

1.) Értékelje Határfalu és Svábfalu térkapcsolati lehetőségeit, azok átstrukturálódásának folyamatát az államszocializmustól napjainkig ötven sor terjedelemben. Készítsen egy legalább 10 oldalas power pointit!

A KGST gazdasági integráció létrejötte ellenére is egymástól elszigetelt államok alkották a térséget szögesdróttal elválasztva egymástól, és a „baráti” Szovjetuniótól is. A gazdasági fejlesztések perifériái voltak ezek a területek, amelyek nem, hogy beruházásban nem részesültek, de még a tőke elvonás színterei is lettek (GOLOBICS P. 1995).

A demokratikus államrend létrejöttével megnyíltak a lehetőségek a szomszédos államokkal való intenzív mikro-regionális kapcsolatok kiépítésére. Elhárultak az akadályok a Kárpát-medence társadalmi-gazdasági kapcsolatainak a kiépülése és a gazdasági vérkeringés újraindulása elől. A rendszerváltást követően az államközi kapcsolatokat negatívan befolyásolta a délszláv polgárháború. Franjo Tudman 1999-es halála után vált prioritássá Horvátország uniós csatlakozás és ezzel az EU társult tagjaival való kapcsolatok intenzifikálása.

Miként lehet egy olyan határszakaszon gyümölcsöző mélyreható együttműködést elérni, ahol mindkét oldal a rurális tér része és halmozott hátrányokkal rendelkezik?

A településközi (Határfalu, Svábfalu) együttműködés fejlesztésének alapja az, hogy meg kell keresni a közös, mind két oldalon létező problémákat. Ezek közös orvoslása, illetve a kevés innovációs és fejlesztési lehetőség tovább gondolása szolgálhat alapul a kapcsolatok fejlesztéséhez. Mivel mind két terület tökehiányos, ezért célszerű az uniótámogatási lehetőségeit (IPA) alapul venni a prioritások végig gondolásánál.

Lehetséges együttműködési pontok a társadalmi-gazdaság tér fejlesztésre:

- a.) az üzleti infrastruktúra fejlesztése (Közös információs többnyelvű, naprakész internetes portálok létrehozása, rendszeres tájékoztatók a befektetési környezetről)
- b.) export és importkoordinálás
- c.) közös hulladékhasznosítás
- d.) a közlekedési és információs hálózat koordinált fejlesztése (területfejlesztési tervek egyeztetése)
- e.) az egyes gazdasági területeken hiányzó humán erőforrás kapacitásának növelése
- f.) vállalkozói kézség fejlesztése, a szomszédos települések vállalkozói tapasztalatainak adoptálásával
- h.) civil szervezetek, állami intézmények tevékenységének összehangolása a gazdasági-szociális problémák orvoslásában (Határ megye, Határköz megye is jelentős roma népességgel rendelkezik)
- i.) mezőgazdasági termelő-feldolgozó komplexumok létrehozása (történelmi Határ vármegye területén – szlovén, horvát, magyar relációban)
- j.) a Pécssett működő hőerőmű ellátása biomasszával Szlavóniából

6. A határtérség jelenlegi struktúrái

A horvát-magyar határtérség erősen változó térstruktúrával és kapcsolatrendszerrel rendelkezik. A 355 km-es szakaszon egy nyugat-kelet irányú fejlettségi lejtő figyelhető meg. A térszerkezeti sajátosságokat az EU-ban használatos NUTS II-es felosztás alapján mutatom be, és csak az együttműködést közvetlenül befolyásoló problémákat vizsgálom kiemelten.

Két magyar statisztikai-tervezési régió érintett a térségben: a nyugat-dunántúli és a dél-dunántúli; Zala, Somogy és Baranya megye. Egy rurális, funkcionális városok hiányával jellemezhető határ mentéről van szó, ahol Lenti, Letenye, Csurgó, Barcs és Mohács emelhető ki a sorból, de ezek a települések sem rendelkeznek a szomszédos falvaknál távolabb ható gravitációval. Képtelenek arra, hogy bármiféle jelentős, és tartós határon átnyúló vonzerőt generáljanak.

Az érintett kistérségek közlekedési kapcsolatait nagymértékben meghatározza, hogy milyen távol helyezkednek el a főutaktól, autópályáktól, és az azok által gerjesztett forgalomtól. Somogy megye déli részének, Baranya délnyugati területeinek, és a Dráva mentének a közúti és vasúti ellátottsága gyenge. A megközelíthetőségét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a horvát-magyar határ mente magyar oldalán fekvő térségei elzárt helyzetben vannak. A ritka és rossz minőségű úthálózat miatt több esetben még a megyeszékhely sem érhető el 60 percen belül, nemhogy a közúti, vasúti határátkelő-helyek. Különösen a Dráva-mentén (Drávaszabolcs és Barcs között) rajzolódik ki egy elzárt, nehezen elérhető határsáv. Ez hátráltatja a hozzáférést a különböző szolgáltatásokhoz, és lassítja az innováció áramlását is (csurgói, sellyei és a barcsi kistérség) (Pirisi, 2003).

A középvárosok hiánya és az elaprózott településszerkezet erősen rurális karaktert kölcsönöz a területnek. A kistérségek központjai minden esetben városok, ám többnyire csak korlátozottan képesek „városi szerepkörüket” ellátni, innovációs lehetőségeket nem hordoznak. Ezt tetézi még a roma lakosság gyakori előfordulását kísérő etno-integrációs problémák összessége, amelyekre a téma okán most nem térek ki.

Horvátországban a helyzet részben hasonló, de a problémák jellege eltérő. Jelenleg a horvát NUTS II-es beosztást illetően a három régiós variáció kerül megvalósításra (Lőrinczné Bencze, 2009; Lovrinevic-Maric-Rajh, 2005)

Az Északnyugati (Sjevernozpadna) és Pannon-Horvátország (Središnja i Istočna) régió érintkezik hazánkkal, Čakovec-Varaždin-Koprivnica városháromastól egy nyugat-kelet irányú fejlettségi lejtő figyelhető meg Beli Manastir irányába, Kelet-Szlavóniában csak Osijek (Eszék) rendelkezik regionális szerepkörökkel. Koprivnica és Osijek (Eszék) között egy „térszerkezeti hiány” tapasztalható, ahol Virovitica, a legkisebb megyeszékhely, nem rendelkezik semmilyen olyan jelentős központi funkcióval sem, amely regionális központtá avanszálná, helyzete Szekszárdhoz hasonlítható.

Az északnyugaton elhelyezkedő Čakovec-Koprivnica-Varaždin háromszög Zágráb után a legfejlettebb, a legtöbb innovációs lehetőséggel rendelkező térség. Ez a főváros közelségével és a kedvező, fő közlekedési vonalak mellett való fekvéssel magyarázható. A horvát Dráva-mente (Podravina) területe két tényezővel jellemezhető, az egyik a mezőgazdasági foglalkoztatottak magas aránya, míg a másik a fiatal lakosság folyamatos elvándorlása a nagyobb városokba, elsősorban Zágrábba. A rendszerváltozás utáni időszakban

(1991-2001) jelentős népességcsökkenés következett be, a teljesség igénye nélkül: Golán (-13,2%), Legradon (-13,8%), Novo Virjén (-11,8%); akárcsak a háború sújtotta Baranya-háromszögben (Matica, 2005).

A másik problematikus pont a közlekedési hálózat szerkezete és kiépítettsége. Az egykori Jugoszláviából örökölt autópálya és közúthálózat elsődleges feladata az egykori tagköztársaságok közötti kapcsolat biztosítása volt. Ezért, valamint a szocializmusban a hazánkkal való változó, alkalmanként nem túl baráti viszony és a határ közelsége miatt a Dráva mente fejlesztése csak másodlagos volt. Jelenleg nem létezik egy a teljes Podravinát felfűző gyorsforgalmi út, a tervekben ugyan szerepel, de még nem valósult meg (Matica, 2006. p. 6.). Más, a területet érintő beruházások azonban készülőkben vannak. Az eredeti elképzelések alapján 2012-re tervezik befejezni a már épülő A12-es sztrádát Bercencéig és a A13-ast Barcsig. Ezek valójában csak gyorsforgalmi utak lesznek kétszer két sávval.

Ha a szűkebb értelemben vett horvát-magyar határ mentét a fenti térszerkezeti problémákat figyelembe véve górcső alá vesszük, akkor egyértelműen megállapíthatjuk, hogy Koprivnica-Nagykanizsa vonaltól kelet felé haladva egy rurális területen találjuk magunkat. A közúthálózat mindkét oldalon az adott ország átlagától gyengébben tárja fel a területet. A magyar oldalon minden gyorsforgalmi út a határra merőleges, amely hátrányát a horvát oldalon tovább fokozza a magas elvándorlás és a mezőgazdasági népesség magas aránya (Gola 70%, Novo Virje 61,3%, Pitomača 42,5%). Magyar oldalon pedig ehhez társulnak még a roma lakosság szegregációs és integrációs problémái, akárcsak Međimurska megyében. Hazánkban csak a Letenye-Lenti körzetben van esély egy dinamikusabb, a horvát átvonásból fejlődésnek induló mikrogazdasági övezet létrejöttére, ha a Međimurska és Koprivničko-križevačka megyék relatív fejlettségéből adódó pozitív hatások érezhetővé válnak (Matica, 2003). Közvetlenül a határ mentén csak néhány ponton van esély a továbbiakban kölcsönös átvonásokra. Ezt nagyban befolyásolja, hogy déli szomszédunknál közvetlenül a határ mentén egy térszerkezeti hiány van és csak a Čakovec (Csáktornya)-Koprivnica (Kapronca)-Virovitica (Verőce)-Slatina (Szlatina)-Osijek (Eszék) vonalon él egy a határ menti kapcsolatok szempontjából releváns gyenge térszerkezeti tengely. Ezen gyakorlatilag Čakovec (Csáktornya)-Koprivnica (Kapronca)-Varaždin (Varasd) háromszög generálhat átvonást, és Barcs irányában intenzifikálódhat még a jövőben az együttműködés (10. ábra.).

7. A határátkelőhelyek befolyása és áteresztő képessége különös tekintettel Határfalura és Svábfalura

A közlekedési infrastruktúra és a határátkelőhelyek problematikája olyan területpolitikai kérdés, amely egyaránt tartalmaz kül- és belpolitikai kihívásokat, és jelentősen befolyásolja a kapcsolatok minőségét is. A határátkelőhelyek és a páneurópai közlekedési folyosók fejlesztéséhez itthon és déli szomszédunkban is egyaránt több kompromisszumra kényszerülnek a helyi és az állami vezetők. A „schengeni övezethez” való csatlakozásunkkal az Unió külső, déli határa lettünk. Az amszterdami szerződés a külső határ ellenőrzését az 1. pillérbe emelte, a tagországoknak és a belépni szándékozóknek pedig a szerződés tartalmát a közös joganyagba sorolta, tehát tagsági és csatlakozási feltétel. A közös határon az őrizeti szerveknek (Nemzeti Adó- és Vámhivatal, Rendőrség) meg kell állítani a befelé irányuló migrációt, amely az EU számára kiemelt kérdés napjainkban. A határvonaltól számított 5 km-es szélességben járőrtevékenységet végeznek, amelyet mélységi ellenőrzésekkel egészítenek ki (Hajdú, 1998; Pirisi, 2003).

Az átkelőhelyek forgalmát alapvetően a közlekedési kereslet határozza meg, a műszaki kapacitás csak másodlagos tényező. A névleges kapacitást meghaladó forgalom lebonyolítását szervezési módszerekkel lehet egyszerűen megoldani. A horvát-magyar viszonylatban az átkelő forgalom szerkezetét legfőképpen a következő tényezők alakítják közúti viszonylatban (Hajdú, én):

a.) A határátkelőhely rendeltetése és státusza. Nemzetközi vasúti személy- és teherforgalmi átkelő a gyékényesi, a murakeresztúri és a magyarbólyi; nemzetközi közúti személy- és teherforgalmi átkelő a letenyei, a barsi, a drávaszabolcsi és az udvari. Emellett még a horvát-szlovén-magyar hármás határ szempontjából fontos megemlítenünk Szlovénia felé Tornyiszentmiklóst, szerb-horvát-magyar viszonylatban pedig Hercegszántót. Nemzetközi közúti személy-, és egyben kétoldalú teherforgalmi funkciót lát el Berzence.

b.) A státusz adta lehetőségeken belül fontosak a forgalom szerkezetéből és összetételéből adódó jellemzők is, hogy milyen rangú és műszaki kiépítettséggel rendelkező utak csatlakoznak az egyes átkelőhelyekhez. Milyen gazdasági potenciálú térségeket köt össze, illetve mely központi funkciókkal rendelkező települések találhatóak a közelében.

A horvát-magyar 355 km hosszú szakaszon csak hat közúti átjárási lehetőség van, átlagosan 60 km-enként. Vasúton ennél is kedvezőtlenebb a helyzet, Magyarbóly és Gyékényes között egyáltalán nem lehet átkelni.

Az egész szakaszra jellemző a teherforgalom alacsony részaránya, mivel a legjelentősebb nemzetközi korridorok közül csak az V/B és az V/C érinti. Utóbbi jelentősége visszaesett a délszláv polgárháború miatt. Jelenleg Udvar irányába bonyolódik le a Bosznia-Hercegovinába irányuló átmenő forgalom legnagyobb része. Az összes határátkelő közül Letenye a legforgalmasabb, azonban jelentős tranzit jelleggel bír. A drávaszabolcsi átkelőt a Papuk és a Dráva közéről, a barsit pedig a Papuk és Bilo-hegység közötti területről érkezők használják (Bjelovar, Virovitica (Verőce), Daruvar). Berzence vonzáskörzete a legszűkebb, Hlebina, Virje és Đurdevac környékéig terjed ki (Hajdú, 1998).

A három vasúti átkelő közül Gyékényes emelhető ki, amely az V/B korridoron fekszik. A hozzá csatlakozó Koprivnica-Zagreb szakasz a horvát vasút egyik legjobb

állapotban lévő fővonala, amely Rijeka és Velence felé biztosítja az eljutást. Murakeresztúron csak Kotoriba felé van helyközi közlekedés. Magyarbóly, a Bosznia-Hercegovinába irányuló nemzetközi forgalmat bonyolítja le a 1997. szeptember 4-i újrainvitása óta.

Feladatok:

1.) Készítsen egy swot-analízist, egy oldal terjedelemben a két település fekvését és erőforrásait illetően a TEiR rendszer felhasználásával készült települési helyzetképek segítségével.

<p>Erősségek</p> <p>Földrajzi fekvés</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ a határ közelsége (Horvátország, Szlovénia) ➤ 50 ezer fős megyei jogú város 30 km-es távolságon belül ➤ járás központ 10 km-es távolságon belül <p>Infrastruktúra</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ a települések közművekkel való ellátottsága majdnem 100%-os ➤ meglévő szociális intézmény hálózat ➤ a civil szerveződések széles spektruma ➤ a közműolló előnyösebb helyzete a regionálistól ➤ autópálya, és a vasúti fővonalak közelsége <p>Humán erőforrás, demográfia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vegyes nemzetiségű (horvátok, németek, romák) ➤ a települések másutt felsőoktatásban résztvevő hallgatói ➤ nemzetiségi önkormányzatok ➤ területfejlesztési társulások ➤ az egyes nemzetiségierek erős kapcsolatai az anyaországbeliekkel <p>Gazdaság, mezőgazdaság</p>	<p>Gyengeségek</p> <p>Infrastruktúra</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rosszminőségű közút hálózat ➤ kedvezőtlen vasúti menetrend ➤ a közszolgáltatások helyben való megszervezése költségesebb az átlagosnál <p>Gazdaság, makro gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ csökkenő állatállomány ➤ mezőgazdaság koordinációjának hiánya ➤ ipar, feldolgozóipar hiánya ➤ gazdasági szakemberek hiánya ➤ együttműködés hiánya bizonyos területeken ➤ alacsony bérek ➤ kapcsolati tőke gyengesége ➤ termelői kedv hiánya ➤ a meglévő anyagi erők dekoncentrálttsága ➤ alacsony aranykorona értékű földek, kizsigerelt földek (két településen a földek AK értéke 15-nél alacsonyabb) <p>Turizmus kulturális örökség</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ turisztikai termék hiánya ➤ szolgáltatások gyenge minősége ➤ szállásférőhely kevés <p>Önkormányzatok</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ az önkormányzatok rossz anyagi helyzete, túl bürokratizáltság ➤ egyre erősödő állami beavatkozás a kompetenciákba (járások,
---	--

<ul style="list-style-type: none"> ➤ térségben élők szorgalma ➤ munkaerő tartalék ➤ vállalkozási kedv magasabb az országostól ➤ bogyósgyümölcs termelés ➤ háztáji kertészkedés hagyományai <p>Turizmus, kulturális örökség</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ falunap, mezőgazdasági vásár ➤ nemzetiségi kultúra ➤ Fedák kúria <p>Területi tervezés</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ a társulás léte és eddigi sikerei, nemzetközi tapasztalatai ➤ kistérségi iroda működése ➤ önmenedzselés (jó kapcsolattartás kifelé, közel 30 partnerszervezet) ➤ már meglévő térségi fejlesztési koncepció, programok 	<p>kormányhivatalok)</p>
<p>Lehetőségek</p> <p>Térszerkezeti viszonyok</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ főútvonat és (fő)vasútvonat közelség ➤ M7-es autópálya közelsége ➤ határátkelő működése az autópályán és a főúton ➤ kapcsolati tőke - külső kapcsolatok, o) ➤ nagyváros közelsége ➤ a határ közelsége <p>Humánerőforrás</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megyei munkaügyi központ és támogatásai ➤ pályázati és képzési lehetőségek <p>Makro, Mikro gazdasági viszonyok</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vad- és erdőgazdálkodás ➤ erdőtelepítési támogatások növelése ➤ mezőgazdaság új struktúrájának megteremtése (ökogazdálkodás), ökoprogramok támogatása tárca szinten ➤ alacsony vegyszer felhasználás ➤ szénhidrogén kutak ➤ tőkeerős befektetők (Müller) 	<p>Veszélyek</p> <p>Térszerkezeti sajátosságok</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ a (több évtizeddel ezelőtti) határsávi besorolás negatív gazdasági következményei ➤ periférikus helyzet ➤ államhatár, schengeni határ ➤ deviáns elemek megjelenése <p>Önkormányzatok</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ az önkormányzatokkal kapcsolatos törvénykezés esetlegessége ➤ az iskolák állami kezelésbe vétele ➤ az önkormányzati adósság átvállalása rossz üzenetet hordoz ➤ települések közti rivalizálás csökkenti az alulról szerveződő társulási hajlandóságot <p>Makro, mikro gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ bizonytalan értékesítési lehetőségek ➤ értékesítési problémák, szövetkezés hiány ➤ regionális pénzügyi intézetek hiánya ➤ tőkehiány vidéken

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Horvátország EU –csatlakozás ➤ Kohéziós alapok <p>Turizmus, kulturális örökség</p> <ul style="list-style-type: none"> • külföldi (települési) partnerkapcsolatok – horvát, német, szlovén • (a horvát) anyanyelvi kapcsolatok 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ agrárpolitika továbbnyílása
--	---

8. A térség közigazgatási alapösszefüggései és sajátosságai

A határon átnyúló kapcsolatok fejlődése és kiépítése szempontjából mindenképpen meg kell vizsgálni a két ország közigazgatási és önkormányzati rendszerének néhány jellemzőjét. E szervezetek jelenleg a kooperáció legfőbb aktorai. A horvát és a magyar állam- és önkormányzati igazgatás is a folyamatos változás állapotában van. Az alábbiakban az együttműködés szempontjából lényeges tényezőket és jellemzőket szeretném bemutatni.

A rendszerváltozás után hazánk első demokratikus kormányzata úgy döntött, hogy a tanácsrendszert teljes mértékben felszámolja, annak minden pozitív és negatív motívumával együtt. Így a megye elvesztette minden területi közigazgatási és területrendezési funkcióját, ugyanígy a történelem süllyesztőjébe kerültek a járások is. Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a megye nem az államszocializmus rossz mellékterméke volt, az elmúlt ezer évben az utóbbi 20 évet leszámítva, vármegye néven a magyar közigazgatás és területi szervezés törzstagjaként jogfolytonosan létezett. Nem mellesleg még napjainkban is erős regionális identitás tudattal rendelkezik.

A jelenlegi, éppen reform alatt álló magyar közigazgatási szisztémában, a határ menti együttműködések alakításában egy régió/megye dichotómia figyelhető meg. A régiók önkormányzattal nem rendelkeztek, az élükön egy regionális területfejlesztési tanács állt, amely valójában csak a fejlesztési összegek elosztásában működött közre és az állam által delegált tagok voltak benne túlsúlyban. Az önkormányzati rendszer elmúlt két évtizede alatt világossá vált, hogy a településhálózat túlzott elaprózottsága miatt egyes települések csak közös intézményműködtetéssel és szolgáltatásnyújtással tudnának hatékonyan működni. Az önkormányzati törvény által nyújtott szabad társulás joga lehetőséget nyújtott a kistérségi társulások létrehozására. Ez jelenleg csak többé-kevésbé működik, mert a szereplők társulási szándékát nem a racionalitás, hanem több esetben a helyi, eseti érdekek vezérlik.

A magyar területfejlesztési és tervezési rendszer nem rendelkezett napjainkig hatékonyan működő területi szinttel. Ez jelentősen rányomta bélyegét a határon átnyúló kapcsolatok szervezésére is. A tiszta hierarchiával rendelkező vertikális horvát közigazgatás nem tudja kellőképpen értelmezni és átlátni a magyar rendszert. Ez jelentősen bonyolítja az együttműködések minőségét, egy sajátos finanszírozási rendszert hoz létre, amelyben a demokratikus intézmények csak kevés ellenőrzési joggal bírnak.

A horvát közigazgatási rendszer/megyerendszer az ország Jugoszláviából való kiválásával jött létre, a jugoszláv éra előtti történelmi hagyományokból táplálkozva. Tehát az egykori Magyar Királyság néhai területi igazgatási rendszerét állították vissza néhány közigazgatási határmódosítással! Mindenképpen meg kell jegyeznünk, hogy az Osztrák-Magyar Monarchiában az 1868. évi XXX. törvény (Kiegészés-Nagodba) értelmében a horvát-magyar határ csak belső közigazgatási, tulajdonképpen megyeközi határok összessége volt.

A Horvát Köztársaság területén a „županija” (megye) a közigazgatási és önkormányzati struktúrában a hierarchia középszintjén áll, államigazgatási és gazdasági eszközökkel is felruházva. A közigazgatás alapszintjén az općina áll, ami egy társadalmi-gazdasági területi egységet alkot a horvát felfogás szerint. A horvát önkormányzati rendszer a hazaitól erős eltéréseket mutat. Ezek közül a legfontosabb az alá-fölé rendeltségi viszonyok tisztázottsága, míg Magyarországon napjainkig még egy horizontális rendszer

működik, jogkörök nélküli területi önkormányzattal. A horvát rendszer vertikális felépítésű és a kormány ellenőrzése, felügyelete az önkormányzati hivatalok felett teljes. A tervezési-statisztikai régiók kialakítása már az EU elvárásainak megfelelően befejeződött, azonban ezek sem közigazgatási funkciókkal, sem területfejlesztési forrásokkal nem rendelkeznek (Lugaric Rogic, 2005, Mezei, 2010).

Nálunk a „magyar” megye átlag 160 mellérendelt önkormányzattal küszködött a területfejlesztés, és a határmenti együttműködés megszervezésében, lebonyolításában. Ezt tovább nehezíti még az önkéntes alapon létrejövő kistérségi társulások átláthatatlan, rendeletekkel véghezvitt szabályozása. Jelenleg a kistérségi szint ugyan működik, de léte alkotmányosan kellőképpen nem alátámasztott.

Az eddig ismertett magyar közigazgatási problémák megszüntetésére a jelenlegi kormány több lépést is előirányzott. Az első és legfontosabb, hogy a megyei önkormányzatok mellé rendelte a kormányhivatal intézményét, amely gyakorlatilag a kormányzati kontroll letéteményese és dekoncentrált tényezőként átvette néhány területileg illetékes közintézmény működést. Megszüntette a tervezési-statisztikai régiók élén működő területfejlesztési tanácsokat, feladatukat a megyei fogja ellátni. Valamint visszaáll a járások rendszere is, ahol szintén érvényesül a kormányzati törvényességi kontroll.

Az önkormányzati vezetőkkel készített interjúk során többször is szóba került a mindennapokban megjelenő forráshiány mellett a kistérségek inkompetenciája, a döntési keretekkel valamint az alkotmányos háttérrel rendelkező területi szint hiánya a határ menti együttműködések kialakításánál. Felvetették, hogy többször kiszolgáltatottak a kistérségek a vezető várossal szemben, vagy az adott város a horizontális keretek miatt nem bír megfelelő gazdasági térszervező erővel. Ez leginkább Lenti és Letenye szempontjából merül fel. Lenti a saját térségi szerepét túldefiniálja, mindezt úgy teszi, hogy közben nem rendelkezik elég nagy (vonzó) erővel ahhoz, hogy térszervező funkciót töltsön be. Több esetben Lenti sikerei egy-egy önkormányzati vezető befolyásához és karizmájához köthetők. Ellenben Letenye kevésbé használja ki a fekvéséből adódó közlekedési előnyöket. Így helyette a Muramentén több esetben Tótszerdahely jelenik meg önjelölt térségi vezető településként. Azonban nyelvi és kulturális központi településjellege ellenére sem képes semmilyen generáló erőt felmutatni.

A határ menti együttműködés szempontjából a közigazgatást és az önkormányzatiságot vizsgálva áttekinthetőbb déli szomszédunk županija-općina rendszere, mert sokkal átláthatóbban megvalósítható az amúgy is sok nehézséggel és meg nem értéssel járó kooperáció létrehozása, egy egyértelmű hierarchiaszint került kiépítésre, tisztázott alá-fölé rendeltségi viszonyokkal. Ahogy már az eddigiekben is foglalkoztam vele, a magyar közigazgatás egy átalakulási folyamat elején tart, amelynek a lényege, hogy a horizontális szerkezetből egy vertikális átlátható alá-fölé rendeltségi viszonyokkal rendelkező szisztéma jöjjön létre. Ez az új magyar közigazgatási felépítés egyre több hasonlóságot mutat déli szomszédunkéval, gyakorlatilag a térszervezés szempontjából a hazai rendszer megtette az első közelítő lépéseket a horvát felé. Az egykor egységes közigazgatással és területszervezési szisztémával rendelkező országok térszervezése valószínűleg a közeljövőben újból közelíteni fog egymáshoz. Sokkal egyszerűbb lesz a közeljövőben az azonos kompetenciákkal bíró és az azonos hierarchia szinten lévő közigazgatási egységek között határon átnyúló kapcsolatokat kummulálni.

Feladat:

- 1.) Mellékelt segédlet, valamint az 1990. évi. LXV. és 2011. évi CLXXXIX. törvény hatályos állapota alapján, a kistérségi mintatanulmányból szerzett ismereteket, illetve a jelen mintatanulmányban szerzett ismereteket felhasználva 30 sorban összegezze a jogszabályokra alapozva a legfontosabb a települések fejlesztési eszköztrendszerét ért változásokat. Készítsen egy legalább 10 diából álló power pointos előadást!**

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény módosítása 10. §
Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdése a következő szöveggel lép hatályba:

„(1) A helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok különösen:

településfejlesztés, településrendezés; településüzemeltetés (köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása); a közterületek, valamint az önkormányzat tulajdonában álló közintézmény elnevezése; egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások; környezet-egészségügy (köztisztaság, települési környezet tisztaságának biztosítása, rovar- és rágcsálóirtás); óvodai ellátás; kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása; filmszínház, előadó-művészeti szervezet támogatása, a kulturális örökség helyi védelme; a helyi közművelődési tevékenység támogatása; szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások és ellátások; lakás- és helyiséggazdálkodás; a területén hajléktalanná vált személyek ellátásának és rehabilitációjának, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása; helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás; honvédelem, polgári védelem, katasztrófavédelem, helyi közfoglalkoztatás; helyi adóval, gazdaságszervezéssel és a turizmussal kapcsolatos feladatok; a kistermelők, őstermelők számára - jogszabályban meghatározott termékeik - értékesítési lehetőségeinek biztosítása, ideértve a hétvégi árusítás lehetőségét is; sport, ifjúsági ügyek; nemzetiségi ügyek; közreműködés a település közbiztonságának biztosításában; helyi közösségi közlekedés biztosítása; hulladékgazdálkodás; távhőszolgáltatás; víziközmű-szolgáltatás, amennyiben a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény rendelkezései szerint a helyi önkormányzat ellátásért felelősnek minősül.”(<http://www.complex.hu/kzldat/t1200106.htm/t1200106.htm> Letöltés ideje: 2012. 10. 10.)

A változások közé tartozik az is, hogy a törvény helyiadó-kivetési jogot ad a településeknek saját bevételeik növelésére. A fővárosban nem változik meg az eddigi kétszintű önkormányzati rendszer, de több feladat- és a hatáskör elkerül a jelenlegi „szintről”, így például a hajléktalanellátás felelőssége a jövőben a főváros helyett a kerületeké lesz.

A megyék szerepe alapvetően megváltozik; a jelenlegi intézményfenntartó szerepük teljesen megszűnik, az iskolákat, egészségügyi és szociális intézményeket, valamint az ott dolgozó

munkatársakat az állam veszi át. Az eddigi azon feladataik, amelyeket eddig láttak le átkerülnek az államhoz. A megyék a jövőben területfejlesztési és a területrendezési feladatokat látják el. A feladataik még teljesen nem kristályosodtak ki.

Az új jogszabály megváltoztatta az összeférhetlenségi szabályokat is, így például polgármester nem lehet országgyűlési képviselő a 2014-es választások után. A közélet tisztasága érdekében a törvény szabályozza a vagyonynyilatkozat-tételi kötelezettséget, ami a házasság-, az élettársra és a gyerekekre is kiterjed. A szabályok a bizottságok külsős – nem képviselő – tagjaira is vonatkoznak majd.

A törvény „megerősíti” a polgármestereket a képviselő-testülettel szemben, így például – meghatározott esetekre – vétőjogot kap, és tiszttségének megszűnéséről csak bíróság dönthet. Testületi ülést évente legalább hatszor kell tartani, akár a fővárosi/megyei kormányhivatal indítványára is.

A helyi konfliktusok feloldásának eszközeként a testület minősített többséggel mondhatja ki saját feloszlását, ekkor három hónapon belüli időpontra időközi választást kell kiírni; ennek költségét az önkormányzat viseli. Kivételes eszközként az Országgyűlés a kormány javaslatára is dönthet a testület feloszlásáról, ha az alaptörvény-ellenesen működik. A köztársasági elnök hatásköre, hogy ekkor megbízza az illetékes kormányhivatal vezetőjét az önkormányzati feladat- és hatáskörök ideiglenes gyakorlásával (<http://mno.hu/belfold/elfogadtak-az-uj-onkormanyzati-torvenyt-1038671> Letöltés ideje: 2012. 11. 15.)

9. Határon átnyúló kapcsolatok a horvát-szlovén-magyar hármashatár mentén (Általános jellemzők)

A horvát-szlovén-magyar hármashatár vizsgálatakor valójában a történelmi Zala vármegye egykori területeinek a gazdasági reintegrációs lehetőségeit vizsgálom. Szlovénia EU-taggá válásával az államközi és a területi, önkormányzati kapcsolataink sokkal élénkebbé váltak, mint a horvátokkal. Ezt segítette, hogy a határ menti kapcsolatokat támogató uniós források folyamatosan növekedtek. Mindez dinamizálta a közelmúltban a horvát érdeklődést is. Bár hármashatárról van szó, én ennek ellenére nem vizsgáltam külön a szlovén-horvát viszonyrendszert, csak magyar szemszögből közelítettem meg a témát.

Zala megye a Dunántúl délnyugati peremén fekszik. Területe mintegy 3 784 km², lakossága 310 000 fő, ami a hazai népesség 3%-a. A Trianon előtti Zala vármegye jelentős területekkel rendelkezett a mai Szlovénia és Horvátország területén, az alsólendvai, čakoveci (Csáktornya), és a prelogi (Perlak) járás tartozott hozzá és a nagykanizsai járásban a Mura torkolatánál fekvő Légrád. Ezek a területek Magyarország részét képezték, és jelentős magyar nemzetiségű népességgel is rendelkeztek. 1891-ben a megye lakosság 73%-a magyar volt. 1920-ban „Az államhatár-változások következtében lényegileg megváltozott az ország település struktúrája” (Hajdú, 1996 p. 149.) és térszerkezete. E változások jelentős mértékben érintették Zala társadalmi-gazdasági helyzetét is. Az új magyar állam periferiájára került, a délnyugati határa egyben államhatár is lett. Ez a két világháború között csekély akadályt jelentett a kétoldalú kapcsolatok szempontjából, az államszocializmus idején viszont az elmergesedett államközi viszony miatt a megyei kapcsolatok is stagnáltak. Csak a szocializmus utolsó harmadában éledt újra az egymás iránt való érdeklődés. Az 1990-es évek végén indult el újból a megyei és mikroregionális kapcsolatok élénkülése.

A tradicionális magyar közlekedési tengelyek a nyugat-kelet, északnyugat-délkelet, valamint az északnyugat-délnyugat irányt követik. Az általam vizsgált terület szempontjából a jelenlegi magyar szakirodalom az „Adria-folyosót” mint kommunikációs-közlekedési tengelyt tartja legfontosabbnak (Pap, 2005). A tenger felé az V/B korridor Rijeka és Velence irányában szinte teljesen kiépült, néhány felépítmény befejezése várta még magára. A térség szempontjából a legfontosabb, hogy az M7-es autópálya elérte a horvát határt, akárcsak az M70-es a szlovént. Egy jelentős vasútfejlesztésre is sor került, megépült Magyarország első vasúti kapcsolata Szlovénia felé, amely éppen a megyeszékhelyet, Zalaegerszeget kapcsolta be a nemzetközi vérkeringésbe. Nem szabad megfeledkeznünk még a Rajka és Rédic között húzódó „Borostyánkő-út” korridorról sem, amely nagy közúti forgalommal terheli Lentit és környékét Bécs felől Szlovénia és az Adria irányába.

A térszerkezet és a közlekedési rendszer változásainak hatására egy multikulturális (háromnyelvű), periferián elhelyezkedő terület került vissza a társadalmi-gazdasági vérkeringésbe, amelynek a periferiális jellege jelentősen mérséklődött. Az egykori Jugoszláviában a Muraköz, hazánkban a Mura mente az államszocialista időszakban a tőkeelvonás színtere volt, az ebből fakadó lemaradását a 1990-es években pedig nem tudta érdemben csökkenteni.

Napjainkban a határ Szlovénia felé teljesen átjárható, a vonalas infrastruktúra kiépült, Horvátország felé Letenyén át szintén autópálya- összeköttetésünk van. Ez hátrányosan érintette a közvetlen határ menti területeket, mert a régi közúti határátkelő helyet csak időlegesen nyitották meg. Több esetben kerülőre kényszerítették ezzel a környék lakosságát. Jelenleg mindkét átkelő üzemel.

6. ábra. Térszerkezeti kapcsolatok intenzifikálásának a lehetőségei
Forrás: Saját szerkesztés

10. Határfalu etnikai és társadalmi-gazdasági specifikációi

A településfejlesztési mintatanulmányok közül az elsőben Határfalu példáján fogjuk egy községi jogállású település sajátosságait és fejlesztési lehetőségeit bemutatni⁶.

A kiválasztott minta település nem csak a már említett sajátos fekvése révén, hanem a nemzeti és etnikai sajátosságai alapján is unikális a vidékfejlesztő agrármérnök hallgató számára, aki a minta feladatok megoldásával találkozik.

A legtöbb esetben a társadalmi-gazdasági, térségi és települési vizsgálatok elvégzése egy-egy a trianoni határokon kívülre szakadt magyar nemzettest, vagy zárvány elemzésére, sajátosságainak bemutatására korlátozódik. Ezzel szemben a hazánk határain belül élő kisebbségek sajátosságairól, az általuk lakott települések és térségek unikális fejlesztési problémáiról kevés szó esik. Ez nagy valószínűséggel azzal magyarázható, hogy a napjain Magyarországon csak egy tényleges politikai nemzet létezik. A hazai nemzetiségek csak önkormányzati szinten rendelkeznek tényleges képvisellel, a parlament szintjén ez jelenleg nem megoldott.

Jelen esetben a hazánkban elismert tizenhárom nemzetiség közül egy a horvátok által lakott településről fogunk értekezni. Az egyes nemzetiségeinkről országos és megyei szinten kevés ismerettel rendelkezik a hazai társadalom, elsősorban mikroregionális, járási szinten van mélyrehatóbb, személyes tapasztalata a helyben vagy a szomszédos településen élő magyar nemzetiségnek a vele egy településen élő közösségről. A térségbe, illetve az adott településre érkező kutatóknak, legyen az kezdő (Msc-hallgató), avagy gyakorlattal rendelkező az első empirikus tapasztalatok során a „Mi-Ők”⁷ problémarendszerével fogják szembe találni magukat. A muramenti kájhorvátokra, mint ahogy minden etnikai kontakt zónában élő nemzetiségre jellemző kétnyelvűség, és a helyi dialektus kizárólagos ismerete, amely az anyaországtól való tartós különélésből (Kanizsai M. 2007.). „Ha kell, gyorsan tudnak nyelvet váltani, sőt váltogatni, a fiatalabb generációk a divatos világnyelveket is ismerik. Jól alkalmazkodtak, s mára igencsak megfogyatkoztak.(Kanizsai, 2007. p. 136.)”

Zala megye területén speciális zárvány helyzetben, a Mura mentén található a horvát falvak, a Nagykanizsa és Letenye közötti Szepetneken áthaladó bekötő út mentén, a Mura bal partján, az úgynevezett Muramentén (Pomurje, Prekmurje). Murakeresztúr (Krestur) (Kollátszeggel egyesülve), Figyeház (Ficéház), Molnári (Mlinarci), Semjénháza (Pustara), Határfalu, Tótszentmárton (Sumarton), Petrivente (Petriba) (Petri és Ventepusza egyesülésével jött létre). A 2001-es népszámlálás alapján a magyarországi horvátok száma 15620 fő volt, a tényleges létszámot ennél jóval többre becsülik a kisebbségi szervezetek, 2-3 szorosára. Mindenkétséget kizáróan megállapítható, hogy a mura menti horvátok alkotják a legjelentősebb kompakt horvát etnikai nemzettestet Magyarországon (Kanizsai, 2007, Kerecsényi, 1983).A hazai etnikai nevezéktan Muramenti horvátoknak hívja őket.

A Mura és Principális menti mocsárvidéket már a honfoglalás után is vegyes etnikumu társadalom jellemezte. A 13-14. században nagyrészt magyarok lakták a vidéket, más szláv etnikumokkal vegyülve.

⁶ Részletes információk nyújtása apróbb vagy dőlt betűvel, elhelyezkedés, etnikai összetétel

⁷ Kifejteni a problémát

A Muraköz egykor magyar többségű lakossággal rendelkezett. Ezek az egykor magyar többségű részek elhorvátosodtak. Ez részben a Zrínyieknek köszönhető, illetve a török elől menekülő kényszermigránsoknak. A térség fejlődésének jelentős lökést adott, hogy Zrínyi Miklós horvát bán 1546-ban áthelyezte a család székhelyét az Una folyó mentén fekvő Zrinből Csáktornyára (Čakovec). Ezzel a főúri család hosszú időre meghatározta a térség fejlődését. A birtokbavétel után megkezdődött az alattvalók áttelepítése az Una menti területekről és Nyugat-Szlavóniából. A török folyamatos előre nyomulásával párhuzamosan az 1580-as évektől kezdve egyre markánsabb lett a horvátok beáramlása, amely a magyarság teljes kiszorulásával és asszimilálódásával járt. A muraközi népesség kultúrájára és társadalmi fejlődésére nagy hatást gyakorolt a szomszédos magyar és vend-szlovén (megmagyarázni) etnikum. A 18. századi végi útleírásokból jól érződik, hogy a szerzők egy horvát többségű társadalmat mutatnak be, de erős magyar és szlovén kontakt hatással (Kitanics és Végh, 2009)

A muramenti horvátok nem tekintendők azonosnak a muraköziekkel, de azokkal nagyfokú hasonlóságot mutatnak. A túlnépesedett Muraközből és Horvátország nyugati részeiről érkeztek a Mura túloldalára, az ott élő rokonaikhoz, akik úgy szintén „kaj” nyelvjárást beszélnek (megmagyarázni). A török kivonulása, a Kanizsai vilajet felszabadulása 1690 után újból elkezdődött Zala megye déli részének a benépesítése. Az 1715-ös összeírásokban felsorolt falvakban, mint Molnári, Petrivente, Kollátszeg-Murakeresztúr, Tótszerdahely, Tótszentmárton szerepel 44 adózóval, ezek közül csak 7 fő (csak a családfőket számolták) volt horvát nemzetiségű, tehát a lakosság kb. 15%-a (Kitanics és Végh 2009).

A magyarországi horvátok, mint ahogy az anyaországiak három nyelvjárást és annak egyéb változatait beszélnek. Az irodalmi „što” nyelvjárás mellett még a „ča” és „kaj” dialektust beszélnek. A „mi?” kérdőszó alapján teszünk különbséget. Esetünkben a térség horvátjai a „kaj” dialektust beszélnek, annak is az e-zős változatát. Amely közeli rokonságot mutat a szomszédos szlovén nyelvvel.

Az 1770-es évek végére jelentős nemzetiségi és etnikai átstrukturálódás ment végbe a térségben. Ezek szerint Kollátszeg, Fityeház, Petri és Sényefölde v. Sömjénföldje (Semjénháza) magyar nemzetiségűek voltak. Szentmárton, Határfalu és Molnári pedig horvátok. Bajcsa (ma Nagykanizsa résztelepülése) és Szepetnek pedig német többséggel rendelkeztek. A Kerecsényi Edit által összeállított migrációs táblázat névjegyzéke alapján a tipikus horvát nevek még azokon a településeken sem fordulnak elő többségben, ahol az adózók alapján a lakosság nemzetiségi-etnikai összetétele horvát többséget sejtet. Nagy valószínűséggel a közeli muraközi horvátok és a közeli szlovén területek hatására a népesség lassan, de biztosan elszlávósodott. Ezt bizonyítják Béli József Murakeresztúrral kapcsolatos kutatásai is, hogy az 1840-es években 27 magyar és 11 német név horvátosodott el. Nyilván ezt a folyamatot egy masszív átidentifikálódás előzte meg.

A jobbágyszabadításról szóló 1848. évi 9. tc. a horvát falvakban nem segítette jelentős mértékben a lakosság életkörülményeit. Csak a néhány holdon gazdálkodó jobbágyok váltak az addig bérelt földjük tulajdonosává. A majorsági cselédek és a zsellérek nagy része semmilyen földjuttatásban nem részesült. A forradalom kitörésével a mura menti horvátok a magyar forradalom vívmányai mellett álltak ki. A fennmaradt adatok alapján a fosztogató, erőszakoskodó Jelašić csapatok tevékenységére válaszul Molnári, Semjénháza, Fityeháza, Bajcsa is küldött nemzetőröket a nemeztőr seregbe.

A forradalom leverését követően az önkényuralom éveiben, a térségben vizsgált horvátság gazdasági megosztottságot mutatott. Egy részüknek a föld biztos megélhetési alapot, adott míg a másik részük egyéb módon próbált megélni. Legtöbbjük a környékben, vagy távolabbi vidékeken vállalt fuvaros munkát. (nagytestű, sajátnevelésű muraközi lovakkal rendelkeztek, ismertetni) Őket hívták „krobotenfahreereknek”, a kereskedelemről próbáltak megélni, elsősorban Szlavónia és az Adria irányába szállítottak. A mézzel, bőrrel való kereskedelemről többen is meggazdagodtak, belőlük többen módos parasztokká váltak a környező horvát falvak, főleg Molnáriban, Tótszerdahelyen, Petriventén, Tótszentmártonban. Ez azonban csak korlátozott társadalmi-gazdasági felemelkedést biztosított. 1900 táján Zala megye mura menti része a szegényebb térségek közé tartozott. A jobbágyfelszabadítás után a népes családok kisbirtokai jelentősen felaprózódtak. A trianoni békediktátum után a helyzet tovább folytatódott az 1920. évi nagyatádi féle földreform sem segítette igazán térség fejlődését. Ezt bizonyítják 1941-es népszámlálás adatai is. A horvát birtokosok 53%-nak 3 holdnál kisebb parcellája volt (Kerecsényi E. 1983.)

11. Interetnikus kapcsolatok

A 19. században a muramenti horvátok kulturális élete kizárólagosan kájhorvát nyelven történt. A nyelv és kultúra átörökítésének a színtere a család volt. A közös háztartásban az egymás mellett élő generációk apáról fiúra, anyáról lányra adták át a kultúrát és a nemzetiségi és népi hagyományokat. A több generációs családban a nagyszülők (egynyelvűek voltak, többségében csak horvátul beszéltek gondoskodtak arról, hogy a gyerekek az anyanyelvet elsajátítsák. 1945 után a hagyományos paraszti életmód megváltozott, a „tészesítéssel”, a mezőgazdaság gépesítésével párhuzamosan a hagyományos nagycsalád felbomlott, fiatal munkaerő elvándorolt a falvakból. Az etnikailag zárt közösség bomlásnak indult. Így felbomlott a hagyományos nagycsalád is, tehát a fenti nyelv és kultúra átörökítési folyamat megakadt. Ezt tovább tetézte, hogy a városban munkát vállaló fiatalok egyre több vegyes házasságot kötöttek, és a kényelmesebb megélhetést nyújtó városokba (Nagykanizsa, Pécs, Komló, Budapest) költöztek. A 80-as évektől fogva a népcsoport fogyni kezdett, valószínűleg nem kizárólagosan ez elvándorlás miatt, hanem az országos tendenciákhoz „igazodva”. A nagycsaládos életforma felbomlásával megszűnt, illetve gyengébb lett a kultúra és a nyelv átörökítése. A társadalmi-gazdasági alkalmazkodási kényszer, az életmódváltás a többségi nemzethez a magyarhoz való szorosabb alkalmazkodást eredményezte, amelynek következtében a horvát nyelv a mindennapok során háttérbe szorult. Emellett a horvát nyelv visszaszorulására jelentős hatást gyakorolt, az oktatásban a magyar tannyelv és a szocializmus végére az egyházi szertartások is az államnyelven folytak. A vallási élet addig volt horvát nyelvű, amíg Tótszentmártonban volt a plébánia központja. A család mellett, az oktatás és az egyház a nyelv átörökítés legfontosabb színtere.

A zalai horvátok helyzetét nagyban befolyásolta a Mura közelsége, mint kulturálisan, mint gazdaságilag, összekötött és elválasztott. A trianoni békediktátum után, a Szerb-Horvát-Szlovén Királysággal a későbbiekől fogva a Jugoszláviával való közös határunkszakaszunk a térségben a Murán futott. A határ elválasztó funkciója viszont nem volt teljesen azonos a különböző korszakokban. Különösen az államszocializmus idején, az ötvenes években csúcsosodott ki.

A térség központi jellegű települése Murakeresztúr és Tótszerdahely. Fekvését illetően Szerdahely a van a legelőnyösebb helyzetben. A szocializmusban Molnári, Semjénháza, Tótszentmárton alkotott vele közös tanácsot, ahol Határfalu volt a tanácsközpont, valamint a körzeti általános iskola ott működött. Az új közös önkormányzati hivatala, 20 év függetlenség után

„A Kominform (amelynek formálisan 1947. szeptember 30-ai megalakulása után a székhelye Belgrád volt) 1948. június 21-én Bukarestben meghozott, majd néhány nap múlva nyilvánosságra hozott határozatait egyet jelentettek Tito és jugoszláv modell (tióizmus) elítélésével....A magyar politikai vezetést némileg felkészületlenül, sőt zavarodottan érte az 1948-as párt határozat....hiszen csak néhány hónappal korábban kötötte meg a két ország a barátsági és együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést, s a központi és vidéki pártsajtóban nagyon pozitív Jugoszlávia és Tito-képet alakított ki.....Szinte egyik napról a másikra felszámolták a Magyar-Jugoszláv Társaság működését, sőt a társaságban korábban

elkötelezetten tevékenykedők gyanússá is váltak a jugoszláv barátságuk miatt. 1949. június 18-án a magyar kormány felmondta Jugoszláviával az öt évre szóló gazdasági megállapodásokat, mondván, hogy a szomszédos ország nem tesz azoknak eleget. A Kominform 1949. november 16-ai határozata (amelyben Jugoszláviát az új világháborúra készülő agresszív hatalmak közé sorolta) tovább bonyolította a két ország közötti viszonyokat, s szinte lehetetlenné tette a normális kapcsolatok fenntartását.....Az igazán szomorú elem az 1948 nyarán elindult folyamatnak, hogy az nem csak az államközi, pártközi kapcsolatok szintjén jelent meg, hanem bevonult a déli államhatáron lévő megyékbe, az ott élő lakosság mindennapi életére is meghatározó hatás gyakorolt. Az 1949-1950. évi közigazgatási reform kialakításakor már többször utaltak arra, hogy Jugoszlávia miatt kell csökkenteni a határral érintkező megyék és járások számát. 1950-ben a déli határon is létrehozták a határsáv intézményét, amelybe akkor 6 megye 15 járás került, mintegy 300 ezer ott élő magyar állampolgárral. A határsávban még az ország többi részénél is durvábban hajtották végre a nem kívánatos elemek kitelepítését, a kuláktalanítást stb. Mintegy 2500 családot telepítettek ki a határsávból az ország belső területeibe. A délszláv lakosságra külön figyeltek a kitelepítések során. 1951 decemberében Letenye térségében csaknem komolyabb katonai konfliktusra került sor. A magyar határőrök megszálltak egy kisebb szigetet, a jugoszlávok csapatösszevonással válaszoltak erre (A magyar határőrséget 1952 nyarán kivonták a szigetről).....1956. október 10-én szinte a teljes magyar politikai és állami vezetés Belgrádba utazik, hogy szentesítse a két ország új, ismét barátinak mondott viszonyát.”(Hajdú Z. 2008. pp.72-74.)

Tehát már ahogy említettük az államszocializmus ezt követő időszakában normalizálódtak az államközi kapcsolatok, amelyek pozitív hatást idéztek elő a mikrotérségi kapcsolatokban is. Jelentős mértékben enyhült a határ menti zónák belügyi ellenőrzése és ezzel csökkent a lakosságra háruló politikai nyomás is. Kezdetét vette a több évre megszakadt rokoni és baráti kapcsolatok lassú újjáéledése.

12.A határon átnyúló és a határ menti kapcsolatok kialakulásának elméleti sajátosságai

A téma szempontjából mindenképpen lényeges tisztázni a határ menti területek fogalmát, valamint a határon átnyúló és a határ menti kapcsolatok közötti különbséget, és az azok minőségéből adódó eltérő együttműködési formákat és technikákat, valamint kialakulásának okait. „Térbeliségét tekintve kétféle megközelítési mód érvényesül az országhatárok vizsgálatakor: vonalelmélet és a zónaelmélet. A határ jogilag és földrajzi megjelenésében is vonal, de tartalmában és hatásában zóna, kisebb nagyobb kiterjedésű térség, ahol az államok kölcsönhatása érvényesül” (Hajdú, 1988).

Ahhoz, hogy ezt a zónát leképezzük, fontos meghatároznunk, hogy mit is nevezünk pontosan határ menti területnek. Különböző definíciók léteznek, jellemző, hogy a felhasznált adatok aggregációs szintjének azon szereplőit (település, kistérség, megye) vonják be a vizsgálatokba, amelyek valamilyen államhatárral érintkeznek. Az aggregációs szint megválasztása vizsgálataimat is befolyásolja, hiszen a határ gazdasági és politikai hatásai nagyobb területen érvényesülnek, míg a társadalmi kapcsolatokra hatók csak a legközelebbi településeken érezhetőek általában (Hardi, 2000, 597 p.).

A vizsgálati terület kiválasztását jelentősen befolyásolja a határ politikai természete, amely állandó változásban van. Ettől függ az államhatáron való átvonzások ereje is, illetve ez degradálhatja a határon átnyúló kapcsolatokat központok közötti, állami szinten szervezett együttműködéssé. Jelenleg a kontaktus funkció erősödésével számolhatunk, ebbe az irányba mutathatnak a közös projektek és a területi tervezés összehangolására tett kezdetleges első lépések is (Nemes Nagy, 1998 p. 141.).

A határ menti területek pontos lehatárolása teljesen ország- és térségfüggő. Európában az egyes országok eltérő politikai földrajzi jellemzőkkel bírnak, a határaik pedig különböző történelmi fejlődési pályát jártak be. Ezért az alábbiakban csak a magyar viszonylatokra alkalmazható definíció megalkotására törekszem. Határ menti területek alatt értem azt, a határvonal mellett elhelyezkedő földrajzi területet, amelyen érezhető az államhatár jelenlétéből fakadó negatív és pozitív társadalmi-gazdasági összetevők összessége. E területek dinamikus jelleget mutatnak, hiszen a politikai és gazdasági változásoktól függően rövid idő alatt is jelentősen változhat a kiterjedésük. A településhálózatra gyakorolt hatásuk középtávon részben statikus, ezért főleg a határok „ellégiesedésének” időszakában a régebben működő vonzáskörzetek csak nehezen alakulnak újjá! A határ menti terület kiterjedése jelentősen függ a földrajzi tér jellegétől, amelyet történelmi és aktuálpolitikai tényezők is befolyásolnak. Ebből adódik az is, hogy e terület államhatártól való távolságát csak pillanatnyilag lehet km-re pontosan meghatározni.

Mivel a már említett átvonzások ereje változó, a horvát-magyar együttműködés szempontjából a határ menti területek laza textúrája miatt különbséget kell tennünk a határ menti és a határon átnyúló kapcsolatok között. A hiányos textúra következtében a horvát-magyar határ mente egyes szakaszain az átvonzások mértéke statisztikailag alig kimutatható, vagy egyáltalán nincs, tehát nem beszélhetünk a klasszikus értelemben vett határ menti együttműködéstről. A határ két oldalán lévő területek társadalmi-gazdasági kapcsolatai elenyészőek, nem eredményeznek társadalmi-gazdasági profitot. Azonban a szomszédos

területek makro- és mezoregionális központjai között minden esetben tapasztalható valamilyen kétoldalú kapcsolat. Ekkor már nem beszélhetünk határ menti kapcsolatokról, mert az együttműködések nem helyben és alulról szerveződnek, hanem egy határ mentiségtől semleges központból, ezek az összefüggésrendszerek már kimerítik a határon átnyúló kapcsolatok tényét.

A határon átnyúló kapcsolatok előfordulása a tér azon szegmensére jellemző, ahol az államhatár jelenlétéből fakadó pozitív társadalmi-gazdasági összetevők összessége már csak gyengén, vagy egyáltalán nem érzékelhető. Az itt lezajló interakciók az érintett országok valamely centrum, vagy központi jellegű területéről indulnak ki, és e szereplők között bonyolódik le a tényleges együttműködés. A határon átnyúló kapcsolatok tehát egy átfogóbb, nagyobb rendszert alkotnak a határ menti együttműködésnél. Az utóbbi gyakorlatilag a határon átnyúló kapcsolatok azon fajtája, amelyek egy szűkebb határtérségben a centrumterületektől általában távol, alulról szerveződve valósul meg, olykor perifériális helyzetben.

A területi lehatárolás ezért rendkívül nehéz és egy fix, állandó határterület kijelölése nem lehetséges. Analízisem nem korlátoztam kizárólag a határ menti kistérségekre és a megyékre, hanem a fentiekből következően vizsgáltam az államközi és az azokat befolyásoló EU-kapcsolatokat is. Horvátország és Magyarország sem rendelkezik megfelelő forrásokkal az együttműködés fokozására és elmélyítésére, mindkét ország az EU regionális politikáját szolgáló pénzügyi eszközök felhasználásával képes dinamikálni a határvidék területein a gazdaság fejlődését.

Hazánk esetében tapasztalhatjuk, hogy közvetlenül a határ mentén több esetben csak gyenge kontaktzóna jön létre, míg az ország belső területeivel jelentősebb kapcsolatok is kialakulnak. Ez leginkább az ún. „effektív államterület” problematikájával van kapcsolatban (Pap, 2005). Somogy és Baranya megye Dráva menti területei vonatkozásában ez a probléma a rendszerváltozás óta folyamatosan fennáll.

7. ábra. Interakciók a határ menti térségekben

Forrás: HARDI T. 2009.

Mindezek ellenére megállapíthatjuk, hogy egy pozitív fejlődési folyamatnak (kisebb megszakításokkal) lehettünk tanúi az elmúlt két évtizedben. Hardi Tamás határosztályozási rendszerét alapul véve (3. ábra): az 1990-es években még egymás mellett létező horvát-magyar határtérségek elérték a kölcsönösen együttműködő szintet. A két ország közötti

viszonyt a politikai stabilitás jellemzi, és a társadalmi-gazdasági komparatív lehetőségek is segítik az interakciók fejlődését. A legfejlettebb szintet azonban még nem értük el. Nyomokban, ad hoc jelleggel tapasztalhatók bizonyos eredmények, ezek azonban az „integrált” fogalmat még nem merítik ki (Hardi, 2009 p. 30.).

Az eddigiekből arra a következtetésre juthatunk, hogy a határ menti kapcsolatok szempontjából az egyik legégetőbb permanens probléma az egykor jól működő vonzásokörzetek feldarabolódása (számának csökkenése) és a csonka helyzet részleges stabilizálódása, ezzel kapcsolatban tesztek említést Lösch néhány megállapításáról. A vonzásokörzet, avagy a piacterület torzulását nem csak a vámfunkcióval rendelkező politikai határ okozhatja. A határok légiesedésével a periférikus helyzet ugyanúgy fennmaradhat, és csak a centrum-centrum relációban indulhat el a kapcsolatok erősödése. Emellett az eltérő gazdasági körülmények is megindíthatják az egyes határ menti területek és központjaik aktivitását, és bizonyos tevékenységi körökben elindulhat egyfajta specializálódás is (Niebhur és Stiller, 2004, Rechnitzer, 1999).

A további fejezetekben kitérek az intézményi kapcsolatok jellegére, ezeken belül pedig az eurorégiók és települési- és városközi kapcsolatok körére. Ezek az említett definíciók tárgyát képezik a határon átnyúló kapcsolatok vizsgálatának. Az eurorégió nevet akkor használják, amikor egy olyan területet akarnak megjelölni, ahol a kölcsönös interregionális, vagyis a határokat áthidaló gazdasági, szociális, kulturális, illetve más jellegű együttműködések léteznek kettő vagy több állam, illetve kormányzat között (Süli-Zakar, 1996).

„Az eurorégió a határ menti együttműködés formalizált struktúrája, amely magába foglalja a helyi és a regionális hatóságok képviselőit, valamint esetenként a társadalmi és gazdasági partnereket. Sajátos szervezeti felépítéssel rendelkezik, amelynek legmagasabb szintje a választott tanács, ezt követi a bizottság, továbbá a tematikus munkacsoportok és az állandó titkárság” (Éger, 2000 p. 11.).

A nyugat-európai szakirodalmi források alapján az alábbiak szerint foglalhatjuk össze a legfontosabb jellemzőit: a határ menti együttműködés legeredményesebb formái Európában, amelyek közrejátszanak a határ két oldalán lévő fejlődésbeli különbségek leépítésében, erősítik az emberek egymás iránti bizalmát.

A nemzetközi kapcsolatok ápolása XX. század elejéig kizárólagosan az állami politika feladata volt. Ekkor viszont az információs forradalom, a közlekedési infrastruktúra korszerűsödése a kapcsolatrendszer ugrásszerű átalakulásához vezetett. A második világháborút követően Európa-szerte megfogalmazódott egy hasonló kataklizma elkerülésének gondolata. A nem KGST tagállamok polgármesterei egymás jobb megismerését tűzték ki célul, melyhez az egyébként természetes folyamatként lejátszódó településközi együttműködések létrejöttét „használták” eszközként (Kurilla, 2011).

A testvérvárosi kapcsolatok többsége hazánkban már jelentősebb történelmi előzményekkel bír. A 90-es évek lendülete azonban napjainkra megtört. Az intenzív kapcsolattartás jelentős anyagi, szervezési, diplomáciai erőfeszítéseket kíván, amely korlátok közé szorítja a valóságos együttműködések számát, ezért egyes kapcsolatok leépültek az éves „képviselőtestületi vizitek” szintjére. A „testvérvárosiasodás” folyamata lelassult, előreláthatóan a „holt” partnerségek megszűnnek és a mennyiségi szempontokat a minőségiak váltják fel.

13. Svábfalu

Svábfalu Nagykanizsa szomszédságában helyezkedik el, attól délnyugati irányban 5 km távolságra. A községen folyik át a Berki-patak. A község nevével először 1184-88 közötti, szláv eredetű helységnévvel rendelkező településről van szó, a név jelentése csatorna, patak, forrás, vízesés. A településről XII. századtól fogva már folyamatos információink vannak. Püspöki kézben lévő falu egészen 1390-ig, amely iskolával rendelkezik, ahol folyamatos oktatás folyik. A község fejlődését jelzi, hogy 1325 Károly Róbert vásártartást engedélyezett a számára a szombati napokon. Az Árpád és az Anjou korban is folyamatosan elsőfokú egyházközpont. 1435-ben oppidummá lép elő, az 1519-es írások szerint még mindig mezővárosi jogállással rendelkezik. 1534-től a Nádasdyak birtoka lett, miután Kanizsai Orsolya Nádasdy Tamás felesége lett. A 1564-ban megözvegyült Kanizsai Orsolya lesz a település új úrnője, a település továbbá is mezőváros rangban található. Az emberek megélhetését a mező- és vadgazdálkodás adta. Ezt bizonyítja, hogy két halastava és a piacai adózási jegyzékek, amelyek arról tanúskodnak, hogy árpa, búza, rozs és zab termesztéssel foglalkoztak. 1568-ban a folyamatos török támadások miatt elcserélik a községet és királyi kézbe kerül. Ettől fogva folyamatos pogány fenyegetettség. A lakosság fosztogatások miatt felhagy a szőlőműveléssel, felerősödik az elvándorlás. Az 1597-es összeírások alapján csak 21 jobbágy van a faluban. 1640-ben már pusztának jegyzik. Ettől fogva vagy csak részlegesen, vagy teljes egészében évtizedeken át lakatlan.

1695-ben kezdődik meg a jobbágyokkal való újra betelepítése, ez Gyöngyösi Nagy Ferenc nevéhez fűződik. Három évre teljes szabadságjogot adott, illetve szabad rendelkezést a község fájának kitermelését illetően. Ezzel jelentős eredményeket ért el, hiszen 1699-ben már 16 adózóval rendelkezett a település. 1711-ben a települést jelentős pestis járvány sújtotta, jelentős ember áldozatokat követelve. 1717-ben Szapáry Miklós tulajdonába kerül a település egészen 1744-ig. Ekkor a családnak magva szakad és a birtokai visszakerülnek a Kincstárhoz, majd a Batthyány családhoz. A település lakosságának döntő többsége katolikus. 1747-ben szentelik fel az első templomot az Órangyalok tiszteletére. 1750-ben már 200 ház áll a faluban. 1756-tól fogva folyamatos a földesúrral való szemben állásuk.

Az általános iskola építése 1897-ben kezdeményezte az iskolaszék. Az intézmény 1902-ben készült el, a hozzá tartozó négy tanítói lakással együtt. 1902-ben elkészült az evangélikus közösség iskolája is, amelyben német nyelven folyt a tanítás egészen 1905-ig. A gazdasági fejlődés folyamatos volta település életében, rendelkezett Hangya Szövetkezettel és 26 iparossal. A két iskola működése megtette hatását. 1930-ra nőtt az írni-olvasni tudók száma. A második világháború után 60 személy menekült nyugatra, de ebből a jelentős részük visszatelepült.

A huszadik században a település lélekszáma gyorsan gyarapodott, mind két iskola magas gyerek számmal működött. Ezt bizonyítja, hogy még a szomszédos Gyótapusztán is volt kihelyezett elemi oktatás. Emellett aktívan működtek a gazdaképző és művelődési körök is. 1948-ban az egyházi iskolák (evangélikus és katolikus) összevonásával jött létre az állami iskola. A központi intézmény az egykori katolikus lett, az evangélikus épületében pedagógus lakást hoztak létre. 1987-ben került sor az első bővítésre, amikor az épület ebédlőt, vizesblokkot és konyhát kapott. A következő bővítés kezdete 1993-ban volt. Az átadásra

1995-ben került sor. Egy többcélú tornaterem vizesblokkal és öltözőkkel, színpaddal, könyvtár, speciális közösségi helységek (kiállító terem) kerültek benne kialakításra. Az intézmény 1995-től a Királyi Pál Általános Művelődési Központ nevet viseli. Az intézmény 1987-től fogva a Zala megye egyetlen német nemzetiségű nyelvet és hagyományt oktató általános iskolája. Az ÁMK keretein belül kerül megrendezésre a Német Hagományörző Nap, valamint a Királyi Pál Napok

A településen élénk egyesületi élet folyik, a következő egyesületek működnek: Nefelejcs Egyesület (nyugdíjas klub), Királyi Pál Kulturális Egyesület, Szepetneki Szepetneki Horgász Egyesület Tűzoltó Egyesület, Szepetneki Sport Egyesület, Szepetneki Faluszépítő Egyesület. Emellett három nemzetiség rendelkezik önkormányzattal: Német Kisebbségi Önkormányzat, Horvát Kisebbségi Önkormányzat, Cigány Kisebbségi Önkormányzat.

Nefelejcs Egyesület (nyugdíjas klub)

A szervezet jelenleg 45 fővel dolgozik, és aktív tevékenységet folytat. Heti rendszerességgel nyújt elfoglaltságot a tagság részére. Dalárda és szavaló körrel is rendelkezik. Nevéhez kötődik a települési rétesfesztivál megrendezése. Hivatalos egyesületi formában 2004 óta működik. Emellett minden évben részt vállal az önkormányzattal közösen megrendezésre kerülő októberi nyugdíjas nap megszervezésében is. Tagjai aktív tevékenységet folytatnak a megyei és országos szinten is.

Királyi Pál Kulturális Egyesület⁸

Az egyesület tényleges tevékenysége korábbra tehető, mint egyesületté alakulása. Kezdetben az iskola szülői munkaközösségének tagjai rövid színdarabok tanulásával, előadásával szórakoztatták gyermekeiket, a szülőtársakat és a falu lakóit. Kinőve eredeti funkcióját 1994-ben bejegyzett egyesület lett. Először népdalkör és színjátszó kör működött keretein belül 32 taggal, a község 16-30 év közötti lakosaiból. Első művészeti vezetőnk halála után a népdalkör maradt, erősödött, a színjátszás lassan-lassan „kihalt”.

1998-tól az új karnagy irányításával a legnehezebb műfajt választva először vegyes karként működtek, majd női karrá alakultak. Ebben az időszakban 2 alkalommal jelentkezték országos minősítő hangversenyre (ezt mindig a KÓTA, vagyis a Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége szervezi, értékeli), ahol mindkét alkalommal ezüst minősítést kaptak.

2002-től a Királyi Pál Kulturális Egyesület keretein belül Nosztalgia Zenekar is működik. 2006-ban az egyesület (gyakorlatilag a kórus) a Német Kisebbségi Önkormányzattal kötött együttműködési megállapodást, így részt vesz a községben és országos szinten megrendezésre kerülő német hagyományörző és német egyházzenei rendezvényeken. 2007 februárjában újabb karnagy váltás volt.

2008-ban helyben, a Királyi Pál ÁMK-ban került sor a Zalai Művészeti Fesztivál keretein belül a KÓTA által szervezett országos minősítő hangversenyre, amelyre természetesen újra jelentkeztünk. 15 kórus részvételével zajlott a megmérettetés, ahol kiemelt arany minősítést is szereztek, a „Fesztivál Kórus” cím is az övék lett. 2007-ben a kórus hagyományörző szándékkal hozta létre a „Királyi karácsony” elnevezésű rendezvényét, azzal

⁸ http://szepetnek.hu/?page_id=116,

a szándékkal, hogy a falu lakossága együtt köszönthesse az év legszebb ünnepét. Évről-évre nagyobb a lakosság érdeklődése. Az év tíz hónapjában hetente próbálnak, évente 10-15 fellépést vállalnak. Részt vesznek a község ünnepein, falunapon, egyéb rendezvényeken. Jó együttműködést alakítottak ki a többi egyesülettel is.

Polgárőr Egyesület

Egyesületünk 1992-ben alakult, 1993-tól tagja az Országos Polgárőr Egyesületnek. Megalakulásunktól kezdve, lassan 20 éve, 30 fő körüli aktív taglétszámmal, legalább havi 4-5 alkalommal pontos, előre tervezett, a nagykanizsai rendőrséggel, a körzeti megbízottal, civil szervezetekkel egyeztetett beosztás alapján végezi munkáját. Például 2010-ben 184 esetben 2250 óra szolgálatot teljesített – főleg az éjszakai órákban – szabadidőnkben, ellenszolgáltatás nélkül. Minden egyes közösségi esemény, önkormányzati rendezvény biztosításánál közreműködik.

Faluszépítő egyesület⁹

„Egyesületünk a Szepetneki Faluvédő – Faluszépítő Egyesület 1991 novemberében alakult, 16 taggal. Az Alapszabályban egyesületi célként került megfogalmazásra a község környezetvédelmének szervezése, a környezet tisztaságának ápolása, közterületek parkjainak, emlékhelyek rendben tartása, gondozása, virágosítása. Anyagi bevételeink a befizetett tagdíjakból (támogatásokból), önkormányzati támogatásból, valamint pályázaton nyert összegekből tevődik össze. Eddigi legnagyobb pályázati sikerünk a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivataltól – falumegújítás és fejlesztés támogatási jogcímen – játszótér építésére és kialakítására nyert 7. 158. 195 Ft. A játszótér kialakítására a József Attila utcában került sor. A régi elavult játszótér helyén egy korszerű játszótér került megépítésre. A kivitelező a Nivel-Bau Kft. volt. Ezen a területen a földmunkálatok, terület előkészítést követően 11 db fa játszótéri elem (laphinta, bébihinta, 2 db csúszdatorony, csúszda, kisház, mérleghinta, homokozó, lengőhíd, egyszemélyes rugós játék, négyszemélyes rugós játék), 5 db kerti pad, 2 db hulladékártoló került kihelyezésre. A kihelyezett játszótéri elemek megfelelnek a biztonságtechnikai követelményeknek, megfelelőségi tanúsítvánnyal rendelkeznek. A községben élő 14 év alatti gyermekeknek szabadtéri játékokra alkalmas terület került kialakításra, amelynek köszönhetően szabadidős elfoglaltságuk gazdagodik, a gyermekes családok egy kellemes környezetben tölthetik el szabadidejüket.”

Törött Íj Vadásztársaság

A vadásztársaság 2000-ben alakult. Területe 15000 ezer hektár, és 86 tagja van jelenleg. A célja a Mura mente vadállományának a karban tartása és vadászat népszerűsítése és a vadász kultúra megismertetése a civil társadalom számára. A társaság elősegíti a térség vadállományának automatikus felfrissítését. Emellett a tevékenysége révén biztosítja a mezőgazdasági termelésben a vadkárok minimalizálását.

⁹ http://szepetnek.hu/?page_id=116,

A Törött Íj Vadásztársaság széleskörű nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik. A szomszédos Szlovéniában, Horvátországban és Ausztriában is vannak testvértársaságai. Ezekre a kapcsolatokra alapozva a település több civilszervezet is már épített projekteket.

Feladatok

1.) Feladat

A kistérségi és a fenti mintatanulmányban foglaltak szerint tervezzen meg egy vélt testvér települési kapcsolaton alapuló nemzetközi projektet. Ügyeljen rá, hogy valamilyen ökológiai, mezőgazdasággal, erdőgazdálkodással kapcsolatos projekt elképzelést vázoljon fel, amiben minél több civil szervezet vesz részt. A feladat kidolgozása során használja fel a határmentiséggel, a folyóvízi fejlesztésekkel kapcsolatos turisztikai és ökológiai ismereteit, valamint a településekről kapott célzott információkat. Ügyeljen rá, hogy valamelyik civil szervezet legyen a főpályázó!

- a) Legalább 10 sorban írja le a projektben megfogalmazott céljait!
- b) Írja le a vezető partner projektben betöltött szerepét!
- c) Ismertesse a külföldi partner projektben betöltött szerepét!
- d) Írja le a projekt várható társadalmi hatásait!
- e) Projekt láthatósága, nyomon követése!
- f) Technikai kapacitás

a.)

A már együttműködési tapasztalatokkal rendelkező Općina Pomurje és Törött Íj Vadásztársaság a Muramente fenntartható turizmusának fejlesztése céljából a biodiverzitást fenntartó halászat és vadászat, illetve az ehhez kapcsolódó gasztronómiai hagyományok és a térség immateriális kulturális örökségének megőrzésére építve kívánja a településközi és civil szervezetek közötti kapcsolatokat fejleszteni.

A projekt legfőbb célja: a fenntartható erdő-, vad- és halgazdálkodás lehetőségeinek, eszközeinek (fonott vesszőből készült eszközök), és a térség környezeti értékeinek bemutatása, valamint a lakosság ökotudatosságának a növelése. A Mura egy ökológiai tengelyként szabályozza térség nemes vadállományának az áramlását, ezzel biztosítva annak inhomogenitását, fajgazdagságát. A vadásztársaságok és kézművesek jelentős nyugdíjas korú tagsággal rendelkeznek, így nem csak az etnikumközi kulturális, hanem a korosztályok közötti kapcsolatok is erősödnek. A kulturális sokszínűség, az európai közös kulturális örökség és a megőrzésre szoruló környezeti értékek megtapasztalásával, megismerésével megnövekszik a közösségek közötti interakciók száma. A cél, hogy az interakciók révén tovább erősödjenek a már alakulóban lévő kapcsolatok (Magyarország-Horvátország IPA határon átnyúló együttműködési program) Kotoriba és Szepetnek civil szervezetei között. A célunk egy legalább 200 fős ösztöndíjas megmozgatása a két oldal rendezvényein.

b.)

Opcina Pomurje

Az első nap a vesszők-halak tradicionális halászlé főző verseny lesz Pomurjében. Amelyen előnyben részesítjük a murai fajokból, hagyományos módon elkészített ételeket. A főzésen min. 50 csapat fog részt venni 4-5 fővel, az-az 250 aktív résztvevő, akiknek a 20-20%-át min. a 65 év feletti és 30 év alatti résztvevők adják, a 50 %-át pedig a Svábfalui civilek. A főzőversenyt a vesszőből fonott eszközök kiállítása, elkészítésének oktatása ötven fő részére. Ehhez előkészített, méretre szabott vesszőket biztosítunk. Főzőversenyt egy záróműsor követi, amelyen a két település kulturális egyesületei és két iskolás csoport, egy horvát és egy magyar vesz részt. A második nap folyamán vadászati, környezetvédelmi, területfejlesztési szakvezetéssel összekötött szakmai utat szervezünk az a horvát Mura mentén 150 fő részére. Száz svábfalui civil és ötven a szakvezetők által delegált magyar egyetemista vesz részt ezen. 50 db fa elültetésére kerül sor Pomurjében a rendezvény végén az EU csatlakozás emlékére.

c.)

Svábfaluban egy öt napos vadászati témájú kiállítás valósul meg, amelyet íjász bemutató, és ismeretterjesztő, tudományos előadások kísérnek. A kiállítás a helyi kultúrházban lesz, amelynek legfőbb célja, hogy a Törött Íj Vadásztársaság területének természeti értékeit, és a gazdasági hasznosításának a sajátosságait prezentálja. A természeti értékek közül elsősorban a Mura-folyó és a szomszédos területeink flóráját és faunáját mutatjuk be. Emellett sor kerül EU változó jogi és gazdasági környezetének a bemutatására, azokra a tényezőkre koncentrálni, amelyek hatással vannak a vad- és erdőgazdálkodásra. Az előadásokat az a felsőoktatásban és a civilszférában dolgozó szakértők és oktatók fogják tartani. Ezután faültetésre kerül sor svábfalui nyugdíjasok, a pomurjei és a svábfalui általános iskolások bevonásával Svábfaluban a horgász-víztorozó partján, amely az Európa park nevet viseli. A horvát vadászok számára 100 fővel autóbusszos túrával összekötött kirándulást szervezünk a Törött Íj Vadásztársaság területének a bemutatására.

d.)

A projekt erősíti a két vadásztársaság közötti az Magyarország-Horvátország IPA határon átnyúló együttműködési program keretében kialakulóban lévő együttműködést. Ezzel közvetetten is hozzájárul a Pomurje és Svábfalu településközi interakcióinak a növekedéséhez, amely a civil szervezetek közötti kapcsolatok kiépülésben és elmélyülésében fog megnyilvánulni. Létrejönnek az első interakciók az egyes korcsoportok között, illetve a közös rendezvények révén jobban megismerik egymást az egyes civil szervezetek. A kezdeti interakciók és a „másik fél” megismerése révén nő az esélye későbbi kooperációk kialakulásának, amely a civil szervezetek hálózatosodásához vezet. Ez illeszkedik az EU regionális politikájának négy irányelvéből legalább háromhoz, a partnerséghez, a szubszidiaritás, és az addicionalitáshoz. A partnerség lévén az említett hálózatosodási folyamatok indulnak meg, a szubszidiaritás pedig a civil szervezetek helyi kooperációs kapcsolatainak az önálló kiépítését segíti elő, az addicionalitás révén a Pomurjében

megvalósuló vesszők-halak pedig a projekt keretében kerül megvalósításra. Előreláthatóan három egyesületközi együttműködési nyilatkozat kerül aláírásra a rendezvény sorozat idején.

e.)

A projekt láthatóságát az 2500 példányban elkészülő három nyelvű (horvát-angol-magyar) promóciós kiadvány biztosítja. Pomurje és Svábfalu helyhatóságának a honlapján folyamatos előzetes információk és utólagos hírösszefoglalók kerülnek közlésre. Mindkét oldalon Murköz megyében és Zala megyében is a megyei hírlap, mind a honlapján, mind nyomtatott formában informálja térség lakosságát. A multiplikátorhatást növelendő a meghívott egyetemi oktatók az adott intézményből, ahonnan jönnek 25-25 hallgatót vonnak be rendezvénybe. Az ő részvételükről összefoglalót fog leközzölni az intézmény kulturális folyóirata. Emellett egy országosan sugárzó TV adó és a helyi TV-k is hírt adnak az eseményekről. A projektzárás utáni értékelésnél elsősorban az egyes attrakciók látogatottságát, másrészt a civil szervezetek visszajelzéseit kívánjuk elemezni. Az eredmények terjesztése egy mindenki számára elérhető Weboldalon történik, ahová feltöltésre kerülnek az elhangzott előadások, és a promóciós anyagok tartalma (receptek, fotók, civil szervezetek bemutatkozói).

d.)

Mindkét résztvevő jelentős tapasztalatokkal rendelkezik az adott területen. Pomurje Opcina minden évben több települési rendezvényt szervez. Ezek célja a civilszervezetek és lakosság mozgósítása. E rendezvények állandó résztvevője a pomurjei székhelyű Sokolo Lovacko Drustvo (Sokol Vadász Társaság), amely jelentős részt vállal a helyi rendezvények lebonyolításában és megszervezésében. Aktív magyar kapcsolatokkal rendelkezik. A Törött Íj Vadásztársaság Dél-Zala egyik legaktívabb civil szervezete, aktív kapcsolatokat ápol a területén lévő önkormányzatokkal, valamint horvát nemzetiségi települési önkormányzatokkal. A helyi falunapokon általában településenként 100-100 adag vadéttel segíti a rendezvények színvonalának emelését. A tagjai közül többen foglalkoznak erdő- és mezőgazdálkodással. Emellett heterogén a tagság korösszetétele és női taggal is rendelkeznek

2.) Feladat

Tervezze meg egy a Határ mente megyében létrehozandó EGTC (európai területi együttműködési csoportosulás). Tanulmányozza előtte az alábbi két dokumentumot és a fennálló jogi feltételek és a regionális, valamint a települési ismeret anyag alapján hozza létre az EGTC-t!

a.) Vázzolja fel a települések és az azokat övező mikro térség társadalmi-gazdasági helyzetét és indokolja meg a létrehozandó szervezet létjogosultságát!

A Határ-mente megye gazdaságának a fejlődése a helyi önkormányzatok, a civil szervezetek, és a területi társadalmi-gazdasági szerveződések sikeres együttműködésének a függvénye. A rendszerváltozás óta több önkormányzati társulás is létrejött a határ menti térségben, amelyek a rendszerváltozás követő gazdasági visszaesés, és a jelenlegi

gazdasági válság ellenére is működnek. A projekt vezető partnere a Zalai Etnikai Területfejlesztési Társulás, aki 19 éve aktív résztvevő a Határ-mente megye területi folyamatainak az alakításában. A szervezet és partnerei Pomurje, Ivanec selo, Donji Dragutinec már több sikeres együttműködést valósított meg az utóbbi 15 évben. Ezek azonban csak a nemzetiségi, kulturális, sport és oktatási interakciók során értek el jelentős eredményeket, tényleges gazdaság élénkítési aspektussal nem rendelkeztek

Határ mente megye az elzártság megszűnése ellenére jelenleg hazánk egyik hátrányos helyzetű térsége, a horvát oldal fejlettségi szintje is alacsony. Az egy főre jutó bruttó hazai termék csak az EU átlag 70%-át teszi ki a térségben. Magyarországon és Horvátországban is az elmúlt évtized a gazdasági növekedés időszaka volt, amely a globális folyamatok hatására mind két országban recesszióba süllyedt, ez jelentősen csökkentette a területi tervezésben érintett mikor- és mezoregionális szereplők mozgásterét. Horvát oldalon a közigazgatási és önkormányzati rendszer sajátosságaiból adódóan nem jött létre még semmilyen alulról szerveződő területi tervezéssel és fejlesztéssel foglalkozó társulás sem. A létrehozandó EGTC társulás teljesen új aspektusokat fog eredményezni a horvát oldalon. A vertikális berendezkedésű közigazgatásba illeszkedő, gyenge autonómiával rendelkező opcinák szövetsége várhatóan átmenetileg idegen testet fog alkotni a horvát közigazgatási-területfejlesztési rendszerben.

b.) Vázzolja fel a projekt célcsoportját!

A projekt elsődleges célcsoportja az érintett területen működő, magyar önkormányzatok, horvát opcinák, turizmussal és a vidékfejlesztéssel foglalkozó civil szervezetek környezetvédelmi hatóságok. A tervezés során elsősorban a települési önkormányzatokat és az opcinákat, illetve a területfejlesztéssel foglalkozó társulásokat szólítjuk meg. 30-40 bevonható településre, társulásra és hatóságra, civil szervezetre, valamint egy felsőoktatási intézményre számítunk. A projekt eredményessége szempontjából fontos a célcsoport minél erősebb inhomogenitása, amely lehetővé teszi valamennyi önkormányzati, civil és hatósági elképzelés érvényesülését! Az önkormányzati, a hatósági és a civil szint mellett számítunk a kutatásfejlesztéssel és a területi innovációval foglalkozó szervezetekre is

c.) Fogalmazza meg a projekt speciális céljait!

A Határ-mente megye társadalmi-gazdasági kohéziójának az erősítése, mikro szinten a megközelíthetőség javításával, valamint a fenntartható, környezeti terhelést nem okozó ökoturisztikai célú fejlesztések kialakításával érhető el. A már meglévő tervekre és megvalósult projektekre alapozva, az eddig eredmények multiplikáló hatását kihasználva egy fenntartható ökoriégió (EGTC) megtervezése és alapjai lerakásának a megvalósítása (minimum 30 település).

Speciális projekt célok:

1. A projektszervezet kiépítése és az arculati elemek meghatározása
2. Kooperációk létrehozása az önkormányzati, civil és hatósági szférában, terveik összehangolása a stratégiai tervezés eredményességéért

3. A fejlesztési elképzelések összehangolása, közös stratégiai és működési terv kialakítása a létrehozandó Európai Területi Együtműködési Csoportosulás számára
4. Láthatóság, a projekt eredményeinek széleskörű kommunikációja és terjesztése
5. Közös stratégiára alapozott projekt tervek készíttetése

14. MELLÉKLETEK

A helyi önkormányzatokról szóló 189. törvény
releváns részei

A helyi önkormányzatok, szerveik és működésük

Értelmező rendelkezés

19. § E fejezet alkalmazása során:

- a) a képviselő-testület, közgyűlés valamint a polgármester hatáskörébe tartozó választás, kinevezés, vezetői megbízás joga - a megyei közgyűlés elnökének választása kivételével - magában foglalja a felmentés, a megbízás visszavonásának jogát;
- b) az egyéb munkáltatói jogon a kinevezés, vezetői megbízás, felmentés, vezetői megbízás visszavonása, az összeférhetetlenség megállapítása, fegyelmi eljárás megindítása, a fegyelmi büntetés kiszabása kivételével minden más munkáltatói jogot kell érteni.

A települési önkormányzatok

20. § (1) A községi önkormányzat köteles ellátni mindazokat a törvényben meghatározott feladatokat, amelyek a helyi lakosság alapvető létfeltételeit, az ehhez szükséges közszolgáltatások közvetlen igénybevételének lehetőségeit biztosítják.

(2) A nagyközségi címet használhatják azon községi önkormányzatok, amelyek a törvény hatálybalépésekor nagyközségi címmel rendelkeztek, továbbá, amelyek területén legalább háromezer lakos él.

21. § (1) A járásszékhely városi, valamint a városi önkormányzat - törvényben meghatározottak szerint - olyan közszolgáltatásokat lát el, melyeket saját területén és vonzáskörzetében, vagy a járás egész területén gazdaságosan, hatékonyan és a szakmai szabályok előírásainak megfelelően képes biztosítani.

(2) A megyei jogú város települési önkormányzat, amely - törvényben meghatározottak szerint, az abban foglalt kivételekkel - azokat a közszolgáltatásokat is biztosítja, melyek saját területén túl a megye egészére vagy nagy részére kiterjednek.

(3) Megyei jogú város a megyeszékhely város és az Országgyűlés által e törvény hatálybalépése előtt megyei jogúvá nyilvánított város.

(4) A megyei jogú város képviselő-testülete a közgyűlés.

Megyei önkormányzat

27. § (1) A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A megyei önkormányzat képviselő-testülete a közgyűlés.

(2)17

(3) A megyei közgyűlés elnöke - pályázat alapján határozatlan időre - nevezi ki a jegyzőt, a jegyző javaslatára az aljegyzőt.

(4) A megyei önkormányzatra a helyi önkormányzatokra vonatkozó rendelkezéseket az (1)-(3) bekezdésben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

A képviselő-testület

41. § (1) A helyi önkormányzat jogi személy. A képviselő-testületet a polgármester, a megyei közgyűlés elnöke, a főpolgármester képviseli.
- (2) Az önkormányzati feladatok ellátását a képviselő-testület és szervei biztosítják. A képviselőtestület szervei: a polgármester, a főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke, a képviselő-testület bizottságai, a részönkormányzat testülete, a polgármesteri hivatal, a megyei önkormányzati hivatal, a közös önkormányzati hivatal, a jegyző, továbbá a társulás.
- (3) Önkormányzati döntést a képviselő-testület, a helyi népszavazás, a képviselő-testület felhatalmazása alapján a képviselő-testület bizottsága, a részönkormányzat testülete, a társulása, a polgármester, továbbá a jegyző hozhat.
- (4) A képviselő-testület - e törvényben meghatározott kivételekkel - hatásköreit a polgármesterre, a bizottságra, a részönkormányzat testületére, a jegyzőre, a társulására ruházhatja át. E hatáskör gyakorlásához utasítást adhat, e hatáskört visszavonhatja.
- (5) Az átruházott hatáskör tovább nem ruházható.
- (6) A képviselő-testület a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására - jogszabályban meghatározottak szerint - költségvetési szervet, gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet (a továbbiakban együtt: intézmény) alapíthat, továbbá szerződést köthet természetes és jogi személlyel vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezettel.
- (7) A helyi önkormányzat képviselő-testülete - amennyiben törvény kivételt nem tesz - kinevezi az intézmény vezetőjét.
- (8) Törvény előírhatja, hogy meghatározott közszolgáltatást kizárólag erre a célra alapított költségvetési szerv, olyan állami vagy legalább többségi önkormányzati tulajdonban álló, jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság, amelyben az állam vagy az önkormányzat legalább többségi befolyással bír vagy e gazdasági társaság legalább többségi tulajdonában álló és legalább többségi befolyása alatt álló jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság vagy önkormányzati társulás láthat el.
- (9) A helyi önkormányzat képviselő-testülete az államháztartáson kívüli forrás átvételére és átadására vonatkozó rendelkezéseket rendeletben szabályozza.

42. § A képviselő-testület hatásköréből nem ruházható át:

1. a rendeletalkotás;
2. szervezetének kialakítása és működésének meghatározása, a törvény által hatáskörébe utalt választás, kinevezés, vezetői megbízás;
3. a helyi népszavazás elrendelése, kitüntetések és elismerő címek alapítása;
4. a gazdasági program, a hitelfelvétel, a kötvénykibocsátás, a kölcsönfelvétel vagy más adósságot keletkeztető kötelezettségvállalás, alapítványi forrás átvétele és átadása;
5. önkormányzati társulás létrehozása, megszüntetése, abból történő kiválás, a társulási megállapodás módosítása, társuláshoz, érdekképviselési szervezethez való csatlakozás, abból történő kiválás;
6. megállapodás külföldi önkormányzattal való együttműködésről, nemzetközi önkormányzati szervezethez való csatlakozás, abból történő kiválás;
7. intézmény alapítása, átszervezése, megszüntetése;
8. közterület elnevezése, köztéri szobor, műalkotás állítása;
9. eljárás kezdeményezése az Alkotmánybíróságnál;
10. a bíróságok ülnökeinek megválasztása;
11. állásfoglalás intézmény átszervezéséről, megszüntetéséről, ellátási, szolgáltatási körzeteiről, ha a szolgáltatás a települést is érinti;
12. a települési képviselő, polgármester méltatlansági és a vagyonyilatkozati eljárással kapcsolatos, továbbá összeférhetetlenségi ügyében való döntés;

13. az önkormányzati képviselői megbíztatás megszűnéséről való döntés, ha a képviselő egy éven át nem vesz részt a képviselő-testület ülésén;
14. a településfejlesztési eszközök és a településszerkezeti terv jóváhagyása;
15. területszervezési kezdeményezés;
16. amit törvény a képviselő-testület át nem ruházható hatáskörébe utal.

A képviselő-testület működése

43. § (1) A képviselő-testület az alakuló ülését a választást követő tizenöt napon belül tartja meg.

(2) Az alakuló ülést a polgármester hívja össze és vezeti. A megyei közgyűlés alakuló ülését a választást követő tizenöt napon belül a korelnök hívja össze, és vezeti a megyei közgyűlés új elnökének szervezeti és működési szabályzat szerinti megválasztásának időpontjáig.

(3) A képviselő-testület az alakuló vagy az azt követő ülésen e törvény szabályai szerint megalkotja vagy felülvizsgálja szervezeti és működési szabályzatáról szóló rendeletét, a polgármester előterjesztése alapján megválasztja a bizottság vagy bizottságok tagjait, az alpolgármestert, alpolgármestereket, dönt illetményükről, tiszteletdíjukról.

44. § A képviselő-testület szükség szerint, a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott számú, de évente legalább hat ülést tart. Az ülést tizenöt napon belüli időpontra össze kell hívni a települési képviselők egynegyedének, a képviselő-testület bizottságának, valamint a kormányhivatal vezetőjének a testületi ülés összehívásának indokát tartalmazó indítványára. Az indítvány alapján a testületi ülést a polgármester hívja össze a testületi ülés indokának, időpontjának, helyszínének és napirendjének meghatározásával.

45. § A képviselő-testület ülését a polgármester hívja össze és vezeti, akadályoztatása esetén e hatáskörét az alpolgármester, több alpolgármester esetén a polgármester által kijelölt alpolgármester gyakorolja. A polgármesteri és az alpolgármesteri tisztség egyidejű betöltetlensége, a tartós akadályoztatásuk esetére a szervezeti és működési szabályzat rendelkezik a képviselő-testület összehívásának, vezetésének a módjáról.

46. § (1) A képviselő-testület ülése nyilvános.

(2) A képviselő-testület

a) zárt ülést tart önkormányzati hatósági, összeférhetlenségi, méltatlansági, kitüntetési ügy tárgyalásakor, fegyelmi büntetés kiszabása, valamint vagyonyilatkozattal kapcsolatos eljárás esetén;

b) zárt ülést tart az érintett kérésére választás, kinevezés, felmentés, vezetői megbíztatás adása, annak visszavonása, fegyelmi eljárás megindítása és állásfoglalást igénylő személyi ügy tárgyalásakor;

c) zárt ülést rendelhet el a vagyonával való rendelkezés esetén, továbbá az általa kiírt pályázat feltételeinek meghatározásakor, a pályázat tárgyalásakor, ha a nyilvános tárgyalás az önkormányzat vagy más érintett üzleti érdekét sértené.

(3) A zárt ülésen a képviselő-testület tagjai, a nem a képviselő-testület tagjai közül választott alpolgármester és a jegyző, aljegyző, aljegyzők, továbbá meghívása esetén a polgármesteri hivatal vagy a közös önkormányzati hivatal ügyintézője, az érintett és a szakértő vesz részt. A nemzetiségi önkormányzat elnöke kizárólag az általa képviselt nemzetiséget érintő ügy napirendi tárgyalásakor vehet részt a zárt ülésen. Törvény vagy önkormányzati rendelet előírhatja, mely esetben kötelező az érintett meghívása.

47. § (1) A képviselő-testület akkor határozatképes, ha az ülésen az önkormányzati képviselőknek több mint a fele jelen van. A határozatképességet folyamatosan figyelemmel kell kísérni.

(2) A javaslat elfogadásához az egyszerű többséget igénylő javaslat esetén a jelen levő önkormányzati képviselők, minősített többséget igénylő javaslat esetén a megválasztott önkormányzati képviselők több mint a felének igen szavazata szükséges. Ennek hiányában a képviselő-testület a javaslatot elutasította. A betöltetlen önkormányzati képviselői helyet a határozatképesség szempontjából betöltöttnek kell tekinteni.

48. § (1) A képviselő-testület a döntéseit (határozat, rendelet) nyílt szavazással hozza.

(2) A nyílt szavazás módjának meghatározásáról a szervezeti és működési szabályzat rendelkezik.

(3) A képviselő-testület név szerint szavaz az önkormányzati képviselők egynegyedének indítványára, továbbá név szerinti szavazást rendelhet el a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott esetekben. Ugyanazon döntési javaslat esetében egy alkalommal lehet név szerinti szavazást javasolni. Nem lehet név szerinti szavazást tartani a bizottság létszáma és összetétele tekintetében, valamint a tanácskozások lefolytatásával összefüggő (ügyrendi javaslatot tartalmazó) kérdésekben. A név szerinti szavazás módjának meghatározásáról a szervezeti és működési szabályzat rendelkezik.

(4) A képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatában meghatározott módon titkos szavazást tarthat a 46. § (2) bekezdésében foglalt ügyekben.

(5) Az ülésvezető megállapítja a szavazás eredményét. Ha a szavazás eredménye felől kétség merül fel, bármely önkormányzati képviselő kérésére a szavazást egy alkalommal meg lehet ismételni.

49. § (1) A képviselő-testület döntéshozatalából kizárható az, akit vagy akinek a közeli hozzátartozóját az ügy személyesen érinti. Az önkormányzati képviselő köteles bejelenteni a személyes érintettséget. A kizárásról az érintett önkormányzati képviselő kezdeményezésére vagy bármely önkormányzati képviselő javaslatára a képviselő-testület dönt. A kizárt önkormányzati képviselőt a határozatképesség szempontjából jelenlevőnek kell tekinteni.

(2) A képviselő-testület szervezeti és működési szabályzatában meghatározza a személyes érintettségre vonatkozó bejelentési kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeit.

(3) Az (1) bekezdés alkalmazásában a közeli hozzátartozó alatt a Polgári Törvénykönyvről szóló törvényben meghatározott közeli hozzátartozót kell érteni.

50. § Minősített többség szükséges a 42. § 1., 2., 5., 6., 7. pontjában foglalt, továbbá a törvényben és a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott ügyek eldöntéséhez, az önkormányzati képviselő kizárásához, az összeférhetetlenség, valamint a méltatlanság megállapításához, a képviselői megbízatás megszűnéséről való döntéshez, valamint a 46. § (2) bekezdés c) pontja szerinti zárt ülés elrendeléséhez.

51. § (1) A helyi önkormányzat képviselő-testülete által megalkotott rendeletet a polgármester és a jegyző írja alá.

(2) Az önkormányzati rendeletet a képviselő-testület hivatalos lapjában vagy a helyben szokásos - a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott - módon ki kell hirdetni. A saját honlappal rendelkező önkormányzat rendeletét a honlapján is közzéteszi. Kihirdetéséről a jegyző gondoskodik. A helyi önkormányzat az önkormányzati rendeletet a kihirdetését követően haladéktalanul megküldi a kormányhivatalnak, és a kormányhivatal továbbítja azt a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletéért felelős miniszternek.

(3) Ha az önkormányzati rendelet kihirdetett szövege eltér az önkormányzati rendelet aláírt szövegétől, a polgármester vagy a jegyző kezdeményezi az eltérés helyesbítését. Az önkormányzati rendelet a hatálybalépését megelőzően, de legkésőbb a kihirdetést követő hatodik munkanapon helyesbíthető. Az eltérés megállapítása esetén a helyesbítés megjelentetéséről a jegyző az önkormányzati rendelet kihirdetésével azonos módon gondoskodik.

(5) Közterület elnevezésének rendjét a települési, a fővárosban a fővárosi önkormányzat rendeletben állapítja meg.

(6) A (2)-(3) bekezdésben foglalt rendelkezéseket a normatív határozat közzétételére is alkalmazni kell.

52. § (1) A képviselő-testület üléséről jegyzőkönyvet kell készíteni, amely tartalmazza:

- a) a testületi ülés helyét;
- b) időpontját
- c) a megjelent önkormányzati képviselők nevét;
- d) a meghívottak nevét, megjelenésük tényét;
- e) a javasolt, elfogadott és tárgyalta napirendi pontokat;
- f) az előterjesztéseket;
- g) az egyes napirendi pontokhoz hozzászólók nevét, részvételük jogcímét, a hozzászólásuk, továbbá az ülésen elhangzottak lényegét;
- h) a szavazásra feltett döntési javaslat pontos tartalmát;
- i) a döntéshozatalban résztvevők számát;
- j) a döntésből kizárt önkormányzati képviselő nevét és a kizárás indokát;
- k) a jegyző jogszabálysértésre vonatkozó jelzését;
- l) a szavazás számszerű eredményét;
- m) a hozott döntéseket és
- n) a szervezeti és működési szabályzatban meghatározottakat.

(2) A képviselő-testület ülésének a jegyzőkönyvét a polgármester és a jegyző írja alá. A jegyzőkönyv közokirat, amelynek elkészítéséről a jegyző gondoskodik. A zárt ülésről külön jegyzőkönyvet kell készíteni. A jegyzőkönyvet az ülést követő tizenöt napon belül a jegyző köteles megküldeni a kormányhivatalnak.

(3) A választópolgárok - a zárt ülés kivételével - betekinhetnek a képviselő-testület előterjesztésébe és ülésének jegyzőkönyvébe. A közérdekű adat és közérdekből nyilvános adat megismerésének lehetőségét zárt ülés tartása esetén is biztosítani kell. A zárt ülésen hozott képviselő-testületi döntés is nyilvános.

53. § (1) A képviselő-testület a működésének részletes szabályait a szervezeti és működési szabályzatról szóló rendeletében határozza meg. A képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatról szóló rendeletben rendelkezik:

- a) az önkormányzat hivatalos megnevezéséről, székhelyéről;
- b) a képviselő-testület átruházott hatásköreinek felsorolásáról;
- c) a képviselő-testület üléseinek összehívásáról, vezetéséről, tanácskozási rendjéről;
- d) az önkormányzati képviselőkre vonatkozó magatartási szabályokról, az ülés rendjének fenntartásáról és az annak érdekében hozható intézkedésekről;
- e) a nyilvánosság biztosításáról;
- f) a döntéshozatali eljárásról, a szavazás módjáról;
- g) a rendeletalkotásról és határozathozatalról;
- h) a képviselő-testület ülésének jegyzőkönyvéről;
- i) a közmeghallgatásról;
- j) az önkormányzat szerveiről, azok jogállásáról, feladatairól;
- k) a jegyzőnek a jogszabálysértő döntések, működés jelzésére irányuló kötelezettségéről;
- l) a képviselő-testület bizottságairól.

(2) A képviselő-testület érdemi tevékenységének elősegítése érdekében meghatározhatja az egyes napirendek tárgyalására fordítható időkeretet, a hozzászólások maximális időtartamát, korlátozhatja az ismételt hozzászólás, indítványozás lehetőségét.

(3) A képviselő-testület szervezeti és működési szabályzatában határozza meg, mely önszerveződő közösségek képviselőit illeti meg tevékenységi körükben tanácskozási jog a

képviselő-testület és bizottsága ülésein, továbbá azoknak a fórumoknak a rendjét (község-, várospolitikai fórum, városrész tanácskozás, falugyűlés stb.), amelyek a lakosság, az egyesületek közvetlen tájékoztatását, a fontosabb döntések előkészítésébe való bevonását szolgálják. Ezek állásfoglalásáról és az ott felmerült kisebbségi véleményekről tájékoztatni kell a képviselő-testületet.

54. § A képviselő-testület évente legalább egyszer előre meghirdetett közmeghallgatást tart, amelyen a helyi lakosság és a helyben érdekelt szervezetek képviselői a helyi közügyeket érintő kérdéseket és javaslatot tehetnek. Az elhangzott javaslatra, kérdésre a közmeghallgatáson vagy legkésőbb tizenöt napon belül választ kell adni.

55. § (1)30 A képviselő-testület a megbízatásának lejárta előtt név szerinti szavazással, minősített többségű döntéssel kimondhatja a feloszlását.

(2) A képviselő-testület feloszlása nem mondható ki a választást követő hat hónapon belül, valamint az általános választást megelőző év november 30. napját követően. A határidő megállapításakor a feloszlásra irányuló kezdeményezés időpontját kell figyelembe venni.

(3) A képviselő-testület az új képviselő-testület alakuló üléséig, a polgármester az új polgármester megválasztásáig ellátja feladatát, gyakorolja hatáskörét.

Társult képviselő-testület

56. § (1) A települési képviselő-testület más települési képviselő-testülettel társult képviselő-testületet alakíthat.

(2) Társult képviselő-testület alakítása esetén a képviselő-testületek részben vagy egészben egyesítik a költségvetésüket, közös önkormányzati hivatalt tartanak fenn és intézményeiket közösen működtetik.

(3) Azokban az ügyekben, amelyek kizárólag az adott települést érintik, az egyes települések képviselő-testülete önállóan dönt.

(4) A társult képviselő-testület alakuló ülésén határozatba foglalja a megalakulását, a székhelyét, a hozzá tartozó települések felsorolását. A társult képviselő-testület dönt a szervezetéről, működési rendjéről. A társult képviselő-testület ülését össze kell hívni bármely részt vevő település polgármesterének a kezdeményezésére.

(5) Társult képviselő-testület alakítható úgy is, hogy az érdekelt települési képviselő-testületek a települések lakosságszámának arányában választják meg a tagjait a települési képviselők közül.

A képviselő-testület bizottságai

57. § (1) A képviselő-testület szervezeti és működési szabályzatában határozza meg bizottságait, a bizottságok tagjainak számát, a bizottságok feladat- és hatáskörét, működésük alapvető szabályait. Az alakuló vagy az azt követő ülésen a polgármester előterjesztésére köteles megválasztani a törvény által kötelezően létrehozandó és a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott bizottságait. A száz főt meg nem haladó lakosú településen a bizottsági feladatokat a képviselő-testület látja el. Az ezer főt meg nem haladó lakosú településen a kötelező bizottsági feladat- és hatásköröket egy bizottság is elláthatja. A bizottság tagjává nem önkormányzati képviselő tag is választható. A nem önkormányzati képviselő tag jogai és kötelezettségei a bizottság ülésein megegyeznek az önkormányzati képviselő bizottsági tag jogaival és kötelezettségeivel.

(2) A képviselő-testület a kétezernél több lakosú településen pénzügyi bizottságot hoz létre. A vagyonyilatkozatok vizsgálatát a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott

bizottság végzi, amely gondoskodik azok nyilvántartásáról, kezeléséről és őrzéséről. Törvény más bizottság megalakítását is elrendelheti, amelynek feladat- és hatáskört állapíthat meg.

(3) A képviselő-testület egyes önkormányzati feladatok ellátásának időtartamára ideiglenes bizottságot hozhat létre.

58. § (1) A bizottság elnökének és tagjainak megbízatása a képviselő-testület által történő megválasztással jön létre, a képviselő-testület megbízatásának időtartamára. A bizottság elnökét és - az elnökkel együtt számított - tagjainak több mint a felét az önkormányzati képviselők közül kell választani. Nem lehet a bizottság elnöke vagy tagja a polgármester.

(2) A képviselő-testület a bizottság személyi összetételét, létszámát a polgármester előterjesztésére bármikor megváltoztathatja, a kötelezően létrehozandó bizottság kivételével a bizottságot megszüntetheti.

(3) A bizottság elnöke, tagja e megbízatásáról írásban lemondhat. A lemondásáról szóló nyilatkozatot a polgármester részére kell benyújtani. A megbízatás a lemondásban meghatározott, a lemondást követő egy hónapon belüli időpontban, ennek hiányában az írásbeli nyilatkozat átvételének napján szűnik meg. A lemondás nem vonható vissza, továbbá érvényességéhez nem szükséges a képviselő-testület elfogadó nyilatkozata.

59. § (1) A bizottság - feladatkörében - kezdeményezi, előkészíti a képviselő-testület döntéseit, a képviselő-testület által átruházott hatáskörben döntést hoz.

(2) A képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatában határozza meg azokat az előterjesztéseket, amelyeket bizottság nyújt be, továbbá amely előterjesztések a bizottság állásfoglalásával nyújthatók be a képviselő-testületnek.

(3) A képviselő-testület döntési jogot adhat bizottságának, amelyet bármikor visszavonhat.

60. § A bizottság ülésének összehívására, működésére, nyilvánosságára, határozatképességére és határozathozatalára, döntésének végrehajtására, a bizottság tagjainak kizárására, a bizottság üléséről készített jegyzőkönyv tartalmára a képviselő-testületre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a kizárásról a bizottság dönt, továbbá a jegyzőkönyvet a bizottság elnöke és egy tagja írja alá. A jegyző tizenöt napon belül köteles a jegyzőkönyvet megküldeni a kormányhivatalnak.

61. § (1) A polgármester indítványára a bizottságot össze kell hívni az indítvány kézhezvételétől számított nyolc napon belül.

(2) A polgármester felfüggeszheti a bizottság, a részönkormányzat testülete döntésének a végrehajtását, ha az ellentétes a képviselő-testület határozatával vagy sérti az önkormányzat érdekeit. A felfüggesztett döntésről a képviselő-testület a következő ülésén határoz.

(3) A bizottságok működésének ügyviteli feladatait a polgármesteri hivatal, a megyei önkormányzati hivatal, a közös önkormányzati hivatal látja el.

Településrészi önkormányzat

62. § (1) A képviselő-testület - szervezeti és működési szabályzatában meghatározottak szerint - valamely településrész sajátos érdekeinek képviseletére településrészi önkormányzatot (részönkormányzat) hozhat létre települési képviselőkből és más, az adott településrészen élő választópolgárokból.

(2) A részönkormányzat testületére önkormányzati hatósági hatáskör nem ruházható át.

(3) A településrészi önkormányzati testület munkájának segítésére a képviselő-testület hivatali kirendeltségeket hozhat létre, amelyek egyben a lakossági ügyintézésben ügyfélszolgálati teendőket is elláthatnak.

(4) A részönkormányzat szervezetére, működésére és tagjaira - az e §-ban foglalt eltérésekkel - a bizottságokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

A helyi önkormányzat tisztségviselői

Polgármester

63. § A polgármester megválasztását követően esküt tesz a képviselő-testület előtt és erről okmányt ír alá. Az eskü szövegét az 1. melléklet tartalmazza. A polgármester jogai és kötelezettségei a megválasztásával keletkeznek, a megbízatás megszűnésével szűnnek meg.

65. § A képviselő-testület elnöke a polgármester. A polgármester összehívja és vezeti a képviselő-testület ülését, valamint képviseli a képviselő-testületet.

66. § A polgármester tagja a képviselő-testületnek, a képviselő-testület határozatképessége, döntéshozatala, működése szempontjából önkormányzati képviselőnek tekintendő.

67. § A polgármester

- a) a képviselő-testület döntései szerint és saját hatáskörében irányítja a polgármesteri hivatalt, a közös önkormányzati hivatalt;
- b) a jegyző javaslatainak figyelembevételével meghatározza a polgármesteri hivatalnak, a közös önkormányzati hivatalnak feladatait az önkormányzat munkájának a szervezésében, a döntések előkészítésében és végrehajtásában;
- c) dönt a jogszabály által hatáskörébe utalt államigazgatási ügyekben, hatósági hatáskörökben, egyes hatásköreinek gyakorlását átruházhatja az alpolgármesterre, a jegyzőre, a polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal ügyintézőjére;
- d) a jegyző javaslatára előterjesztést nyújt be a képviselő-testületnek a hivatal belső szervezeti tagozódásának, létszámának, munkarendjének, valamint ügyfélfogadási rendjének meghatározására;
- e) a hatáskörébe tartozó ügyekben szabályozza a kiadmányozás rendjét;
- f) gyakorolja a munkáltatói jogokat a jegyző tekintetében;
- g) gyakorolja az egyéb munkáltatói jogokat az alpolgármester és az önkormányzati intézményvezetők tekintetében.

68. § (1) Amennyiben a polgármester a képviselő-testület döntését a helyi önkormányzat érdekeit sértőnek tartja, ugyanazon ügyben - a képviselő-testület önfelosztalásáról szóló, valamint a 70. § (1) bekezdésében meghatározott ügyben hozott döntése kivételével - egy alkalommal kezdeményezheti az ismételt tárgyalást. A kezdeményezést az ülést követő három napon belül nyújthatja be, a képviselő-testület a benyújtás napjától számított tizenöt napon belül minősített többséggel dönt. A döntést addig végrehajtani nem lehet, amíg arról a képviselő-testület a megismételt tárgyalás alapján nem dönt.

(2) Amennyiben a képviselő-testület - határozatképtelenség vagy határozathozatal hiánya miatt - két egymást követő alkalommal ugyanazon ügyben nem hozott döntést, a polgármester a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott ügyben - a 42. §-ban meghatározott ügyek kivételével - döntést hozhat. A polgármester a döntésről a képviselő-testületet a következő ülésen tájékoztatja.

(3) A polgármester a képviselő-testület utólagos tájékoztatása mellett, a 42. §-ban meghatározott ügyek kivételével dönthet a két ülés közötti időszakban felmerülő, halaszthatatlan - a szervezeti és működési szabályzatban meghatározott - a képviselő-testület hatáskörébe tartozó önkormányzati ügyekben.

(4) A polgármester önkormányzati rendeletben meghatározott értékhatárig dönt a forrásfelhasználásról, döntéséről tájékoztatja a képviselő-testületet.

69-70. §32

A jegyző és az aljegyző

81. § (1) A jegyző vezeti a polgármesteri hivatalt vagy a közös önkormányzati hivatalt.

(2) A jegyzőt az aljegyző helyettesíti, ellátja a jegyző által meghatározott feladatokat.

(3) A jegyző

a) dönt a jogszabály által hatáskörébe utalt államigazgatási ügyekben;

b) gyakorolja a munkáltatói jogokat a polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal köztisztviselői és munkavállalói tekintetében, továbbá gyakorolja az egyéb munkáltatói jogokat az aljegyző tekintetében;

c) gondoskodik az önkormányzat működésével kapcsolatos feladatok ellátásáról;

d) tanácskozási joggal vesz részt a képviselő-testület, a képviselő-testület bizottságának ülésén;

e) jelzi a képviselő-testületnek, a képviselő-testület szervének és a polgármesternek, ha a döntésük, működésük jogszabálysértő;

f) évente beszámol a képviselő-testületnek a hivatal tevékenységéről;

g) döntésre előkészíti a polgármester hatáskörébe tartozó államigazgatási ügyeket;

h) dönt azokban a hatósági ügyekben, amelyeket a polgármester ad át;

i) dönt a hatáskörébe utalt önkormányzati és önkormányzati hatósági ügyekben;

j) a hatáskörébe tartozó ügyekben szabályozza a kiadmányozás rendjét;

rögzíti a talált dolgok nyilvántartásába a talált idegen dologgal kapcsolatos a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló törvény szerinti adatokat, valamint a talált idegen dolog tulajdonosnak történő átadást követően törli azokat.

(4) A polgármester egyetértése szükséges - az általa meghatározott körben - a polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal köztisztviselője, alkalmazottja kinevezéséhez, bérezéséhez, vezetői kinevezéséhez, felmentéséhez és jutalmazásához.

82. § (1) A polgármester - pályázat alapján határozatlan időre - nevezi ki a jegyzőt. A tízezer főnél kevesebb lakosú települések önkormányzatánál és a tízezer főnél kevesebb együttes lakosságszámú települések közös önkormányzati hivatalánál a polgármester - a jegyzőre vonatkozó szabályok szerint, a jegyző javaslatára - kinevezheti, más önkormányzatnál, közös önkormányzati hivatalnál kinevezi az aljegyzőt. A jegyzői és az aljegyzői kinevezés vezetői munkakörnek minősül, a jegyzőre, aljegyzőre alkalmazni kell a közzolgálati tisztviselőkről szóló törvény vonatkozó rendelkezéseit. Megyei jogú városban több aljegyző is kinevezhető.

(2) Amennyiben hat hónapon belül a polgármester nem nevez ki, illetve közös önkormányzati hivatal esetében az érintett polgármesterek nem neveznek ki jegyzőt, a kormányhivatal vezetője ideiglenes hatállyal a jegyzői feladatok ellátására a pályázati kiírásnak megfelelő jelöltet, ennek hiányában a képesítési és alkalmazási feltételeknek megfelelő hivatali köztisztviselőt vagy más jegyzőt nevez ki. A jegyzői feladatok ellátására szóló kinevezés az új jegyző kinevezéséig tart.

(3) A jegyzői és az aljegyzői tisztség egyidejű betöltetlensége, illetve tartós akadályoztatásuk esetére - legfeljebb hat hónap időtartamra - a szervezeti és működési szabályzat rendelkezik a jegyzői feladatok ellátásának módjáról.

(4) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a jegyzőn a főjegyzőt is érteni kell.

(5) A jegyző, főjegyző jogállására vonatkozó szabályokat az aljegyzőre is megfelelően alkalmazni kell.

83. § A jegyzőre vonatkozó rendelkezéseket a közös önkormányzati hivatal jegyzőjére is alkalmazni kell az alábbi eltérésekkel:

a) valamennyi érintett településen ellátja a jegyző feladatait;

b) kinevezéséhez, felmentéséhez az érintett települések polgármestereinek lakosságszámarányos, többségi döntése szükséges. Eltérő megállapodás hiányában az egyéb munkáltatói jogokat a közös önkormányzati hivatal székhelye szerinti település polgármestere gyakorolja. Többségi a döntés akkor, ha - a közös önkormányzati hivatalt

létrehozó települések összlakosságát 100%-nak tekintve - a polgármesterek által leadott azonos nemű szavazatok alapján az adott településekre vonatkoztatott százalékarány összesítve meghaladja az 50%-ot;

c) a 85. § (4) bekezdésében foglalt esetben - az érintett települések eltérő megállapodásának hiányában - a jegyzőt a város polgármestere nevezi ki és gyakorolja felette a munkáltatói jogokat.

A polgármesteri hivatal, a megyei önkormányzati hivatal, a közös önkormányzati hivatal

84. § (1) A helyi önkormányzat képviselő-testülete az önkormányzat működésével, valamint a polgármester vagy a jegyző feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek döntésre való előkészítésével és végrehajtásával kapcsolatos feladatok ellátására polgármesteri hivatalt vagy közös önkormányzati hivatalt hoz létre. A hivatal közreműködik az önkormányzatok egymás közötti, valamint az állami szervekkel történő együttműködésének összehangolásában.

(2) A polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal hivatalos elnevezését a képviselő-testület a szervezeti és működési szabályzatában feltünteti.

(3) A megyei közgyűlés megyei önkormányzati hivatalt hoz létre.

(4) A hivatal működési költségét az állam - az adott évi központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott mértékben, és a hivatal által ellátott feladataikkal arányban - finanszírozza, amelyet a székhelytelepülés, valamint a megye részére, e célra elkülönített számlájára folyósít.

(5)42 A polgármesteri hivatal és a közös önkormányzati hivatal hivatalos megnevezése:

a) települési polgármesteri hivatal esetén: (település neve)-i Polgármesteri Hivatal;

b) közös önkormányzati hivatal esetén: (székhelytelepülés neve)-i Közös Önkormányzati Hivatal;

c) megyei önkormányzati hivatal esetén: (megye neve) Megyei Önkormányzati Hivatal;

d) megyei jogú városi polgármesteri hivatal esetén: (település neve) Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala.

(6) A polgármesteri hivatalon megyei önkormányzati hivatalt és főpolgármesteri hivatalt is érteni kell, kivéve a 22. § (5) bekezdését és a 98. § (11) bekezdését.

85. § (1) Közös önkormányzati hivatalt hoznak létre azok a járáson belüli községi önkormányzatok, amelyek közigazgatási területét legfeljebb egy település közigazgatási területe választja el egymástól, és a községek lakosság száma nem haladja meg a kétezer főt. A kétezer fő lakosság számot meghaladó település is tartozhat közös önkormányzati hivatalhoz.

(2) A közös önkormányzati hivatalhoz tartozó települések összlakosság száma legalább kétezer fő, vagy a közös hivatalhoz tartozó települések száma legalább hét.

(3) Közös önkormányzati hivatal létrehozásáról vagy megszüntetéséről az érintett települési önkormányzatok képviselő-testületei az általános önkormányzati választások napját követő hatvan napon belül állapodnak meg. A megállapodás az általános önkormányzati választásokat követő év január 1-jén lép hatályba.

(3a) Amennyiben a (3) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem kerül sor a közös önkormányzati hivatal létrehozására vagy ahhoz valamely település nem tud csatlakozni, akkor a kormányhivatal vezetője a határidő lejártát követő hónap első napjával kijelöli a közös önkormányzati hivatalhoz tartozó településeket. A kijelölést követő harminc napon belül kell megkötni a közös önkormányzati hivatalról szóló megállapodást. A kijelölés esetén is teljesülnie kell az (1)-(2a) bekezdésben meghatározott feltételeknek.

(3b) A kijelölésről szóló döntés ellen az érintett önkormányzat képviselő-testülete - jogszabálysértésre hivatkozással - a döntés közlésétől számított harminc napon belül bírósági

felülvizsgálatot kezdeményezhet. A kijelölről szóló döntés elleni keresetindításnak nincs halasztó hatálya a végrehajtásra.

(4) Abban az esetben, ha a közös önkormányzati hivatalt működtető települések egyike város, akkor a város a székhelytelepülés. Egyéb esetekben a székhelytelepülést a közös önkormányzati hivatalhoz tartozó önkormányzatok képviselő-testületei határozzák meg.

(5) Amennyiben a közös önkormányzati hivatalt város működteti, úgy a hivatal létszámát az érintett települések képviselő-testületeinek megállapodásával határozzák meg. Megállapodás hiányában a városi önkormányzat képviselő-testülete állapítja meg, figyelemmel a (4) és a (8) bekezdésben foglaltakra.

(6) A községi önkormányzatok által létrehozott közös önkormányzati hivatal létszámát az érintett képviselő-testületek a közös önkormányzati hivatal létrehozásáról szóló megállapodásban határozzák meg, figyelemmel a (4) és a (8) bekezdésben foglaltakra.

(7) A városi, valamint a kétezer főt meghaladó lakosságszámú települési önkormányzat képviselő-testülete nem tagadhatja meg a közös önkormányzati hivatal létrehozására irányuló megállapodás megkötését, ha azt a vele határos település kezdeményezi.

(7a) A (7) bekezdésben meghatározott megállapodás megkötése a kormányhivatal vezetőjének jóváhagyásával megtagadható. A jóváhagyásról vagy annak megtagadásáról szóló döntés ellen az érintett önkormányzat képviselő-testülete - jogszabálysértésre hivatkozással - a döntés közlésétől számított tizenöt napon belül bírósági felülvizsgálatot kezdeményezhet.

(8) A közös önkormányzati hivatal létrehozásáról szóló megállapodásban meghatározottak szerint minden érintett településen biztosítani kell az igazgatási munka folyamatos vagy időszakos ellátásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket.

(9) A közös önkormányzati hivatalt fenntartó önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy a nem hivatali székhely településeken az ügyfélfogadás a közös önkormányzati hivatal által létrehozott, állandó vagy ideiglenes jelleggel működő kirendeltség vagy ügyfélszolgálati megbízott személyén keresztül, informatikai hálózat alkalmazásával történjen.

(10) Ha a közös önkormányzati hivatalt létrehozni kívánó településeken élő nemzetiségeknek a népszámlálás során regisztrált aránya településenként és nemzetiségenként eléri a húsz százalékot, valamint a települések összlakosság száma meghaladja az 1500 főt, vagy a közös hivatalhoz tartozni kívánó önkormányzatok száma legalább öt, akkor ezen települési önkormányzatok képviselő-testületei mindegyikének azonos tartalmú és minősített többséggel elfogadott döntésével, - amennyiben az érintett települések történelmi, gazdasági, kulturális hagyományai azt indokoltá teszik - a helyi önkormányzatokért felelős miniszter jóváhagyása alapján, az általa meghatározottak szerint a közös önkormányzati hivatal létrehozása során eltérhetnek a (2) bekezdésben foglalt előírásoktól.

(11) A közös hivatal működési költségeit a közös hivatalhoz tartozó önkormányzatok - eltérő megállapodásuk hiányában - lakosság számuk arányában biztosítják.

(12) A (3b) vagy a (7a) bekezdés szerinti bírósági felülvizsgálat iránt indított perekben a polgári perrendtartásról szóló törvény közigazgatási perekre vonatkozó fejezetének rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltéréseknek megfelelően kell alkalmazni, és e perekben a közigazgatási és munkaügyi bíróság jár el.

86. § (1) A közös önkormányzati hivatal jegyzője vagy aljegyzője vagy megbízottja köteles a képviselő-testület ülésén részt venni és ott a szükséges tájékoztatást megadni.

(2) A közös önkormányzati hivatal jegyzője, aljegyzője vagy megbízottja az érintett képviselő-testületek megállapodása alapján köteles biztosítani az egyes településeken történő ügyfélfogadást.

A helyi önkormányzatok társulásai

87. § A helyi önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör, valamint a polgármester és a jegyző államigazgatási feladat- és hatáskörének hatékonyabb, célszerűbb ellátására jogi személyiséggel rendelkező társulást hoznak létre.

A helyi önkormányzatok társulásának általános szabályai

88. § (1) A társulást a helyi önkormányzatok képviselő-testületei írásbeli megállapodással hozzák létre. A megállapodást a polgármester írja alá.

(2) A társulásban részt vevő képviselő-testületek mindegyikének minősített többséggel hozott döntése szükséges a társulási megállapodás jóváhagyásához, módosításához vagy a társulás megszüntetéséhez.

89. § (1) A társuláshoz csatlakozni naptári év első, abból kiválni naptári év utolsó napjával lehet, ha törvény vagy a társulási megállapodás másként nem rendelkezik.

(2) A társuláshoz való csatlakozásról és a kiválásról, ha törvény eltérően nem rendelkezik, legalább hat hónappal korábban, minősített többséggel kell dönteni. Erről a társulási tanácsot értesíteni kell.

(3) A társulási tanács minősített többséggel dönt a társulásból történő kizárásról.

90. § (1) A társulás a feladatkörébe tartozó közszolgáltatások ellátására - jogszabályban meghatározottak szerint - költségvetési szervet, gazdálkodó szervezetet, nonprofit szervezetet és egyéb szervezetet alapíthat, kinevezi vezetőiket. A társulás olyan vállalkozásban vehet részt, amelyben felelőssége nem haladja meg vagyoni hozzájárulásának mértékét.

(2) A társulás működési költségeihez - a társulási megállapodás eltérő rendelkezése hiányában - a társulás tagjai az általuk képviselt települések lakosságszámának arányában hozzájárulnak.

(3) A társulás saját vagyonnal rendelkezhet.

(4) A társulás megszűnése, a társulásból történő kiválás, kizárás esetén - eltérő megállapodás hiányában - a társulás vagyonát a társulás azon tagjának kell visszaadni, amelyik azt a társulás rendelkezésére bocsátotta. Egyebekben a közös tulajdonra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

(5) A társulásból történő kiválás esetén a vagyontárgy társulási tag részére történő kiadását a társulási megállapodásban meghatározott időtartamra, de legfeljebb öt évre el lehet halasztani, ha annak természetben történő kiadása veszélyeztetné a társulás további működését. Ebben az esetben a kivált tagot - a társulással kötött szerződés alapján - használati díj illeti meg.

91. § A társulás megszűnik:

a) ha a megállapodásban meghatározott időtartam eltelt, vagy törvényben szabályozott megszűnési feltétel megvalósult;

b) ha a társulás tagjai a 88. § (2) bekezdés szerinti többséggel azt elhatározzák;

c) a törvény erejénél fogva;

d) a bíróság jogerős döntése alapján.

92. § A helyi önkormányzatok képviselő-testületei között a társulások működése során felmerülő vitás kérdésekben a közigazgatási és munkaügyi bíróság dönt. A társult önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy a vitás kérdésben bármelyik képviselő-testület kérheti a megállapodásban megjelölt önkormányzati érdekszövetség által felkért tagokból álló egyeztető bizottság állásfoglalását, továbbá abban, hogy a kereset benyújtása előtt a képviselő-testület kéri az egyeztető bizottság állásfoglalását.

A társulási megállapodás alapvető szabályai

93. § A társulási megállapodás tartalmazza:

1. a társulás nevét, székhelyét;
2. a társulás tagjainak nevét, székhelyét, képviselőjét;
3. a társuláshoz tartozó települések lakosságszámát;
4. a társulás által ellátott feladat- és hatásköröket;
5. a társulás döntéshozó szervét, döntéshozó szervének tagjait megillető szavazatarányt;
6. a döntéshozatalának módját, a minősített döntéshozatal eseteit;
7. a közös fenntartású intézmények megnevezését;
8. a társulás fenntartásával, működtetésével kapcsolatosan az egyes képviselő-testületek pénzügyi hozzájárulásának mértékét, teljesítésének módját;
9. a társulás tagjai által vállalt pénzügyi hozzájárulás nem teljesítése esetén irányadó eljárást (a társulás döntésétől függően a társulás tagjai részéről a pénzforgalmi szolgáltatójuknak adott, a beszédési megbízás teljesítésére vonatkozó hozzájárulását, felhatalmazó nyilatkozatát, amely alapján a társulás beszédési megbízást nyújthat be a pénzforgalmi szolgáltatóhoz);
10. a társulás vagyonát és a vagyonátadás feltételeit, a tulajdonosi jogok és kötelezettségek gyakorlásának rendjét;
11. intézmény közös alapítása esetén az alapítói jogok gyakorlására vonatkozó részletes rendelkezéseket;
12. a társulás általános rendjétől eltérő (nem minden tag részére, vagy a tag által saját intézménye útján más tagok részére történő) feladatellátás módját;
13. a társulás szolgáltatásai igénybevételének a társulás által meghatározott feltételeit;
14. a társulás működéséről évente legalább egy alkalommal történő beszámolás kötelezettségét;
15. a társulás működésének ellenőrzési rendjét;
16. a megállapodás módosításának feltételeit;
17. a társulásból történő kiválás és kizárás feltételeit;
18. a társulás megszűnése esetén a tagok egymással való elszámolásának kötelezettségét, módját;
19. azt, amiben a képviselő-testületek megállapodtak.

A társulás szervezete és működése

94. § (1) Az önkormányzati társulás döntéshozó szerve a társulási tanács.

(2) A társulási tanácsot a társult önkormányzatok képviselő-testületei által delegált tagok alkotják, akik a megállapodásban meghatározott számú szavazattal rendelkeznek.

(3) A társulási tanács döntését határozattal hozza.

(4) A társulási tanács akkor határozatképes, ha ülésén a megállapodásban meghatározott számú, de legalább a szavazatok felével rendelkező képviselő jelen van. A javaslat elfogadásához a megállapodásban meghatározott számú, de legalább annyi képviselő igen szavazata szükséges, amely meghaladja a jelen lévő képviselők szavazatainak több mint a felét.

(5) A tíznél több tagból álló önkormányzati társulás társulási tanácsának érvényes döntéséhez a megállapodásban meghatározott számú, de legalább annyi tag igen szavazata szükséges, amely meghaladja a jelen lévő tagok szavazatainak a felét és az általuk képviselt települések lakosságszámának egyharmadát.

(6) A megállapodásban meghatározott döntéshez minősített többség szükséges.

(7) A minősített többséghez a megállapodásban meghatározott számú, de legalább annyi tag igen szavazata szükséges, amely eléri a társulásban részt vevő tagok szavazatának több mint felét és az általuk képviselt települések lakosságszámának a felét.

(8) A döntéshozatali eljárás egyéb szabályairól - beleértve a szavazatarányok és a költségek viselésének kérdését is - a társulás tagjai a társulási megállapodás keretében szabadon döntenek. Törvény vagy a társulási megállapodás eltérő rendelkezésének hiányában a társulás minden tagját egy szavazat illeti meg.

95. § (1) A társulási tanács tagjai közül elnököt választ, alelnököt választhat. Együttes akadályoztatásuk esetén a tanács ülését a korelnök hívja össze és vezeti.

(2) A társulási tanács döntéseinek előkészítése, végrehajtásuk szervezése érdekében bizottságokat alakíthat.

(3) A társulási tanács és a bizottságok működésére egyebekben a képviselő-testületre és az önkormányzati bizottságokra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

(4) A társulási tanács munkaszervezeti feladatait (döntések előkészítése, végrehajtás szervezése) eltérő megállapodás hiányában a társulás székhelyének polgármesteri hivatala látja el.

(5) A társulási tanács ülésén a társult önkormányzatok jegyzői tanácskozási joggal részt vehetnek.

Területszervezés

A területszervezési eljárás közös szabályai

96. § (1) Az állami területi tagozódást érintő területszervezési kezdeményezésről az Országgyűlés, a köztársasági elnök - az országgyűlési képviselői és az önkormányzati általános választás éve és az egyéni választókerület határának módosítását érintő területszervezési kezdeményezés esetén az országgyűlési képviselői általános választás évét megelőző év kivételével - évente egy alkalommal dönt.

(2) A Kormány, valamint a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletéért felelős miniszter (e fejezet alkalmazásában a továbbiakban: miniszter) a kezdeményezést június 30-áig nyújtja be az Országgyűlésnek, és javaslatot tesz a köztársasági elnöknek. Az Országgyűlés és a köztársasági elnök a területszervezési kezdeményezésről - a várossá nyilvánítás kivételével - december 31-ig dönt.

(3) Az Országgyűlés döntése az országgyűlési képviselők választását érintően a következő országgyűlési képviselői általános választás kitűzésének napján, az önkormányzati választást érintően a következő önkormányzati általános választás kitűzésének napján lép hatályba; erről szükség esetén az Országgyűlés a területszervezési döntéssel egyidejűleg határoz.

(4) A köztársasági elnök hatáskörébe tartozó ügyben - a várossá nyilvánítás kivételével - a döntés az önkormányzati általános választás napján lép hatályba.

(5) A köztársasági elnök július 31-ig dönt a várossá nyilvánításról, döntését a Magyar Közlönyben közzéteszi.⁵¹

97. § (1) A község, a város nevét úgy kell megállapítani, hogy ne lehessen összetéveszteni az országban lévő más helység nevével.

(2) A területváltozás költségeit az a község, város viseli, amelynek javára történt a területátcsatolás.

Várossá nyilvánítás

104. § (1) Városi cím adható annak a községi önkormányzatnak, amely térségi szerepet tölt be, és fejlettsége eléri az átlagos városi szintet.

(2) Ha a miniszter a várossá nyilvánítási kezdeményezést nem támogatja, erről tájékoztatja az érintett önkormányzat képviselő-testületét azzal, hogy milyen fejlesztések szükségesek az előterjesztéshez. Ha a képviselő-testület fenntartja a kezdeményezését, az eredmények elérését követő év január 31-ig - az önkormányzati választás évének kivételével - a korábbi felterjesztésének kiegészítésével ismételheti meg a kezdeményezését.

A helyi önkormányzatok gazdasági alapjai

Az önkormányzati vagyon

106. § (1) E törvény alkalmazásában saját bevétel:

- a) a helyi adók;
- b) saját tevékenységből, vállalkozásból és az önkormányzati vagyon hasznosításából származó bevétel, nyereség, osztalék, kamat és bérleti díj;
- c) átvett pénzeszközök;
- d) törvény alapján az önkormányzatot megillető illeték, bírság, díj;
- e) az önkormányzat és intézményei egyéb sajátos bevételei.

(2) A helyi önkormányzat vagyona a tulajdonából és a helyi önkormányzatot megillető vagyoni értékű jogokból áll, amelyek az önkormányzati feladatok és célok ellátását szolgálják.

107. § A helyi önkormányzatot - törvényben meghatározott eltérésekkel - megilletik mindazok a jogok és terhelik mindazok a kötelezettségek, amelyek a tulajdonost megilletik, terhelik. A tulajdonost megillető jogok gyakorlásáról a képviselő-testület rendelkezik.

108. § A helyi önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló nemzeti vagyon birtoklása, használata, hasznai szedésének joga, fenntartása, üzemeltetése, létesítése, fejlesztése, valamint felújítása a nemzeti vagyonról szóló törvényben szabályozott módon engedhető át másnak.

108/A. §56 (1) A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 13. § (1) bekezdése szerinti versenyeztetés mellőzhető:

- a) a helyi önkormányzat tulajdonában álló nemzeti vagyon gazdasági társaság részére, nem pénzbeli vagyoni hozzájárulásként történő rendelkezésre bocsátásakor,
- b) a helyi önkormányzat tulajdonában lévő nemzeti vagyon állam részére történő értékesítése vagy állammal kötött csereügylet esetén és
- c) a helyi önkormányzat tulajdonában lévő társasági részesedés vagy ingatlan cseréje esetén.

(2) Az (1) bekezdés c) pontja esetén, ha a cserével érintett önkormányzati vagyon értéke a versenyeztetésre vonatkozó törvényben előírt értékhatárt meghaladja, az illetékes fővárosi vagy megyei kormányhivatal dönt a csereügylet jóváhagyásáról. A kormányhivatal a csereügyletet jóváhagyja, ha az egyes vagyontárgyak értékére és a szerződésben foglalt egyéb vagyoni kötelezettségvállalásra tekintettel az értékarányosság követelménye megvalósul és egyébként az ügylet megkötése az önkormányzat kötelező feladatainak ellátása vagy gazdasági érdekei szempontjából indokolt.

109. § (1)57 A képviselő-testület a helyi önkormányzat tulajdonában lévő nemzeti vagyonra a nemzeti vagyonról szóló törvény rendelkezései szerint az önkormányzati közfeladat átadásához kapcsolódva vagyonkezelői jogot létesíthet. Vagyonkezelői jog önkormányzati lakóépületre és vegyes rendeltetésű épületre, társasházban lévő önkormányzati lakásra és nem lakás céljára szolgáló helyiségre kizárólag a helyi önkormányzat 100%-os tulajdonában álló gazdálkodó szervezettel, vagy annak 100%-os tulajdonában álló gazdálkodó szervezettel létesíthető, és kizárólag általuk gyakorolható. A vagyonkezelési szerződésnek a gazdálkodó szervezet tulajdonosi szerkezetében történő tulajdonos változás miatti megszűnésének esetére a nemzeti vagyonról szóló törvényben meghatározottak az irányadók.

(2)58 A képviselő-testület kizárólag a nemzeti vagyonról szóló törvényben meghatározott személyekkel köthet vagyonkezelési szerződést.

(3) A vagyonkezelői jog átadása nem érinti az önkormányzati közfeladatok ellátásának kötelezettségét. A vagyonkezelői jog átadása az önkormányzati feladatellátás feltételeinek hatékony biztosítása, a vagyon állagának és értékének megőrzése, védelme, továbbá értékének növelése érdekében történhet.

(4) A képviselő-testület rendeletében határozza meg a vagyonkezelői jog ellenértékét, az ingyenes átengedés, a vagyonkezelői jog gyakorlásának, valamint a vagyonkezelés ellenőrzésének részletes szabályait.

(5) A helyi önkormányzat tulajdonában lévő védett természeti területek és értékek, az erdők, védérdők, a műemlékingatlanok, védetté nyilvánított kulturális javak, valamint történeti (régészeti) emlékek tekintetében az illetékes miniszter, a védművek és védelmi létesítmények esetében az illetékes szerv hozzájárulása szükséges a vagyonkezelői jog létesítéséhez.

(6) A vagyonkezelő a vagyon felújításáról, pótlólagos beruházásáról legalább a vagyoni eszközök elszámolt értékcsökkenésének megfelelő mértékben köteles gondoskodni és e célokra az értékcsökkenésnek megfelelő mértékben tartalékot képezni. Ha a vagyonkezelő olyan közfeladatot lát el, amely után bevételének több mint fele az államháztartás valamely alrendszeréből származik, a helyi önkormányzat a vagyonkezelési szerződésben részletezett feltételekkel a bevételekben meg nem térülő elszámolt értékcsökkenésnek megfelelő összeg erejéig elengedheti a vagyonkezelőnek a helyi önkormányzattal szemben fennálló, a kezelt vagyonnal összefüggő hosszú lejáratú kötelezettségét. Ez esetben a vagyonkezelő e bekezdés szerinti kötelezettsége a bevételekben megtérülő értékcsökkenés összegéig áll fenn.

(7) A vagyonkezelő a vagyonkezelésébe vett vagyon használatából, működtetéséből származó bevételeit, illetve közvetlen költségeit és ráfordításait elkülönítetten köteles nyilvántartani oly módon, hogy az a saját vagyonnal folytatott vállalkozási tevékenységéből származó bevételeitől, költségeitől és ráfordításaitól egyértelműen elhatárolható legyen.

(8) A vagyonkezelő a tulajdonosi ellenőrzést köteles tűrni, az ellenőrzés érdekében kötelezhető minden közérdekből nyilvános adat, valamint - az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény rendelkezéseit nem sértő - az önkormányzati vagyonra és vagyonkezelésre vonatkozó adat szolgáltatására és okirat bemutatására.

(9) A vagyonkezelői jog létesítése nem keletkeztethet a közfeladat ellátásával összefüggésben központi költségvetési többlettámogatási igényt.

(10) A helyi önkormányzat a határozatlan idejű, illetve határozott idejű vagyonkezelési szerződést rendkívüli felmondással akkor szüntetheti meg, ha

a) a vagyonkezelő a számára jogszabályban előírt kötelezettségét megsérti, vagy a vagyonkezelési szerződésben előírt kötelezettségét súlyosan megszegi;

b) a vagyonkezelő a vele szemben a vagyonkezelési szerződés megkötését megelőzően megindult csőd- vagy felszámolási eljárásról a helyi önkormányzatot nem tájékoztatta, vagy a vagyonkezelővel szemben a vagyonkezelési szerződés hatályának időtartama alatt csőd- vagy felszámolási eljárás indul;

c) a vagyonkezelő adó-, illeték-, vám- vagy társadalombiztosítási járulék tartozása több mint hat hónapja lejárt, és ennek megfizetésére halasztást nem kapott.

(11) A helyi önkormányzat tulajdonában lévő vagyon vagyonkezelésbe adása illetékmentes.

(12) Azonnali felmondásnak van helye, ha a vagyonkezelő a vagyonkezelésbe adott önkormányzati vagyonnal a vállalt önkormányzati közfeladatot nem látja el, vagy a vagyonkezelésébe adott vagyonban kárt okoz.

110. § (1) A helyi önkormányzat tulajdonába tartozó vagyonelemokről kormányrendeletben meghatározott módon nyilvántartást kell vezetni. Az önkormányzati vagyonyilvántartás (vagyonkataszter) folyamatos vezetéséért, az adatok hitelességéért a jegyző felelős.

(2) Az önkormányzati törzsvagyont a többi vagyontárgytól elkülönítve kell nyilvántartani. Az éves zárszámadáshoz a vagyónállapotról vagyontkimutatást kell készíteni.

(3) Amennyiben törvény másképp nem rendelkezik, a helyi önkormányzat társulásba bevitt vagyonát a társuló helyi önkormányzat vagyonaként kell nyilvántartani, a vagyonnövekmény a társult helyi önkormányzatok közös vagyona, és arra a Polgári Törvénykönyv közös tulajdonra vonatkozó szabályait kell alkalmazni.

110/A. §61 A helyi önkormányzat állammal szemben támasztott - az egyes állami tulajdonban lévő vagyontárgyak önkormányzatok tulajdonba adásáról szóló törvény szerinti - tulajdoni igénye 2014. január 1-jétől bírósági eljárásban érvényesíthető.

Az önkormányzat gazdálkodása

111. § (1) A helyi önkormányzat költségvetése az államháztartás része. Az önkormányzati alrendszer költségvetése a központi költségvetéstől elkülönül, ahhoz központi költségvetési támogatásokkal kapcsolódik.

(2) A helyi önkormányzat gazdálkodásának alapja az éves költségvetése. Ebből finanszírozza és látja el törvényben meghatározott kötelező, valamint a kötelező feladatai ellátását nem veszélyeztető önként vállalt feladatait.

(3) A (2) bekezdés szerinti feladatok ellátásának forrásait és kiadásait a helyi önkormányzat egységes költségvetési rendelete elkülönítetten tartalmazza.

(4) A költségvetési rendeletben működési hiány nem tervezhető.

(5) Az állami költségvetési tervezés önkormányzatokat érintő feladatait az államháztartásért felelős miniszter és a helyi önkormányzatokért felelős miniszter végzi.

111/A. §62 Ha a helyi önkormányzat a költségvetési évre vonatkozóan nem rendelkezik elfogadott költségvetéssel, nem fogadja el a költségvetési évet megelőző évre vonatkozó zárszámadását, államháztartási beszámolási kötelezettségének vagy vagyon-nyilvántartási kötelezettségének nem tesz eleget, a részére járó egyes támogatások folyósítása az államháztartásról szóló törvényben meghatározottak szerint felfüggesztésre kerül. 112. § (1) A helyi önkormányzat feladataihoz igazodóan választja meg a gazdálkodás formáit, és pénzügyi előírások keretei között önállóan alakítja ki az érdekeltségi szabályokat. A helyi önkormányzat a feladatai ellátásának feltételeit saját bevételeiből, más gazdálkodó szervektől átvett bevételekből, valamint központi költségvetési támogatásból teremti meg.

(2) A helyi önkormányzat veszteséges gazdálkodásának következményei a helyi önkormányzatot terhelik, kötelezettségeiért a központi költségvetés nem tartozik felelősséggel.

(3) Az önkormányzati gazdálkodás e törvényben nem szabályozott kérdéseiben az államháztartásról szóló törvényben és végrehajtási rendeleteiben foglaltakat kell alkalmazni.

(4) A kormányhivatal vezetője a helyi önkormányzat polgármesteri hivatala, közös önkormányzati hivatala, illetve megyei önkormányzati hivatala alkalmazásában álló személyek közül a helyi önkormányzat kiadási előirányzatai terhére fizetési kötelezettség vállalására jogosult személyt jelöl ki, ha a kormányhivatal illetékességi területén működő helyi önkormányzatnál tizenöt napot meghaladóan nincs kötelezettségvállalásra jogosult személy vagy feladata ellátásában akadályoztatva van, és ez a helyi önkormányzat gazdálkodását akadályozza. A kormányhivatal vezetője általi kijelölés megszűnik, ha a kötelezettségvállalásra más személy válik jogosulttá vagy az arra jogosult személy akadályoztatása megszűnik.

113. § A helyi önkormányzat költségvetési, a költségvetés teljesítési és szakmai tevékenységének bemutatására, értékelésére vonatkozó adatainak jogszabályban meghatározott körét a jegyző legalább évente a helyben szokásos módon közzéteszi.

114. § A helyi önkormányzat a pénzügyi, ügyviteli, ügyintézési és egyéb alapvető feladatok egységes szabályok szerinti elvégzését, átláthatóságát biztosító - az állami informatikai rendszerrel összekapcsolható - informatikai rendszert működtet, mely a folyamatos pénzügyi állami ellenőrzés eszközeként is szolgál. A rendszerben kötelezően nyilvántartandó adatok körét jogszabály határozza meg.

115. § (1) A helyi önkormányzat gazdálkodásának biztonságáért a képviselő-testület, a gazdálkodás szabályszerűségéért a polgármester felelős.

116. § (1) A képviselő-testület hosszú távú fejlesztési elképzeléseit gazdasági programban, fejlesztési tervben rögzíti, melynek elkészítéséért a helyi önkormányzat felelős.

(2) A gazdasági program, fejlesztési terv a képviselő-testület megbízatásának időtartamára vagy azt meghaladó időszakra szól.

(3) A gazdasági program, fejlesztési terv helyi szinten meghatározza mindazokat a célkitűzéseket és feladatokat, amelyek a helyi önkormányzat költségvetési lehetőségeivel összhangban, a helyi társadalmi, környezeti és gazdasági adottságok átfogó figyelembevételével a helyi önkormányzat által nyújtandó feladatok biztosítását, színvonalának javítását szolgálják.

(4) A gazdasági program, fejlesztési terv - a megyei területfejlesztési elképzelésekkel összhangban - tartalmazza, különösen: az egyes közszolgáltatások biztosítására, színvonalának javítására vonatkozó fejlesztési elképzeléseket.

(5) A gazdasági programot, fejlesztési tervet a képviselő-testület az alakuló ülését követő hat hónapon belül fogadja el. Ha a meglévő gazdasági program, fejlesztési terv az előző ciklusidőn túlnyúló, úgy azt az újonnan megválasztott képviselő-testület az alakuló ülését követő hat hónapon belül köteles felülvizsgálni, és legalább a ciklusidő végéig kiegészíteni vagy módosítani.

A helyi önkormányzatok feladatfinanszírozási rendszere

117. §65 (1) A feladatfinanszírozási rendszer keretében az Országgyűlés a központi költségvetésről szóló törvényben meghatározott módon a helyi önkormányzatok⁶⁶

a) kötelezően ellátandó, törvényben előírt egyes feladatainak - felhasználási kötöttséggel - a feladatot meghatározó jogszabályban megjelölt közszolgáltatási szintnek megfelelő ellátását feladatalapú támogatással biztosítja, vagy azok ellátásához a feladat, a helyi szükségletek alapján jellemző mutatószámok, illetve a lakosságszám alapján támogatást biztosít,

b) az a) pontba nem tartozó feladatainak ellátásához felhasználási kötöttséggel járó, vagy felhasználási kötöttség nélküli támogatást nyújthat.

(2) Az (1) bekezdés szerinti támogatás biztosítása a következő szempontok figyelembe vételével történik:

a) takarékos gazdálkodás,

b) a helyi önkormányzat jogszabályon alapuló, elvárható saját bevétele,

c) a helyi önkormányzat tényleges saját bevétele.

(3) A figyelembe veendő bevételek körét és mértékét törvény határozza meg.

(4) A feladatfinanszírozási rendszernek biztosítania kell a helyi önkormányzatok bevételi érdekeltiségének fenntartását.

118. § (1) A 117. § (1) bekezdés a) pontja szerinti támogatást a helyi önkormányzat éves szinten kizárólag az ellátandó feladatainak kiadásaira fordíthatja. Az ettől eltérő felhasználás esetén a helyi önkormányzat köteles a támogatás összegét - az államháztartásról szóló törvényben meghatározott kamatokkal terhelve - a központi költségvetésbe visszafizetni.

(2) Kivételes esetben jogszabályban meghatározott módon a helyi önkormányzat működőképessége megőrzése érdekében kiegészítő támogatás adható.

A helyi önkormányzatok belső kontrollrendszere

119. § (1) A helyi önkormányzatnak nyújtott európai uniós és az ahhoz kapcsolódó költségvetési támogatások felhasználását az Európai Számvevőszék és az Európai Bizottság illetékes szervezetei, kormányzati ellenőrzési szerv, a fejezetek ellenőrzési szervezetei, a Magyar Államkincstár, az ellenőrzési hatóság, az európai uniós támogatások irányító hatóságai és a közreműködő szervezetek képviselői is ellenőrizhetik.

(2) A központi költségvetési, európai uniós vagy egyéb nemzetközi támogatásban részesülő önkormányzat vagy társulás köteles a támogatást nyújtó, a támogatás lebonyolításában részt vevő és a támogatást ellenőrző szervezetekkel együttműködni.

(3) A jegyző köteles - a jogszabályok alapján meghatározott - belső kontrollrendszert működtetni, amely biztosítja a helyi önkormányzat rendelkezésére álló források szabályszerű, gazdaságos, hatékony és eredményes felhasználását.

(4) A jegyző köteles gondoskodni - a belső kontrollrendszeren belül - a belső ellenőrzés működtetéséről az államháztartásért felelős miniszter által közzétett módszertani útmutatók és a nemzetközi belső ellenőrzési standardok figyelembevételével. A helyi önkormányzat belső ellenőrzése keretében gondoskodni kell a felügyelt költségvetési szervek ellenőrzéséről is.

(5) A helyi önkormányzatra vonatkozó éves ellenőrzési tervet a képviselő-testület az előző év december 31-éig hagyja jóvá.

(6) A helyi önkormányzat és költségvetési szervei belső ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokat jogszabály tartalmazza.

120. § (1) A pénzügyi bizottság a helyi önkormányzatnál és intézményeinél

a) véleményezi az éves költségvetési javaslatot és a végrehajtásáról szóló féléves, éves beszámoló tervezeteit;

b) figyelemmel kíséri a költségvetési bevételek alakulását, különös tekintettel a saját bevételekre, a vagyonváltozás (vagyon növekedés, -csökkenés) alakulását, értékeli az azt előidéző okokat;

c) vizsgálja az adósságot keletkeztető kötelezettségvállalás indokait és gazdasági megalapozottságát, ellenőrizheti a pénzkezelési szabályzat megtartását, a bizonylati rend és a bizonylati fegyelem érvényesítését;

d) ellátja a képviselő-testület rendeletében meghatározott feladatokat.

(2) A pénzügyi bizottság vizsgálati megállapításait a képviselő-testülettel haladéktalanul közli. Ha a képviselő-testület a vizsgálati megállapításokkal nem ért egyet vagy a szükséges intézkedéseket nem teszi meg, a vizsgálati jegyzőkönyvet az észrevételeivel együtt megküldi az Állami Számvevőszéknek.

Adósságrendezés

121. § A helyi önkormányzat fizetőképességének megszűnése esetén az önkormányzat pénzügyi helyzetének rendezése adósságrendezési eljárás keretében történik.

122. § A helyi önkormányzat az adósságrendezési eljárás ideje alatt a képviselő-testület által elfogadott válságköltségvetés alapján gazdálkodik.

123. § (1) Az adósságrendezésbe nem vonható be a helyi önkormányzat használatába, vagyonkezelésébe adott, nem az önkormányzat tulajdonát képező vagyon, továbbá hazai vagy uniós forrásból nyújtott fejlesztési támogatásból származó bevételek.

(2) Az adósságrendezés megindításának időpontjától kezdődően az eljárás lezárásáig terjedő időtartamban, a miniszter egyedi döntése alapján, egyedi beruházási kiadások teljesíthetők, különös tekintettel európai uniós támogatással megvalósuló beruházásokra és derogációs

kötelezettség teljesítésére. A reorganizációs tervben a miniszter egyedi döntése alapján engedélyezett beruházások szerepelhetnek.

124. § Az önkormányzati adósságrendezéssel kapcsolatos szabályokat az adósságrendezésről szóló törvény tartalmazza.

Feladatok:

Válogassa ki a törvény szövegéből a jegyző feladatait!

81. § (1) *A jegyző vezeti a polgármesteri hivatalt vagy a közös önkormányzati hivatalt.*

(2) *A jegyzőt az aljegyző helyettesíti, ellátja a jegyző által meghatározott feladatokat.*

(3) *A jegyző*

a) *dönt a jogszabály által hatáskörébe utalt államigazgatási ügyekben;*

b) *gyakorolja a munkáltatói jogokat a polgármesteri hivatal, a közös önkormányzati hivatal köztisztviselői és munkavállalói tekintetében, továbbá gyakorolja az egyéb munkáltatói jogokat az aljegyző tekintetében;*

c) *gondoskodik az önkormányzat működésével kapcsolatos feladatok ellátásáról;*

d) *tanácskozási joggal vesz részt a képviselő-testület, a képviselő-testület bizottságának ülésén;*

e) *jelzi a képviselő-testületnek, a képviselő-testület szervének és a polgármesternek, ha a döntésük, működésük jogszabálysértő;*

f) *évente beszámol a képviselő-testületnek a hivatal tevékenységéről;*

g) *döntésre előkészíti a polgármester hatáskörébe tartozó államigazgatási ügyeket;*

h) *dönt azokban a hatósági ügyekben, amelyeket a polgármester ad át;*

i) *dönt a hatáskörébe utalt önkormányzati és önkormányzati hatósági ügyekben;*

j) *a hatáskörébe tartozó ügyekben szabályozza a kiadmányozás rendjét;*

rögzíti a talált dolgok nyilvántartásába a talált idegen dologgal kapcsolatos a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló törvény szerinti adatokat, valamint a talált idegen dolog tulajdonosnak történő átadást követően törli azokat.

Milyen indokkal hozhatnak létre a települések önkormányzati társulásokat?

87. § *A helyi önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör, valamint a polgármester és a jegyző államigazgatási feladat- és hatáskörének hatékonyabb, célszerűbb ellátására jogi személyiséggel rendelkező társulást hoznak létre.*

A helyi önkormányzatok társulásának általános szabályai

88. § (1) *A társulást a helyi önkormányzatok képviselő-testületei írásbeli megállapodással hozzák létre. A megállapodást a polgármester írja alá.*

(2) *A társulásban részt vevő képviselő-testületek mindegyikének minősített többséggel hozott döntése szükséges a társulási megállapodás jóváhagyásához, módosításához vagy a társulás megszüntetéséhez.*

Miből származhatnak a helyi önkormányzatok bevételei?

87. § *A helyi önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör, valamint a polgármester és a jegyző államigazgatási*

feladat- és hatáskörének hatékonyabb, célszerűbb ellátására jogi személyiséggel rendelkező társulást hoznak létre.

A helyi önkormányzatok társulásának általános szabályai

88. § (1) A társulást a helyi önkormányzatok képviselő-testületei írásbeli megállapodással hozzák létre. A megállapodást a polgármester írja alá.

(2) A társulásban részt vevő képviselő-testületek mindegyikének minősített többséggel hozott döntése szükséges a társulási megállapodás jóváhagyásához, módosításához vagy a társulás megszüntetéséhez.

15. Irodalomjegyzék

- Dövényi Z. (2010): Magyarország kistájainak katasztere. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. Budapest, 876 p.
- Éger Gy. (2000): Regionlizmus, határok és kisebbségek Kelet-Közép-Európában. Szempontok a határrégiók vizsgálatának elméleti megközelítéséhez. PhD értekezés. BKE Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék, Budapest, 166 p.
- Golobics P. (2001): Fejezetek a társadalomföldrajz köréből. Világgazdaság, integrációk, együttműködések. – Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földrajzi Intézet, Pécs, 167 p.
- Gulyás L. (2006): Két történeti régió fejlődésének hosszú távú tendenciái. In.: (szerk.) Buday-Sántha A. – Lux G. Évkönyv 2006. – PTE KTK Regionális Politika és Közgazdaságtan Doktori Iskola, Pécs, 217-240. p.
- Gulyás L.(2008): Horvátország történeti struktúraváltozásai kezdetektől napjainkig. Mediterrán Világ 6. évf. 7. szám, pp. 163-197. p.
- Hajdú Z. (1988): Az államhatárok és a határ menti területek politikai földrajzi kutatása. In.: OKKF Ts-2/2 „A terület- és településfejlődés társadalmi-gazdasági folyamatai Magyarországon” c. program. Kiadja: A Ts-2/2 program iroda. 221 p.
- Hajdú Z. (1996): A magyar-horvát határ menti együttműködés dilemmái. In.: (szerk.) Pál Á.-Szónokyné Ancsin G. Határon innen-határon túl. Szeged, 306-312. p.
- Hajdú Z. (1998): A magyar-horvát államhatár menti együttműködés lehetőség. In.: (szerk.) Balogh A. – Papp G. Magyarország az európai regionális együttműködésben. – MTA RKK Magyar Külügyi Intézet, Budapest, 103-117. p.
- Hajdú Z. (2008): A magyar-jugoszláv kapcsolatok a hidegháború időszakában (1948-1955). In.: (szerk.) Horváth I. – Kiss J. 2008. A baranyai államhatár a XX. században. – HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Pécs, pp. 69-77.
- Hardi T. (2000): Államhatárok és regionális együttműködések. In: (szerk.) Rechnitzer J. – Horváth Gy. Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. – MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, pp. 595-615.
- Hardi T. – Hajdú Z. – Mezei I.(2009): Határok és városok a Kárpát-medencében. – MTA Regionális Kutatások Központja, Győr-Pécs. 374 p.
- Kovács Z. (2007): Népeség- és településföldrajz. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 239 p.
- Kurilla A.(2011): Édesek és mostohák - avagy a testvérvárosi kapcsolatok vizsgálata az olasz-magyar reláció példáján keresztül. Mediterrán és Balkán Fórum 2011/1. szám, pp. 26-35.
- Lovász Gy. - Majoros Gy. (1997): Magyarország természeti földrajza I. University Press. Pécs, 271 p.
- Lovász Gy. (1972): A Dráva-Mura vízrendszer vízjárási és lefolyási viszonyai. Akadémiai Kiadó. Budapest, 158 p.
- Lovrinevic, Ž.-Maric Z.-Rajh E. (2005): Kako optimalno regionalizirati Hrvatsku? Ekonomski pregled, 12. évf. 56. szám, pp. 1109-1160.

- Lugaric Rogic, T. (2005): Normativna decentralizacija u Hrvatskoj i njezine granice. In.: Štambuk M. (szerk.) Društvena Istraživanja. M.A.K.-Golden, 14.évf. 6. szám. Zagreb, pp. 1175-1198
- Matica M. (2003): Gospodarstvo Podravine 1991.-2001. godine. In: (ured.) ERNEČIĆ, D. Podravski zbornik. – Muzej Grad Koprivnice. 29. évf. Koprivnica, pp. 21-41.
- Matica M. (2005): Održivi razvoj ruralnog prostora uz rijeku Dravu. In: (ured.) ERNEČIĆ, D. Podravski zbornik. – Muzej Grad Koprivnice. 31. évf. Koprivnica, pp. 23-31.
- Matica M. 2006. Podravska brza cesta. In: (ured.) ERNEČIĆ, D. Podravski zbornik. – Muzej Grad Koprivnice. 32. évf. Koprivnica, pp. 7-28.
- Mezei C. (2010): Területfejlesztés Horvátországban. Területi statisztika. 13 (50.) évf. 3. szám, pp. 350-358.
- Niebhur A.-Stiller S. (2004): Integration Effects in Border Regions-A Survey of Economic Theory and Empirical Studies. Paper presented: Congress of the European Regional Science Association „From Industry to Advanced Services:” August 27-31. 2002, Dortmund.
- Pap N. (1999): Korridorok Köztes-Európában. Földrajzi Közlemények, 139 évf., 3-4. szám, 180-190. p.
- Pap N. (2005): Az effektív államterület problémája és jelentősége Magyarországon. In.: (szerk.) Pap N. – Végh A. IV. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia. A Kárpát-medence politikai földrajza. – PTE TTK Földrajzi Intézet Kelet-Mediterrán és Balkán Tanulmányok Központja, Pécs, 73-76. p.
- Pirisi G. (2003): A Dél-dunántúli Régió határ menti kistérségeinek közlekedési problémái. In.: Határok és az Európai Unió. – SZTE TTK Gazdaság- és társadalomföldrajz Tanszék, Szeged, pp. 162-168.
- Rechnitzer J. 1999. Határ menti együttműködések Európában és Magyarországon. In.: (szerk.) Nári M.-Rechnitzer J. Elvlaszt és összeköt a határ. – MTA RKK, Győr-Pécs, pp. 9-72.
- Reményi P.(2009): A Nyugat-Balkán kapuvárosai. A Pécs–Eszék várospár. In.: (szerk.): Szónoky Ancsin G. Magyarok a Kárpát-medencében, SZTE, Szeged, 367-376. p.
- Süli-Zakar I. (1992) Az államhatár társadalmi-gazdasági fejlődését akadályozó hatásának vizsgálata ÉK-Magyarország határ menti területein. Földrajzi Közlemények CXVI. (XL.) kötet 1-2. szám, 45-56. p.
- Tóth J. (1981): A településhálózat és a környezet kölcsönhatásának néhány elméleti és gyakorlati kérdése. In: (szerk.) Pécsi M. Különlenyomat a Földrajzi Értesítő 1981. évi 2-3. füzetéből. MTA Földrajztudományi Kutató Intézet. Budapest, 267-291. p.
- Kanizsai M. (2007): Mura menti horvátok. In: Kupa L. (szerk.) Tájak, tájegységek, etnikai kisebbségek Közép-Európában. B&D Stúdió. Pécs, 136-146.p
- Kerecsényi E. (1983): A muramenti horvátok története és anyagi kultúrája. Zalai Gyűjtemény 20. sz. Zalaegerszeg, 369 p.
- Zala Gy. (1988): A határmenti együttműködés szükségessége, eddigi főbb eredményei és problémái. In.: OKKF Ts-2/2 „A terület- és településfejlődés társadalmi-gazdasági folyamatai Magyarországon” c. program. Kiadja: A Ts-2/2 program iroda. 221 p.
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 1082/2006/EK RENDELETE
(<http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch03s02.html> Letöltés ideje: 2012.10.01)
(<http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch03s02.html> Letöltés ideje: 2012.10.01)
(<http://tamop412a.ttk.pte.hu/files/foldrajz2/ch03s02.html> Letöltés ideje: 2012.10.01)

<http://www.complex.hu/kzldat/t1200106.htm/t1200106.htm> Letöltés ideje: 2012. 10. 10.)
(<http://mno.hu/belfold/elfogadtak-az-uj-onkormanyzati-torvenyt-1038671> Letöltés ideje:
2012. 10. 15.)
[http://szepetnek.hu/?page_id=116,](http://szepetnek.hu/?page_id=116)